

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Zuzana Strnadová

Zločin agrese v Římském statutu MTS

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Milan Lipovský, Ph.D.

Katedra mezinárodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 25. 6. 2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 211 178 znaků včetně mezer.

.....

Zuzana Strnadová

V Praze dne 25. června 2024

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Milanovi Lipovskému, Ph.D., za jeho odborné vedení, věcné připomínky, praktické rady i ochotu, kterou mi věnoval v průběhu zpracování této práce.

Dále děkuji všem členům mé rodiny za velkou podporu v průběhu celého mého studia a jejich trpělivost, kterou museli prokázat při závěru mého studia a psaní této práce.

Dědečkovi

Obsah

Úvod.....	1
1. Vymezení některých pojmů	4
2. Dlouhá cesta ke vzniku zločinu agrese (od <i>ius ad bellum</i> až k <i>ius contra bellum</i>).....	8
2.1. Válka ve starověku	8
2.2. Koncept <i>bellum iustum</i> , období spravedlivé války	9
2.3. Přes <i>bellum legale</i> až k <i>ius contra bellum</i>	11
2.4. Zrod zločinu agrese ve 20. století.....	12
2.4.1. Stíhání Viléma II.	13
2.4.2. Norimberský a Tokijský proces	13
2.5. Rezoluce VS OSN 3314	15
3. Římský statut a Mezinárodní trestní soud	19
3.1. První práce Komise pro mezinárodní právo a zvláštních komisí na založení mezinárodního trestního soudu	19
3.2. Návrh kodexu zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva	20
3.3. Otázka mezinárodní trestní jurisdikce a založení Mezinárodního trestního soudu..	22
3.4. Římská konference	23
4. Revizní konference v Kampale	26
4.1. Práce SWGCA na definici zločinu agrese před revizní konferencí	26
4.2. Obecně k revizní konferenci.....	29
4.3. Přijetí definičních ustanovení ke zločinu agrese na revizní konferenci	30
5. Aktivace zločinu agrese	34
5.1. Facilitační jednání vedoucí k aktivaci	34
5.2. Aktivační rozhodnutí.....	40
6. Definice skutkové podstaty zločinu agrese	43
6.1. Objekt.....	44

6.2.	Objektivní stránka	45
6.2.1.	Stíhané individuální jednání	47
6.2.2.	Následek a okolnosti zločinu agrese	51
6.2.3.	Útočný čin	53
6.2.4.	Zjevné porušení Charty OSN	60
6.3.	Subjekt.....	63
6.4.	Subjektivní stránka	66
7.	Jurisdikce Soudu nad zločinem agrese	70
7.1.	Obecný jurisdikční režim v ŘS	70
7.2.	Jurisdikční režim podle článku 15 bis ŘS	71
7.3.	Jurisdikční režim podle článku 15 ter ŘS.....	74
7.4.	Nové cesty ke stíhání pachatelů zločinu agrese	75
	Závěr.....	78
	Seznam zkratk	80
	Seznam použitých zdrojů	81
	Zločin agrese v Římském statutu MTS, Abstrakt	94
	Crime of Aggression under the Rome Statute of ICC, Abstract	95

Úvod

„Nemůžeme pouze sedět a říkat, že jakýkoli návrh na snížení a kriminalizaci agrese je příliš komplikovaný nebo že je příliš obtížný, nebo že jej nelze interpretovat nebo definovat. Jedním ze způsobů, jak zabránit agresí, je říci, že ti, kteří jsou za ni zodpovědní, se budou zodpovídat před soudem. Jak bylo rozhodnuto v Norimberku, zločin agrese je zločinem, za který může být jednotlivec pohnán k odpovědnosti, a tento jednotlivec se musí zodpovídat před nějakým příslušným soudem, aby vysvětlil své chování.“¹

Zda se toto přání *Benamina B. Ferencze*², o možnosti pohánět pachatele zločinu agrese před kompetentní soud, nyní, po dlouhých desítkách let prostřednictvím jurisdikce Mezinárodního trestního soudu (dále také jen „MTS“ nebo „Soud“), stalo splnitelným, se pokusí zjistit tato práce.

17. července 2018, kdy uplynulo přesně 20 let od přijetí Římského statutu (dále také jen „ŘS“ nebo „Statut“), došlo k aktivaci jurisdikce MTS nad zločinem agrese. K tomuto okamžiku vedl složitý politicko-právní proces, který započal již dávno před vznikem ŘS a táhne se zpět do minulosti až k vyrovnávání se s následky první světové války.

Cesta k tomuto milníku nebyla snadná. Jak bude dále ukázáno, jednalo se o spousty složitých kompromisů, ve kterých proti sobě stály politické zájmy smluvních i nesmluvních států ŘS, RB OSN, ideje spravedlnosti i zájmy právně-idealisticke a legislativně-technické. Profesor Šturma v tomto ohledu uvádí: *[t]řebaže se jedná z hlediska rozsahu o poměrně málo rozsáhlý projekt, jeho právně-politický význam daleko přesahuje vyřešení několika – jakkoliv těž složitých – problémů legislativní techniky. Jde o přímo učebnicový příklad, jak se úzce prolíná rovina mezinárodního práva a politiky.“³*

Cílem této práce je popsat a kriticky zanalyzovat definici zločinu agrese v ŘS spolu s podmínkami Soudu pro výkon jurisdikce nad zločinem agrese, s přihlédnutím k historickému vývoji zákazu útočné války a zločinu agrese, fázím navrhování definice pro ŘS i poslednímu vývoji vedoucímu k aktivaci této definice a jejím komplikacím. Vzhledem k tom, že však

¹ FERENCZ, Benjamin B. A Nuremberg Legacy: the crime of aggression. Online. *Washington University global studies law review*. 2016, vol. 15, issue 4, s. 555. ISSN 1546-6981. Dostupný z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/wasglo15&i=579>. [cit. 2024-06-23], s. 557.

² Benjamin B. Ferencz (1920–2023), známý především jako hlavním žalobce v procesu s Einsatzgruppen v následných norimberských procesech po druhé světové válce, byl americký právník, velký zastánce a podporovatel vzniku MTS a začlenění zločinu agrese do jeho jurisdikce. Velkou část svého života zasvětil snaze nahradit „rule of force with the rule of law.“ Více viz: <https://benferencz.org/>

³ ŠTURMA, Pavel. Změny Římského statutu Mezinárodního trestního soudu. Online. *Trestněprávní revue*. 2010, roč. 9, č. 8, s. 245-251. [cit. 2024-06-23], s. 250.

definice nyní čeká, a pravděpodobně bude ještě dlouho čekat, na své první aplikování Soudem, nepředpokládá tato práce nalezení konkrétních odpovědí na nespočet zajímavých právních otázek, které se k definici váží, nýbrž předpokládá jejich zmapování a zanalyzování. Proto v objektu této práce stojí poskytnutí přehledu prozatím existujících právních názorů ohledně zločinu agrese v ŘS a dále také reflektování rozporuplností a omezení, které se k němu váží.

Pro uvedení do kontextu a zobrazení, jakou cestu ušlo mezinárodní společenství v otázce úpravy vedení útočné války, je druhá kapitola této práce věnována obecnému nastínění *ius ad bellum* od starověku, přes první zakotvení zákazu použití ozbrojené síly v mezinárodních vztazích a konceptu *ius contra bellum*, až po první odsouzení zločinců druhé světové války za zločiny proti míru. Další tři kapitoly se zaměřují na zřízení Mezinárodního trestního soudu, hledání definice zločinu agrese pro tento Soud, jejímu přijetí na revizní konferenci v Kampale a konečně i její aktivaci a sporům, které aktivování jurisdikce MTS nad zločinem agrese provázely. Samotnou definicí zločinu agrese v ŘS a rozbořem jeho skutkové podstaty se zabývá šestá kapitola této práce. Sedmá kapitola obsahuje popis podmínek výkonu jurisdikce MTS nad zločinem agrese, s přihlédnutím k jeho zúženému rozsahu a určité bezzubosti přijatého mechanismu.

Vzhledem k tématu této práce a jejím cílům byla k jejímu vypracování použita metoda popisná a historicko-analytická, a dále také komparativní analýza. Pro zpracování problematiky zločinu agrese v ŘS MTS bylo nezbytné využít škálu základních i pomocných pramenů mezinárodního práva a prostudovat množství odborných zdrojů.

Klíčovými odbornými zdroji byly zejména monografie *Carrie McDougall* a *Milana Lipovského*, které poskytly hluboký vhled do problematiky zločinu agrese a byly nezbytné pro pochopení komplexnosti přijaté definice v Římském statutu. Dále byly využity zdroje z elektronických databází jako HeinOnline a EBSCOhost, a webové stránky zaměřené na mezinárodní právo, zejména EJIL Talk! a OpinioJuris. Vyhledávání bylo zaměřeno na klíčová slova „Crime of Aggression“ a „Aggression“ a byla využita řada odborných článků od renomovaných autorů jako jsou *Claus Kreß*, *Pavel Šturma*, *Dapo Akande*, *Kevin J. Heller*, *Robert Heinsch*, *Astrid Reisinger Coracini* nebo *Nikolas Stürchler*.

Primárními, v této práci popisovanými a analyzovanými, prameny, jsou zejména vybraná ustanovení Římského statutu (doplňného o kampalské dodatky)⁴ a Charty OSN (dále

⁴ Česká republika schválila kampalské dodatky ŘS ke zločinu agrese 12. března 2015.

také jen „Charta“⁵, definice agrese z rezoluce Valného shromáždění OSN č. 3314⁶ a další vybrané rezoluce Valného shromáždění a Rady bezpečnosti OSN, které souvisí se zločinem agrese nebo vznikem MTS. Při využití historicko-analytické a komparativní metody byl pak zásadní statut Norimberského tribunálu⁷ a jeho rozsudek v procesu s hlavními válečnými zločinci⁸ nebo také již zmíněná rezoluce Valného shromáždění OSN č. 3314. Důležitým aspektem bylo také studium některých prvotních návrhů definice zločinu agrese pro ŘS, které byly diskutovány během procesu přijímání této definice a dále zpráva týkající se facilitačního jednání, které předcházelo aktivaci jurisdikce Soudu nad zločinem agrese.

Při vypracování částí této práce věnujících se popisu a analýze samotné definice zločinu agrese zakotvené v ŘS byly použity především výše zmíněné monografie, odborné články a internetové zdroje zaměřené na problematiku zločinu agrese.

Vzhledem k tomu, že podstatná většina pramenů práva a odborných zdrojů využitých k vypracování této práce, je dostupná pouze v anglickém jazyce, bylo pro jejich zpracování využito vlastního autorského překladu. Pokud byly dostupné prameny a zdroje v českém jazyce či jejich vyhlášené překlady, pak je s nimi v této práci pracováno v existující české verzi.

⁵ Charta Spojených národů, 892 UNTS 119, sjednána 26. června 1945, v platnosti ode dne 24. října 1945, vyhlášena pod č. 30/1947 Sb.

⁶ Rezoluce VS OSN 3314, ze dne 14. prosince 1974, o definici agrese, č. A/RES/3314 (XXIX), dostupné z: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/739/16/PDF/NR073916.pdf?OpenElement> [cit. 2024-06-23]

⁷ Statut mezinárodního vojenského soudního dvora, který je připojen k Dohodě o stíhání a potrestání hlavních válečných zločinců Evropské osy, 82 UNTS 251, ze dne 8. srpna 1945, v platnosti ode dne 8. srpna 1945, vyhlášené pod č. 164/1947 Sb. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=164&r=1947>. [cit. 2024-06-23]

⁸ Rozsudek v procesu s hlavními německými válečnými zločinci, IMT, ze dne 30. září a 1. října 1946. Online. Dostupný z: <https://www.legal-tools.org/doc/45f18e/pdf>. [cit. 2024-06-23].

1. Vymezení některých pojmů

Do začátku této práce je vhodné vymezit některé pojmy, které jsou v této práci používány a také uvést zločin agrese do kontextu oblasti mezinárodního práva.

Zločin agrese je z hlediska české právní nauky *zločinem podle mezinárodního práva*, tj. činem jednotlivce dávajícím vznik individuální mezinárodněprávní trestní odpovědnosti za porušení zásadních hodnot mezinárodního společenství jako celku, která jsou upravena mezinárodními obyčejí nebo úmluvami.⁹ V zahraniční literatuře bývá možná častěji než pojem *zločiny podle mezinárodního práva* (crimes under international law) používán pojem *mezinárodní zločiny* (international crimes).¹⁰ Z pohledu Římského statutu by se pak dalo mluvit o „nejzávažnějších zločinech, kterými je dotčeno mezinárodní společenství jako celek.“¹¹ Bez ohledu na názvosloví je však podstatné, že ve vztahu ke zločinu agrese míří obsah uvedených pojmů k individuální trestní odpovědnosti jednotlivce, a proto je vhodné zločin agrese odlišovat od *mezinárodních zločinů států*, kterými se označují „nejzávažnější porušení mezinárodního práva vyvolávající odpovědnost státu erga omnes.“¹² Tedy od aktů států v podobě porušení *ius cogens*, za něž nesou mezinárodní odpovědnost státy samotné. Pro zachování konzistence s českou terminologií proto bude v této práci pro účely označení zločinů jednotlivců dle MPV používán pojem *zločiny podle mezinárodního práva*.

V této práci bude také používán pojem *mezinárodní trestní právo* (international criminal law), a to ve smyslu, ve kterém jsou jeho předmětem právě *zločiny podle mezinárodního práva* a ve kterém bývá popisován anglicky psanou odbornou literaturou.¹³ Podle té je mezinárodní trestní právo souborem mezinárodních pravidel, jejichž cílem je, jak zakázat určité kategorie chování, tak učinit osoby, které se dopustí takového jednání, trestně odpovědné. Tato pravidla následně opravňují státy nebo jim ukládají povinnost takové trestné jednání stíhat a trestat. Mezinárodní trestní právo také upravuje mezinárodní řízení před mezinárodními trestními soudy za účelem stíhání a souzení osob obviněných ze zločinů podle mezinárodního práva.

⁹ BÍLKOVÁ, Veronika. Co je mezinárodní zločin? In: ŠTURMA, Pavel (ed.) a kol. *Odpověď mezinárodního práva na mezinárodní zločiny*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 1. vydání, 2014, s. 27-42. ISBN: 978-80-87975-16-9, s. 37.

¹⁰ *Ibid*, s. 32-3.

¹¹ Preambule ŘS odst. 4 a 9, čl. 1 a čl. 5 odst. 1 ŘS.

¹² ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinců podle mezinárodního práva*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0305-5, s. 36.

¹³ Např. CASSESE, Antonio a GAETA, Paola. *Cassese's International Criminal Law*. 3rd ed./rev. by A. Cassese and P. Gaeta, L. Baig, M. Fan, C. Gosnell, and A. Whiting. Oxford: Oxford University Press, 2013. ISBN 978-0-19-969492-1.

Vzhledem k tomu, že zločin agrese v ŘS je neodmyslitelně spjat se zákazem použití síly podle Charty OSN, bude následujících několik odstavců věnováno terminologii Charty. Jedná se o následující termíny: *útočný čin* (čl. 1 odst. 1, čl. 39), *hrozba nebo použití síly* (čl. 2 odst. 4), *ozbrojená síla* (preambule, čl. 41 a 43), *ohrožení míru* (čl. 1 odst. 1, čl. 39), *porušení míru* (čl. 1 odst. 1, čl. 39) a *ozbrojený útok* (čl. 51). Žádný z těchto pojmů není v Chartě definován. Komentář k Chartě navíc uvádí, že žádný z nich prozatím nebyl ani státní praxí, ani doktrínou vyjasněn nade vší pochybnost.¹⁴ Z různého použití uvedených pojmů napříč články Charty nicméně vyplývá, že mají odlišné významy, a že tedy Charta mezi pojmy rozlišuje a odlišuje různé stupně ozbrojeného násilí.¹⁵ Jejich interpretaci přináší právní věda, některé interpretativní rezoluce VS OSN¹⁶ či některé rozsudky MSD.¹⁷

Nejširším pojmem je „hrozba silou nebo použití síly“ z čl. 2 odst. 4 Charty, přičemž je pojem „síla“ tradičně omezen na *ozbrojenou sílu*.¹⁸ Ta pokrývá všechny typy mezistátního ozbrojeného násilí (tzn. určitým způsobem zahrnuje ozbrojené složky státu) od rozsáhlých ozbrojených konfliktů po izolované akty páchající škody jen velmi malého rozsahu, jako například vystřelení výstražných ran proti námořnímu plavidlu jiného státu.¹⁹ Dle čl. 2 odst. 4 Charty platí bezpodmínečný zákaz použití síly s dvěma legitimními výjimkami, kterými jsou výkon práva na sebeobranu podle čl. 51 Charty a kolektivní akce podle čl. 42 Charty. Navíc je zákaz použití síly i pravidlem mezinárodního obyčejového práva, a to kogentní povahy.²⁰

Východiskem pro další pojmy je článek 39 Charty, který rozlišuje „ohrožení míru“, „porušení míru“ a „útočný čin“. Bývá uváděno, že tyto pojmy jsou v článku seřazeny za sebou dle jejich vzestupné závažnosti.²¹ „Ohrožení míru“ může představovat jak samotná *hrozba*

¹⁴ RANDELZHOFFER, A., Chapter I. Purposes and Principles. In: SIMMA, B. and others (editors). *The Charter of the United Nations: A Commentary, Volume I*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2002. ISBN: 0-19-924449-9, s. 117.

¹⁵ MCDUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*. 2nd ed. Cambridge, United Kingdom; New York, NY: Cambridge University Press, 2021. ISBN 1-108-86476-7, s. 88-9.

¹⁶ VS OSN, rezoluce A/Res/2734(XXV), *Declaration on the Strengthening of International Security*, ze dne 16. prosince 1970; VS OSN, rezoluce A/Res/42/22, *Declaration on the Enhancement of the Effectiveness of the Principles of Refraining from the Threat or Use of Force in International Relations*, ze dne 18. listopadu 1987.

¹⁷ MSD, *Vojenské a polovojenské aktivity v a proti Nikaragui* (Nikaragua v. USA), rozsudek v meritu ze dne 27. června 1986, ICJ Reports 1986; MSD, *Případ týkající se ozbrojených aktivit na území Konga* (Dem. rep. Kongo v. Uganda), rozsudek v meritu ze dne 19. prosince 2005, ICJ Reports, 2005.

¹⁸ RANDELZHOFFER, A., Chapter I. Purposes and Principles. In: SIMMA, B. and others (editors), *The Charter of the United Nations: A Commentary, Volume I*. 2nd ed, *op.cit.*, s. 117.

¹⁹ *Ibid.*

²⁰ ČEPELKA, Čestmír a ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. Vydání druhé. V Praze: C.H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-721-7, s. 79.

²¹ LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale*. Praha: Univerzita Karlova. Právnická fakulta, 2017. ISBN 978-80-87975-71-8, s. 34.

silou, tak i *mezistátní použití síly* menšího rozsahu, či vnitrostátní konflikt ohrožující širší region, ale také třeba masové porušování lidských práv.²² „Porušením míru“ pak bude *každé mezistátní použití ozbrojené síly*, ale také *důsledky hrozby silou mající hmatatelný vliv negativně ovlivňující mezinárodní mír*.²³ „Útočný čin“ se dá označit za *závažnou formu porušení míru* (nikoliv pouze jeho ohrožení).²⁴

Žádný z těchto pojmů nevyvolává právo na sebeobranu sám osobě, pokud se nebude dát kvalifikovat jako *ozbrojený útok*.²⁵ Dle *Lipovského* je „ozbrojený útok“ *intenzivní formou útočného činu*.²⁶ *McDougall* uvádí, že „ozbrojený útok“ popisuje *skutečné/vlastní použití ozbrojené síly* a překrývá se jak s pojmem *porušení míru*, tak s pojmem *útočný čin*, ale není identický ani jednomu z nich.²⁷

Protože je pro zločinu agrese v ŘS stěžejní pojem „útočný čin“, je vhodné uvést jeho konkrétnější vymezení. V Chartě ho nalezneme v čl. 1 odst. 1 a čl. 39, a jeho synonymem je „akt agrese“ (z anglického „act of aggression“). Jedná se o označení pro *nejzávažnější formy porušení míru*, tudíž každý „útočný čin“ je *porušením míru*,²⁸ nikoli ale naopak. Příklady zahrnují *použití ozbrojené síly ve velkém rozsahu* či *s velkými škodami* nebo *zvláště závažné hrozby ozbrojené síly s rozsáhlými důsledky*, jako je anexe významné části území jiného státu.²⁹ Podrobnější vymezení ve vztahu ke zločinu agrese je obsaženo v podkapitole 6.2.3.

Zločin agrese má oproti ostatním zločinům podle mezinárodního práva v jurisdikci MTS speciální postavení, a to hned v několika ohledech. Za prvé se jedná o zločin, který byl definován až o 8 let později od vstupu ŘS v platnost, a nad nímž byla jurisdikce Soudu aktivována teprve o dalších 7 let později od jeho definování, a to s odloženými účinky, podle kterých může Soud stíhat pachatele za zločin agrese až od 17. července 2018. Za druhé, pokud mluvíme o zločinu agrese, pohybujeme se nejen v oblasti mezinárodního trestního práva, ale

²² MCDUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, op. cit., s. 90.

²³ *Ibid.*, s. 93.

²⁴ LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale*, op. cit., s. 34.

²⁵ Článek 51 Charty OSN.

²⁶ LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale*, op. cit., s. 36.

²⁷ MCDUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, op. cit., s. 93-4.

²⁸ FROWEIN, J.A., KRISCH, N., Chapter VII. Action with respect to Threats to the Peace, Breaches of the Peace, and Acts of Aggression. In: SIMMA, B. and others (editors). *The Charter of the United Nations: A Commentary, Volume I*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2002. ISBN: 0-19-924449-9, s. 707.

²⁹ MCDUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, op. cit., s. 90-1.

také v oblasti *ius contra/ad bellum*, která řeší otázku (zákazu) uchýlení se k použití síly mezi státy, a která se dotýká i odpovědnosti států za útočné činy (kdy je zločin agrese navázán na státní prvek v podobě útočného činu). Oproti tomu se ostatní zločiny podle mezinárodního práva soustředí převážně na ochranu (práv) jednotlivců před rozsáhlými zvěrstvy, které se nejčastěji dějí v průběhu ozbrojených konfliktů a jsou tedy zejména páčány v oblasti *ius in bello* (byť ne pouze). Za třetí se jedná o zločin, jehož pachatelem, oproti ostatním zločinům podle mezinárodního práva, může být pouze osoba ve speciálním státním postavení (jedná se o tzv. „leadership crime“), které jí umožňuje efektivně vykonávat kontrolu nad státem nebo řídit jeho politické nebo vojenské akce. Za čtvrté, jak bude dále ukázáno, je jurisdikce Soudu nad zločinem agrese oproti ostatním zločinům v ŘS významně zúžena.

2. Dlouhá cesta ke vzniku zločinu agrese (od *ius ad bellum* až k *ius contra bellum*)

2.1. Válka ve starověku

Válka provází lidstvo od nepaměti. Boj o území, přírodní zdroje, víru, moc, či slávu, to jsou jen některé z důvodů, které historicky poháněly, ale i v současnosti pohání státy, a zejména jejich představitele, k použití síly vůči jiným aktérům na mezinárodním poli. I když by se mohlo zdát, že jakákoli pravidla uchýlení se k válce jsou pouhým zbožným přáním humanistů, není tomu tak, když se taková pravidla začala formulovat již v dobách starověku.

Zaznamenání takových pravidel tak můžeme pozorovat již v nejstarší známé mezinárodní bilaterální smlouvě: Egypťsko-Chetitské mírové smlouvě, uzavřené někdy v druhé polovině 13. století př. n. l. mezi egypťským faraónem Ramessem II. a chetitským králem Chattušilem III.³⁰ Tato mírová smlouva byla vyvrcholením staletých válek mezi Egypťany a Chetity, ve které se oba starověké státy zavázaly nejen k udržování míru a neútočení, ale také ke vzájemné alianci při ohrožení bezpečnosti jedné ze smluvních stran, nebo také k extradici uprchlíků.³¹

Navíc již v tomto starověkém období můžeme pozorovat počátky stíhání osob odpovědných za vedení války, kdy lze z dobových pramenů usuzovat na odsuzování útočné války Egypťany i na humánní zacházení s jejich zajatci války. Například Paul uvádí že:

„Proti těm, kteří podnítili válku, vystupovali Egypťané tvrdě a pokládali je za opravdové zločince, vůči nimž je třeba použít přísných trestů. Pokud to okolnosti dovolily, pátrali usilovně po vinících, po vedoucích povstalců, po organizátorech boje a příkladně je potrestali.“³²

Další ranná pravidla, která nějakým způsobem limitovala uchýlení se k válkám a jejich průběhu pak nacházíme v posvátných knihách všech velkých náboženství od judaismu přes křesťanství až po buddhismus. Z těchto náboženských pravidel se pak často stávali pravidla obyčejová, a nakonec i pravidla psaná jako součásti právních systémů.³³

³⁰ BÍLKOVÁ, Veronika, ed. *Mezinárodní humanitární právo – vznik, vývoj a nové výzvy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015. ISBN 978-80-87975-35-0, s. 12.

³¹ DAVID, Vladislav; SLADKÝ, Pavel a ZBOŘIL, František. *Mezinárodní právo veřejné: vysokoškolská právní učebnice*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-557-5, s. 21.

³² PAUL, Vladimír. *Nejstarší památky mezinárodního práva*. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0308-8, s. 45.

³³ ONDŘEJ, Jan; ŠTURMA, Pavel; BÍLKOVÁ, Veronika a JÍLEK, Dalibor. *Mezinárodní humanitární právo*. Praha: C.H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-185-7, s. 78.

2.2. Koncept *bellum iustum*, období spravedlivé války

Je pravdou, že až do 20. století n. l. neexistoval v mezinárodním právu výslovný zákaz použití síly.³⁴ Avšak tak, jak se postupně formulovala pravidla válčení již od starověku, spolu s nimi se také lidstvo začalo zabírat konceptem války, která by byla legitimní – konceptem tzv. spravedlivé války, doktríny *bellum iustum*.³⁵

Koncept spravedlivé války vychází jak z náboženských, tak sekulárních přesvědčení a souvisí s omezeními týkajícími se k uchýlení se k válce a jejího průběhu. Smyslem celého konceptu spravedlivé války bylo (a dle některých teoretiků a praktiků stále je³⁶) zodpovězení otázek kdy, za jakých okolností a jak je spravedlivé vést válku.

Mezi první státníky a myslitele, o nichž existují záznamy, že se zabírali myšlenkami o tom, kdy a za jakými účely může být spravedlivé vést válku, patří *Marcus Tullius Cicero* z období pozdní Římské republiky. Tak již například jeho *De re publica*³⁷ z let 54-51 př. n. l., či jeho pozdější spis *De officiis*, ve kterém udílí rady svému synovi zaměřené na etiku, obsahovaly úvahy o spravedlivé válce.

Avšak prvenství v zavedení opravdové systémovosti ve zkoumání doktríny spravedlivé války je připisováno *sv. Augustinovi*, a to zejména v jeho pracích *De Civitate Dei*, *Contra Faustum* a *Epistula ad Bonificium*, kdy spravedlivou válkou byla jen válka, která byla vedena jako náprava utrpěných křivd; tedy válka, které předcházelo určité provinění jiného aktéra (např. národu nebo města) a plnila funkci jakési odvety, nikoli válka poháněná osobními motivy jako rozšiřování území či moci.³⁸ Dle tohoto ranného křesťanského filozofa a teologa, působícího v druhé polovině 4. století a první polovině 5. století n. l., tak spravedlivá válka byla

³⁴ POTOČNÝ, Miroslav a ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část*. 6., dopl. a rozš. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-398-1, s. 448.

³⁵ SCHMITT, Michael N. *International Law and the Use of Force: The Jus Ad Bellum*. Online. *Connections*. 2003, vol. 2, no. 3. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/26323011>. [cit. 2024-06-23], s. 89.

³⁶ Například Paul D. Miller ve své knize *Just War and Ordered Liberty* (2021) přichází s novou doktrínou spravedlivé války za použití východisek z tradičních historických koncepcí a snaží se o její předefinování pro potřeby 21. století. Více: MILLER, Paul D. *Just War and Ordered Liberty*. Online. Cambridge: Cambridge University Press. 2021. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/9781108876544>. [cit. 2024-06-23].

³⁷ Přestože se nezachovalo celé toto Ciceronovo dílo, jeho části dotýkající se koncepcí *ius ad bellum* i *ius in bello* byly zachovány skrze pozdější filozofy a myslitele. Například Isidor ze Sevily v encyklopedickém díle *Etymologiae* cituje následující pasáž z *De re publica*: “*Those wars are unjust which are undertaken without cause. For aside from vengeance or for the sake of fighting off enemies no just war can be waged ... No war is considered just unless it is announced and declared and unless it involves the recovery of property*“. Podrobněji STEWART, Gavin. 1 Marcus Tullius Cicero (106 BCE-43 BCE). In: BRUNSTETTER, Daniel R., O'DRISCOLL, Cian (ed.), *Just war thinkers: from Cicero to the 21st century*. Online. Abingdon, Oxon: Routledge is an imprint of the Taylor & Francis Group, an Informa Business. 2018. ISBN 9781315650470. Omezeně dostupné z: <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.4324/9781315650470>. [cit. 2024-06-23], s. 12-15.

³⁸ ELBE, Joachim von. The Evolution of the Concept of the Just War in International Law. *The American Journal of International Law*. 1939, vol. 33, no. 4. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2192879>. [cit. 2024-06-23], s. 668-669.

válkou nápravnou, mající povahu trestu a náhrady škody, jejímž cílem není vítězství jako takové, ale znovuzavedení míru a harmonie.³⁹ Zároveň je jeho teorie spravedlivé války pevně propojena s otázkami víry, dobra a zla a „posvěcením“ vedení války Bohem s cílem nápravy hříchů či udržení pořádku a míru.⁴⁰

Na teorii svatého Augustina dále později navazuje scholastická doktrína spravedlivé války, představována zejména učením *Tomáše Akvinského* ze 13. století, který svou doktrínu postavil na třech základních pravidlech. Aby bylo použití síly legitimní, a tudíž naplňovalo tehdejší koncept spravedlivé války, muselo být 1) autorizováno vladařem (suverénem u moci), 2) učiněno za spravedlivým účelem (tedy druhá strana se musela dopustit nějakého provinění) a 3) bojující strana musela mít správný záměr, kterým mohlo být ať už konání dobra či vyhýbání se zlu.⁴¹

Doktrína spravedlivé války měla povahu ideologickou a teologickou. Autoři od 13. až do 17. století jako *Francisco de Vitoria* (zabývající se především legitimitou dobývání nově objevené Ameriky *Ch. Columbem* a související španělskou kolonizací)⁴², *Francisco Suárez* (patřící mezi první autory, kteří začali výslovně rozlišovat 3 dnes uznávané právní fáze války – *ius ad bellum, ius in bello a ius post bellum*)⁴³ nebo *Hugo Grotius* (často označovaný za otce mezinárodního práva a ve světle této práce významný zejména pro své dílo *De Jure Belli ac Pacis* z roku 1625 n. l.) navazovali na *sv. Augustina* i *Tomáše Akvinského* a tvořili své teorie ve světle křesťanské tradice a otázek přirozenoprávní teorie. Ti všichni se snažili rozlišovat mezi válkou spravedlivou a nespravedlivou. Ve svých úvahách se snažily objektivně stanovovat, v jakých případech by válka byla vedena nespravedlivě, a tím se tak také snažili určovat „nespravedlivé agresory“.⁴⁴ A přestože se jednalo o přirozenoprávní teorie, lze v nich spatřovat zárodek pro další vývoj pozitivního mezinárodního práva i samotného budoucího zločinu agrese.

S koncem vedení svatých válek a zrozením moderních národních států počínaje Vestfálským mírem roku 1648 n. l. poté přichází období sekularizace a *desuetuda* doktríny

³⁹ *Ibid.*

⁴⁰ Srov. JOHNSON, James Turner. 2 St. Augustine In: BRUNSTETTER, Daniel R., O'DRISCOLL, Cian (ed.) *Just war thinkers: from Cicero to the 21st century, op.cit.*, s. 23-25.

⁴¹ Srov. Sv. Tomáš Akvinský, *Summa Theologiae*, kniha II, q. 40.

⁴² BELLAMY, Alex J. 6 Francisco de Vitoria (1492-1546). In: BRUNSTETTER, Daniel R., O'DRISCOLL, Cian (ed.) *Just war thinkers: from Cicero to the 21st century, op.cit.*, s. 77-78.

⁴³ DAVIS, G.Scott. 8 Francisco Suárez (1548-1617). In: BRUNSTETTER, Daniel R., O'DRISCOLL, Cian (ed.) *Just war thinkers: from Cicero to the 21st century, op.cit.*, s. 105-106.

⁴⁴ Srov. KUNZ, Josef L. *Bellum Justum and Bellum Legale*. Online. *The American Journal of International Law*. 1951, vol. 45, no. 3. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/2194549>. [cit. 2024-06-23], s. 528-534.

bellum iustum.⁴⁵ Nastupuje období, kdy státy volně přistupují k použití síly bez jeho ospravedlnování.

2.3. Přes *bellum legale* až k *ius contra bellum*

S nástupem pozitivismu se objevuje nový přístup států k poměrně nově zrozenému mezinárodnímu právu v dnešním slova smyslu a do popředí vstupuje institut suverenity a mocenské vůle států.⁴⁶ Nově je tak podstatná praxe států a významnou úlohu ve formování práva zaujímají právní obyčeje a mezinárodní smlouvy.⁴⁷ Princip suverenity států se přestal ptát na důvody vedení války a otázky jejího ospravedlnění. Místo toho přinesl odpor k vnějším náboženským či etickým limitům k uchýlování se k válce a upřednostnil otázku práva na válku jako práva suverénního státu.⁴⁸ Tedy práva státu, který se k použití síly může uchýlit kdykoli za účelem prosazování svých vnitrostátních zájmů.

Evropští státníci tak přestali vedení ozbrojených konfliktů ospravedlňovat vyššími principy typu Boha či nápravy křivd. Přestali existovat morální a etické limity a použití síly k vynucení svých státních zájmů bylo považováno za normu jako takovou. Výjimku z neomezení k použití ozbrojené síly představovali bilaterální smlouvy uzavírané mezi státy o smírném řešení konfliktů.⁴⁹ Válka je tak v této době legálním prostředkem v moci suverénů, za jehož použití bylo nemyslitelné se snažit jakéhokoli panovníka či vojevůdce potrestat.

Po otřesení mezinárodního společenství z hrůz první světové války ovšem přišly první pokusy o omezení uvedené volnosti k vedení útočných válek.

Jedním z takových pokusů bylo vytvoření Společnosti národů. Ta si kladla za cíl, stejně jako její nástupkyně OSN, nastolení světového míru a bezpečnosti, prevenci další válečných konfliktů a rozvoj součinnosti mezi národy světa. K tomu měl dopomoci její zakládací dokument – Pakt Společnosti národů⁵⁰ z roku 1919. Významnými jsou z pohledu snahy o zajištění míru a omezení práva na válku zejména čl. 12, 13, 15 a 16 Paktu Společnosti národů. Konkrétně článek 12 Paktu Společnosti národů stanovil, že se členové Společnosti národů musí nejprve pokusit o smírné řešení sporu v podobě předložení věci k rozhodčímu řízení či zprávě

⁴⁵ Srov. SCHMITT, Michael N., *op. cit.*, s 89. K podobnému závěru dochází také např. RUYSS, Tom. Chapter 4, International Law on the Use of Force. In: WOUTERS, Jan, MAN, Philip De, VEERLINDEN, Nele, (eds). *Armed Conflicts and the Law*. Cambridge: Intersentia Ltd, 2016. ISBN 978-1-78068-320-1, s. 107-108.

⁴⁶ ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné, op. cit.*, s. 4.

⁴⁷ SCHMITT, Michael N., *op. cit.*, s. 89.

⁴⁸ *Ibid.*

⁴⁹ *Ibid.*

⁵⁰ Úmluva (Pakt) o Společnosti národů, součást (Versaillské) Mírové smlouvy ze dne 28. června 1919, v češtině publikovaná pod č. 507/1921 Sb., část I., jako součást mírové smlouvy s Rakouskem.

Rady, a že se “v žádném případě neuchýlí k válce dřív, než uplynou tři měsíce od rozsudku rozhodčích neb od zprávy Rady.”⁵¹ Jednalo se tak o jasné omezení práva na válku. Navíc v článku 16 členové Společnosti národů označili uchýlení se k válce v rozporu se závazky⁵² plynoucími z Paktu za *válečný čin*, za který měly být uvaleny ekonomické sankce. Pakt Společnosti národů tak sice nepřinesl zákaz války, ale začal rozlišovat mezi válkou legální a nelegální.⁵³

Významným milníkem a zrodem zákazu války se stal až o skoro deset let později Briand-Kelloggův pakt⁵⁴ uzavřený v srpnu 1928. V něm se smluvní státy ve dvou člancích dohodly na úplném zřeknutí se války jakožto prostředku národní politiky a na pokojném řešení všech sporů. Briand-Kelloggovým paktem tak poprvé v historii došlo k odsouzení války a jejímu *de iure* zákazu alespoň mezi smluvními stranami tohoto paktu. Přestože tento zákaz neodradil Německo, které bylo smluvní stranou tohoto paktu, o jedenáct let později od napadení Polska, měl významný dopad na definování zločinu proti míru při Norimberském procesu.

Muselo ovšem dojít i k druhé světové válce, aby se většina mocností světa byla ochotná dohodnout na zákaz použití síly a utvrzení konceptu *ius contra bellum*. Se vznikem Organizace spojených národů a její Chartou přichází éra potvrzující odsouzení války jako takové a snah celého mezinárodního společenství o zákaz útočné války a cestě za jeho vymahatelným zakotvením v pozitivním mezinárodním právu. Preambule Charty OSN tento postoj vystihuje jasně když říká, že lid spojených národů je odhodlán „*uchránit budoucí pokolení metly války, která dvakrát za našeho života přinesla lidstvu nevýslovné strasti.*“

2.4. Zrod zločinu agrese ve 20. století

Výše je nastíněna historie přístupu států k uchylování se k válce zejména z pohledu mezistátní odpovědnosti. Následující podkapitola pak pojednává o zrodu zločinu agrese, tedy o historické snaze států o nalezení viníků agresivní války a rozhodnutí o jejich individuální trestní odpovědnosti.

⁵¹ Jednalo se o tzv. „cooling-off period“.

⁵² Tedy uchýlením se k válce ještě před uplynutím „cooling-off period“ podle čl. 12, nerespektováním rozsudku Rozhodčího soudu proti straně sporu, která se takovému rozsudku podvolila podle čl. 13, či zahájením války proti straně sporu, která se podvolila jednomyslnému doporučení Rady Společnosti národů podle čl. 15.

⁵³ KUNZ, Josef L. *Bellum Justum and Bellum Legale*, *op. cit.*, s. 532.

⁵⁴ Briand-Kelloggův pakt (General Treaty for Renunciation of War as an Instrument of National Policy), ze dne 27. srpna 1928, vyhlášen pod č. 126/1929 Sb., vstup v platnost 24. července 1929. V originále dostupné z: <https://treaties.un.org/pages/showDetails.aspx?objid=0800000280168041>. [cit. 2024-06-23].

2.4.1. Stíhání Viléma II.

První vlaštvou signalizující pokus o kriminalizování a potrestání osoby odpovědné za rozpoutání války bylo stíhání bývalého německého císaře Viléma II. Revoluční byla jak myšlenka toho, že válka by mohla být označena za nelegální, tak i samotná idea toho, že by za takový čin mohla být souzena a odpovědná hlava suverénního státu.⁵⁵ I přestože se jednalo pouze o nenaplněný pokus⁵⁶ odsouzení odpovědné osoby (a to alespoň v očích vítězných mocností) za nově vznikající zločin, byly při něm teoretiky a praktiky Pařížské mírové konference položeny některé základní otázky, které jsou v souvislosti se souzením zločinu agrese řešeny vlastně i dnes.⁵⁷

2.4.2. Norimberský a Tokijský proces

K prvním dokončeným odsouzením jedinců za zločiny proti míru (jako předchůdce zločinu agrese) došlo v letech 1946-8 v rámci norimberských a tokijských procesů. Došlo k tomu na základě statutu Norimberského tribunálu z roku 1945 (dále jen „statut Norimberského tribunálu“),⁵⁸ který stíhal a trestal hlavní válečné zločince Evropské Osy, a na základě statutu Tokijského tribunálu z roku 1946,⁵⁹ který byl pověřen stíháním japonských válečných zločinců. A dále také na základě zákona č. 10 Spojenecké kontrolní rady,⁶⁰ dle kterého byly vedeny následné norimberské procesy proti lékařům, soudcům, ekonomickým, administrativním, politickým a vojenským představitelům „nižší šarže“ nacistického Německa.⁶¹

⁵⁵ SELLARS, Kirsten. The First World War, Wilhelm II and Article 227: The Origin of the Idea of ‘Aggression’ in International Criminal Law. In: KREB, C., BARRIGA, S., eds. *The Crime of Aggression: A Commentary*. Cambridge University Press. 2016., s. 21.

⁵⁶ Přestože měl být podle čl. 227 Versailleské mírové smlouvy (1919) ustaven mezinárodní tribunál, který měl být pověřen stíháním bývalého německého císaře pro „nejhrubší porušení zásad mezinárodní mravnosti a posvátné autority smluv“, nikdy k tomu po první světové válce nedošlo. V té době totiž neutrální Nizozemí, do kterého Vilém II. po své abdikaci uprchl, odmítlo bývalého císaře vydat, a to pro namítanou retroaktivnost obžaloby.

⁵⁷ SELLARS, Kirsten. The First World War, Wilhelm II and Article 227: The Origin of the Idea of ‘Aggression’ in International Criminal Law, *op. cit.*, s. 21.

⁵⁸ Statut mezinárodního vojenského soudního dvora, který je připojen k Dohodě o stíhání a potrestání hlavních válečných zločinců Evropské osy, 82 UNTS 251, ze dne 8. srpna 1945, v platnosti ode dne 26. září 1945, vyhlášené pod č. 164/1947 Sb. Dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/1947/164?zalozka=text>. [cit. 2024-06-23].

⁵⁹ Statut Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ ze dne 19. ledna 1946, APO 500, (novelizován dne 26. dubna 1946), který byl zřízen z rozhodnutí Nejvyššího velitele Spojeneckých sil v Tokiu dne 19. ledna 1946, dostupný z: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocities-crimes/Doc.3_1946%20Tokyo%20Charter.pdf. [cit. 2024-06-23].

⁶⁰ Control Council Law No. 10, ze dne 20. prosince 1945, dostupné z: <https://www.legal-tools.org/doc/ffda62/pdf/>. [cit. 2024-06-23].

⁶¹ KING, Henry T. Jr. Nuremberg and Crimes against Peace. *Case Western Reserve Journal of International Law*. 2009, vol. 41, issues 2-3. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/cwrint41&i=277>. [cit. 2024-06-23], s. 277-8.

Rozsudky vynesené oběma tribunály, přestože hojně kritizované pro možnou retroaktivitu,⁶² potvrdily nejen koncept *ius contra bellum*, ale hlavně přesvědčení mezinárodního společenství o stíhatelnosti jedinců pro jejich mezinárodně právní individuální trestní odpovědnost.

Článek 6 statutu Norimberského tribunálu stanovil „*osobní odpovědnost*“ osob za spáchání některého ze tří zločinů (zločinů proti míru, válečných zločinů a zločinů proti lidskosti) a určil, že tribunál bude „*oprávněn souditi a potrestati osoby, které spáchaly, jednajíce v zájmu zemí evropské Osy, ať jako jednotlivci nebo jako členové organizací*“ některý ze tří uvedených zločinů. Obdobné bylo stanoveno v čl. 5 statutu Tokijského tribunálu ve vztahu ke zločincům Dálného východu.

Skutková podstata zločinů proti míru byla ve statutu Norimberského tribunálu definována následovně:

„*Zločiny proti míru: to jest osnování, příprava, podněcování nebo podniknutí útočné války nebo války porušující mezinárodní smlouvy, dohody nebo záruky, anebo účast na společném plánu nebo spiknutí ku provedení čehokoliv z toho, co výše uvedeno.*“⁶³

Obžaloba ve vztahu ke zločinům proti míru byla vznesena ve dvou bodech, a to (i) za účast na společném plánu nebo spiknutí na spáchání zločinů proti míru a (ii) za osnování, přípravu, podněcování nebo podniknutí útočných válek proti několika státům.⁶⁴ Na základě této obžaloby shledal Norimberský tribunál 8 z 22 obžalovaných vinnými za bod (i) a 12 z 16 obžalovaných vinnými za bod (ii).⁶⁵

Jak uvádí *Lipovský*, rozsudek Norimberského tribunálu rozlišoval mezi útočným činem a útočnou válkou, přičemž k odsouzení za zločiny proti míru (podle jednoho z bodů (i) nebo (ii) viz výše) mohlo dojít pouze pokud došlo k útočné válce samotné.⁶⁶ Zákaz útočné války tribunál podložil řadou pramenů, mezi nimiž lze upozornit například na Briand-Kellogův pakt nebo Pakt Společnosti národů.⁶⁷ Přesto rozsudek neobsahoval vypořádání se s koncepty aktu útočného činu nebo útočné války *per se*, a omezil se na rozsáhlé vyčíslení faktických

⁶² K tomu, jak se Norimberský tribunál s námitkami retroaktivity vypořádal viz Rozsudek v procesu s hlavními německými válečnými zločinci, IMT, ze dne 30. září a 1. října 1946, dostupný z: <https://www.legal-tools.org/doc/45f18e/pdf>. [cit. 2024-06-23], s. 445-7. A dále také např. shrnutí v CASSESE, Antonio a GAETA, Paola. *Cassese's international criminal law, op. cit.*, s. 24-25.

⁶³ Čl. 6 písm. a) statutu Norimberského tribunálu.

⁶⁴ Rozsudek v procesu s hlavními německými válečnými zločinci, *op. cit.*, s. 422.

⁶⁵ *Ibid.*, s. 486-529.

⁶⁶ LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale, op. cit.*, s. 22.

⁶⁷ Rozsudek v procesu s hlavními německými válečnými zločinci, *op. cit.*, s. 445-7.

skutečností odůvodňujících spáchání zločinů proti míru.⁶⁸ Tomu bylo i proto, že samotný statut Norimberského tribunálu neobsahoval definici útočné války, a to proto, že se pro její zařazení nenašla politická podpora při navrhování statutu (přestože to byly Spojené státy, které zahrnutí definice zastávaly).⁶⁹

Je lehce ironické, že k prvnímu vymahatelnému zanesení individuální trestní odpovědnosti za vedení útočné války do psaného mezinárodního práva významně přispěly právě Spojené státy,⁷⁰ které dlouhodobě (i když přerušovaně, dle konkrétní administrativy) odmítají jakoukoli jurisdikci MTS nad svými občany. Nelze pak nepohlížet na kritiku o „spravedlnosti vítězů“ v souvislosti s rozsudky vyneseny oběma tribunály, jako na opodstatněnou i v kontextu dnešní doby. Je ovšem bez pochyb, že Norimberský (i Tokijský) tribunál významně přispěl k rozvoji mezinárodního trestního práva a shrnul do písemné podoby základy, na kterých poté mohli stavět další.

Již necelé tři měsíce po vynesení rozsudku Norimberského tribunálu VS OSN vydalo rezoluci, ve které „[p]otvrdilo principy mezinárodního práva uznané statutem Norimberského tribunálu a jeho rozsudkem.“⁷¹ A o rok později VS OSN poté pověřilo nově vzniklou Komisi pro mezinárodní právo formulací principů ze statutu a rozsudku Norimberského tribunálu a přípravou návrhu kodexu zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva (k tomu podrobněji viz podkapitola 3.2.).⁷²

Nezbývá než dodat, že skutková podstata zločinů proti míru zformulovaná ve statutu Norimberského tribunálu sloužila i jako inspirace při definování zločinu agrese pro Římský statut.⁷³

2.5. Rezoluce VS OSN 3314

Základním stavebním kamenem, na kterém je vystavěna současná definice zločinu agrese v ŘS, je definice agrese z rezoluce VS OSN 3314 z roku 1974 (dále jen „rezoluce

⁶⁸ KING, Henry T. Jr. Nuremberg and Crimes against Peace., *op. cit.*, s. 276.

⁶⁹ K tomu podrobněji viz SELLARS, Kirsten. *"Crimes against peace" and international law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013. ISBN 1-107-23714-9, s. 98-100.

⁷⁰ KING, Henry T. Jr. Nuremberg and Crimes against Peace., *op. cit.*, s. 273-5.

⁷¹ VS OSN, rezoluce A/RES/95(I), *Affirmation of the Principles of International Law recognized by the Charter of the Nürnberg Tribunal*, ze dne 11. prosince 1946. Dostupné z: [https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2F95\(i\)&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False](https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2F95(i)&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False). [cit. 2024-06-23].

⁷² VS OSN, rezoluce A/RES/177(II), *Formulation of the principles recognized in the Charter of the Nuremberg Tribunal and in the judgment of the Tribunal*, ze dne 21. listopadu 1947. Dostupné z: <https://www.legal-tools.org/doc/57a28a/>. [cit. 2024-06-23].

⁷³ LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale*, *op. cit.*, s. 23.

3314“).⁷⁴ Práce na této definici začaly již v roce 1952 a od počátku jejího navrhování ji provázely rozepře mezi členy OSN ohledně jejího obsahu i vlastní potřeby.⁷⁵ Finální, v kontextu období studené války politicky přijatelné, znění se podařilo připravit až čtvrté zvláštní komisi k otázce definice agrese.⁷⁶ I proto, že se jednalo o složitý politický kompromis, bývá definice kritizována pro svou nejednoznačnost.⁷⁷

Samotná definice agrese, která je přílohou rezoluce 3314, začíná v čl. 1 širším vytyčením, co je považováno za agresi. Tou je rozuměno: „*použití ozbrojené síly státem proti suverenitě, územní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu nebo jakýmkoli jiným způsobem, který je v rozporu s Chartou Organizace spojených národů, jak je uvedeno v této definici.*“

Článek 3 definice poté vyjmenovává konkrétní příklady aktů agrese (útočných činů), s upřesněním v článku 4, že se jedná o demonstrativní seznam, a že Rada bezpečnosti může rozhodnout, že agresi podle Charty OSN představují i jiné činy. V čl. 2 definice je ale navíc uvedeno, že první použití ozbrojené síly státem v rozporu s Chartou sice představuje *prima facie* důkaz aktu agrese (útočného činu), ovšem Rada bezpečnosti může dospět k závěru, že určení, že byl spáchán akt agrese, by nebylo odůvodněné ve světle všech relevantní okolností, včetně skutečnosti, že dotyčné činy nebo jejich důsledky nejsou dostatečně závažné. Proto tedy jednání, které přestože bude naplňovat znaky některého z příkladů vyjmenovaných v čl. 3 definice, nemusí být kvalifikováno jako útočný čin, pokud nebude shledáno dostatečně závažným, nebo prostě jen proto, že se na tom v Radě bezpečnosti nenajde shoda.⁷⁸

K definici agrese z rezoluce 3314 je dále důležité podotknout, že se jedná o definování aktu agrese (útočného činu), a nikoli zločinu s individuální trestní odpovědností. Článek 5 odst. 2 definice sice říká, že „*agresivní válka je zločinem proti mezinárodnímu míru.*“ A že „*[a]grese dává vzniknout mezinárodní odpovědnosti.*“ Intepretace tohoto článku je však nejasná. Není jisté, zda uvedenou větou má být myšleno, že pouze „agresivní válka“ je mezinárodním zločinem, nikoli pouze „agrese“; a dále není ani jasné, zda odkaz na vznik

⁷⁴ VS OSN, rezoluce A/RES/3314 (XXIX), *Definiton of Aggression*, ze dne 14. prosince 1974. Dostupné z: [https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2F3314\(XXIX\)&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False](https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2F3314(XXIX)&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False). [cit. 2024-06-23].

⁷⁵ MCDUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, *op. cit.*, s. 94 a 99.

⁷⁶ WILMSHURST, Elizabeth. *Definition of Aggression*. Online. *United Nations Audiovisual Library of International Law*. 2008. Dostupné z: https://legal.un.org/avl/pdf/ha/da/da_e.pdf. [cit. 2024-06-23] s. 3.

⁷⁷ MCDUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, *op. cit.*, s. 98.

⁷⁸ ŠTURMA, Pavel. *Změny Římského statutu Mezinárodního trestního soudu*, *op. cit.*, s. 247.

mezinárodní odpovědnosti měl být směřován pouze na mezistátní odpovědnost, či i na vznik individuální trestní odpovědnosti podle mezinárodního trestního práva.⁷⁹

Přestože byla příloha k rezoluci 3314 nazvána definicí, lze ji chápat spíše jako set kritérií nebo principů, které VS OSN považuje za podstatné při zvažování toho, zda došlo k aktu agrese.⁸⁰ Rezoluce VS OSN mají navíc pouze doporučující povahu (s výjimkou organizačních záležitostí) a nejsou ani pro RB závazné.⁸¹ Definice z rezoluce 3314 tak v podstatě má být jakýmsi návodem pro RB při určování, zda došlo k agresi.⁸² Je to totiž Rada bezpečnosti, kdo je podle čl. 24 Charty OSN odpovědný za kolektivní bezpečnost, a kdo je zmocněn k úkonům podle kapitoly VII Charty OSN. Tedy i k určení, zda došlo k ohrožení míru či porušení míru nebo útočnému činu (tedy aktu agrese) podle čl. 39 Charty OSN, a následně k přijetí konkrétních opatření k obnovení mezinárodního míru.

K uvedenému účelu RB ovšem rezoluci 3314 pravděpodobně nikdy nepoužila.⁸³ Při fulltextovém prohledání jakéhokoli odkazu na rezoluci A/RES/3314 (XXIX) v rezolucích RB na oficiální databázi dokumentů OSN (ODS)⁸⁴ databáze nic nenajde. A ani po podrobnějším prohledání rezolucí Rady bezpečnosti pod termínem „aggression“, se nezdá, že by se kdy RB na rezoluci 3314 odkázala, a to i tam, kde RB shledala, že k aktu agrese došlo. Příkladem budiž hned první rezoluce RB zabývající se agresí po přijetí rezoluce 3314. Jedná se o rezoluci RB OSN č. 387 z roku 1976, která v čl. 1 odsuzuje agresi Jihoafrické republiky vůči Angole a v čl. 3 požaduje, aby Jihoafrická republika upustila od využívání mezinárodního území Namibie⁸⁵ k podnikání provokativních či agresivních aktů vůči Angole nebo jiným sousedním státům.⁸⁶ Uvedená rezoluce se však nikde v preambuli na definici agrese z rezoluce 3314

⁷⁹ MCDUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, op. cit., s. 103-5.

⁸⁰ Rezoluce 3314, bod 4: „*The General Assembly [...] 4. Calls the attention of the Security Council to the Definition of Aggression, as set out below, and recommends that it should, as appropriate, take account of the Definition as guidance in determining, in accordance with the Charter, the existence of an act of aggression.*” A dále preambule: „*...Believing that, although the question whether an act of aggression has been committed must be considered in the light of all the circumstances of each particular case, it is nevertheless desirable to formulate basic principles as guidance for such determination.*“

⁸¹ OBERG, Md. The legal effects of resolutions of the UN Security Council and General Assembly in the jurisprudence of the ICJ. Online. *European journal of international law*. 2005, vol. 16, no. 5. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/ejil/chi151>. [cit. 2024-06-23], s. 883.

⁸² Rezoluce 3314, operativní odst. 4 a preambule definice agrese.

⁸³ WILMSHURST, Elizabeth. Definition of Aggression, op. cit., s. 3.

⁸⁴ Dostupné z: <https://documents.un.org/>.

⁸⁵ To bylo v té době pod správou OSN zatímco se Namibie snažila o dosažení nezávislosti na Jihoafrické republice. Podrobněji např. viz: <https://www.britannica.com/place/Namibia/The-road-to-Namibia>.

⁸⁶ RB OSN, rezoluce S/RES/387 (1976), ze dne 31. března 1976. Dostupné z: [https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=S%2FRES%2F387\(1976\)&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False](https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=S%2FRES%2F387(1976)&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False). [cit. 2024-06-23].

neodkazuje, a to přesto, že k tomu očividně měla příležitost.⁸⁷ Na rezoluci 3314 se ovšem odkázal MSD v případě *Nikaragua vs. USA*, kde uvedl, že obsah čl. 3 písm. g) rezoluce 3314 je součástí mezinárodního obyčejového práva.⁸⁸ K rezoluci 3314 a její povaze se také vyjádřili soudci MSD ve svých separátních vótech v případě týkajícím se ozbrojených aktivit na území Konga.⁸⁹ Soudci se ale neshodují na tom, že by celá definice z rezoluce 3314 zachycovala mezinárodní obyčejové právo.⁹⁰

Své širší uplatnění rezoluce 3314 nalezla až po téměř 30 letech od svého přijetí VS OSN, a to při definování zločinu agrese pro ŘS. *McDougall* uvádí, že na definici z rezoluce 3314 se smluvní státy ŘS spolehly proto, „že představovala dohodnutý jazyk, než pro její vlastní hodnotu.“⁹¹ Tak či tak, byly do definice zločinu agrese v ŘS vloženy články 1 a 3 definice z rezoluce 3314. K tomu pak podrobněji v podkapitole 6.2.3.

⁸⁷ Na 5. straně zápisu z 1906. schůze RB OSN z 31. března 1976, na které byla schválena uvedená rezoluce č. 387 odsuzující akty agrese Jihoafrické republiky, představitel Mali v souvislosti s jednáním Jihoafrické republiky prohlašuje následující: „*The Council's responsibility is all the greater because it is now facing the first act of premeditated aggression since the adoption of the historic resolution 3314 (XXIX), which gives the definition arrived at after more than 10 years of difficult negotiations. The future of peace in the world depends upon the Council's decision, because the judgement it renders will create a precedent.*” Přestože si členové RB, kteří navrhli a poté odhlasovali text rezoluce odsuzující jednání Jihoafrické republiky, zajisté byli vědomi své příležitosti odkázat se v textu preambule na rezoluci 3314, neučinili tak. RB OSN, *Security Council official records*, 31st year, 1906th meeting, 31 March 1976, New York. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/70886?ln=en&v=pdf>. [cit. 2024-06-23].

⁸⁸ MSD, *Vojenské a polovojenské aktivity v a proti Nikarague* (Nikaragua v. USA), rozsudek v meritu ze dne 27. června 1986, ICJ Reports 1986. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/case/70/judgments>. [cit. 2024-06-23], s. 103, para. 195.

⁸⁹ MSD, *Případ týkající se ozbrojených aktivit na území Konga* (Dem. rep. Kongo v. Uganda), rozsudek v meritu ze dne 19. prosince 2005, ICJ Reports, 2005, separátní vóta soudců Kooijmanse (s. 321-2, para. 63), Elarabyho (s. 330-2, para. 12, 13 a 17) a Simmy (s. 335, para. 3). Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/case/116/judgments>. [cit. 2024-06-23].

⁹⁰ *Ibid.* Soudce Kooijmans v souvislosti s rezolucí 3314 uvedl: „*This resolution, as important as it may be from a legal point of view, does not in all its terms reflect customary law...*“ Oproti tomu soudce Elaraby uvedl: „*By dint of its dicta in the Nicaragua case, the Court should, in my view, have embarked on a determination as to whether the egregious use of force by Uganda falls within the customary rule of international law as embodied in General Assembly resolution 3314 (XXIX).*“

⁹¹ MCDUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, *op. cit.*, s. 86.

3. Římský statut a Mezinárodní trestní soud

Tato kapitola pojednává o cestě k založení prvního stálého mezinárodního trestního soudu, tj. MTS, a souvisejících pracích Komise pro mezinárodní právo. A dále o otázce zločinu agrese ve Statutu MTS.

3.1. První práce Komise pro mezinárodní právo a zvláštních komisí na založení mezinárodního trestního soudu

Jedním z hlavních aktérů na cestě vzniku MTS byla Komise pro mezinárodní právo (dále také jen „ILC“) zřízená v roce 1947 pro účely kodifikace a progresivního rozvoje mezinárodního práva, jako expertní orgán Valného shromáždění OSN.⁹² ILC byla prvně pověřena pracemi souvisejícími se založením potencionálního stálého trestního soudu již rok po jejím vzniku. Stalo se tak na základě rezoluce VS OSN 260 (III) části B⁹³ v souvislosti s přijetím Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia.⁹⁴ Tato úmluva z roku 1948 definující zločin genocidia (tak jak ho i nezměněně přejal samotný ŘS v čl. 6) předpokládala v článku VI, že osoby stíhané pro zločin genocidia by mohly být stíhány kromě kompetentního tribunálu příslušného dle území státu, na němž ke spáchání zločinu došlo, také k možnosti jeho postihu mezinárodním trestním tribunálem, který by měl jurisdikci vůči jeho smluvním státům. Proto také část B rezoluce VS OSN 260 (III) obsahovala výzvu pro ILC ke studiu potřebnosti a možnosti založení mezinárodního trestního orgánu ke stíhání jak zločinu genocidia, tak i jiných zločinů, ke kterým by měl jurisdikci.

Kromě ILC byla otázkou vzniku mezinárodního trestního soudu pověřena, a v roce 1950 ustavena, také speciální komise. Stalo se tak rezolucí VS OSN 489 (V)⁹⁵, která tímto úkolem pověřila 17 členských států OSN, aby se v srpnu 1951 potkaly v Ženevě a připravily předběžný návrh úmluvy a statutu zvažovaného mezinárodního trestního soudu. Tato komise představila své návrhy o rok později v roce 1952 ve své zprávě.⁹⁶ Tato zpráva popsala výhody a nevýhody různých řešení ustanovení zvažovaného trestní mechanismu, jeho organizace, jurisdikce, obžaloby a samotného soudního procesu a ve své příloze I obsahovala návrh statutu

⁹² ILC byla zřízena rezolucí VS OSN A/RES/177(II), ze dne 21. listopadu 1947. Dostupné z: <https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/statute/statute.pdf>. [cit. 2024-06-23].

⁹³ VS OSN, rezoluce A/RES/260(III), *Prevention and punishment of the crime of genocide*, ze dne 9. prosince 1948, část B, *Study by the International Law Commission of the Question of an International Criminal Jurisdiction*. Dostupné z: <https://www.legal-tools.org/doc/49794f/pdf>. [cit. 2024-06-23]

⁹⁴ *Ibid.*, část A rezoluce VS OSN A/RES/260(III).

⁹⁵ VS OSN, rezoluce A/RES/489(V), *International criminal jurisdiction*, ze dne 12. prosince 1950. Dostupné z: <https://www.legal-tools.org/doc/40a6ca/>. [cit. 2024-06-23].

⁹⁶ VS OSN, official records: 7th session, supplement no. 11 (A/2136), 1952, *Report of the Committee on International Criminal Jurisdiction*. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/708385>. [cit. 2024-06-23].

mezinárodního trestního soudu (Ženevský návrh statutu). Vyjádřila se tak například ve prospěch založení stálého soudu oproti zvažované ad hoc verzi, dále ve prospěch založení soudu na základě mezinárodní úmluvy, na místo založení rezolucí VS OSN, či proti založení speciálního tribunálu pod již existujícím Mezinárodním soudním dvorem.⁹⁷

Závěry zprávy a Ženevský návrh statutu byly dále navrženy k přezkumu novou komisí jmenovanou rezolucí VS OSN 687 (VII) z 5. prosince 1952.⁹⁸ Tato nová komise předložila VS OSN přezkumnou zprávu o rok později spolu s revidovaným Ženevským návrhem statutu.⁹⁹ Přezkumná zpráva však již byla poznamenána počátky studené války a například v odstavci 12 uvedla, že někteří členové komise byli přesvědčeni o tom, že ve světle soudobé mezinárodní situace, by ustavení mezinárodního trestního soudu bylo sice potřebné, ale přineslo by více škody nežli užitku. A tak druhou polovinou 50. let započaté práce na založení mezinárodního trestního soudu začaly zamrzat.

3.2. Návrh kodexu zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva

Jak již bylo uvedeno, vedle uvedených zvláštních komisí ustavených pro zkoumání možností mezinárodní trestní jurisdikce, pracovala na otázce stíhání zločinů podle mezinárodního práva také ILC, pověřená k tomu několika rezolucemi VS OSN. S přihlédnutím k tématu této práci bylo jedním z takových podstatných úkolů pověření k definování agrese¹⁰⁰ a dále pověření k návrhu kodexu zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva¹⁰¹. Návrh kodexu měla ILC vypracovat po vzoru principů mezinárodního práva uznaných ve statutu Norimberského tribunálu a jeho rozsudku v rámci Norimberského procesu (dále jen „Norimberské principy“)¹⁰²

⁹⁷ *Ibid.*, odstavce 22, 25 a 27.

⁹⁸ VS OSN, rezoluce A/RES/687(VII), *International criminal jurisdiction*, ze dne 5. prosince 1952. Dostupné z: <https://documents.un.org/doc/resolution/gen/nr0/080/30/pdf/nr008030.pdf?token=gl8tJEtQC8YJ3PRbaE&fe=true>. [cit. 2024-06-23].

⁹⁹ VS OSN, official records: 9th session, supplement no. 12 (A/2645), 1954, *Report of the 1953 Committee on International Criminal Jurisdiction*. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/591815>. [cit. 2024-06-23].

¹⁰⁰ VS OSN, rezoluce A/RES/688(VII), *Question of defining aggression*, ze dne 20. prosince 1952. Dostupné z: [https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2F688\(VII\)&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False](https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2F688(VII)&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False). [cit. 2024-06-23].

¹⁰¹ VS OSN, rezoluce A/RES/177(II), ze dne 21. listopadu 1947. dostupné z: <https://www.legal-tools.org/doc/57a28a/>. [cit. 2024-06-23].

¹⁰² *Principles of International Law Recognized in the Charter of the Nürnberg Tribunal and in the Judgment of the Tribunal*, 1950. Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/7_1_1950.pdf. [cit. 2024-06-23].

První návrh kodexu spolu s komentáři¹⁰³ ILC prezentovala VS OSN již v roce 1951. Návrh obsahoval v kapitole 1 obecnou zprávu ILC k návrhu a její názory k Norimberským principům spolu se samotným textem návrhu kodexu a dále v kapitole 2 také pojednání o možnosti a potřebnosti definice agrese. ILC však v návrhu neposkytla opatření pro procesní provádění kodexu, a to s myšlenkou toho, že až do zřízení mezinárodního trestního soudu by mohl být kodex implementován národními soudy.¹⁰⁴

Uvedený návrh kodexu poté prošel revizí a jeho druhou revidovanou verzí¹⁰⁵ ILC prezentovala VS OSN v roce 1954. VS OSN v tento rok ovšem odmítlo návrh kodexu projednat, a to s odůvodněním, že návrh kodexu byl úzce spjat s otázkou definování agrese, a že projednání odloží až na dobu, kdy bude předložen také návrh definice agrese.¹⁰⁶

Přestože poté v průběhu let proběhlo několik dalších pokusů o projednání návrhu kodexu ve VS OSN, doba studené války nebyla k pokroku v oblasti mezinárodního trestního práva příliš přívětivá. K pozitivnímu výsledku se práce začaly přibližovat až v momentě, kdy v roce 1981 VS OSN vyzvalo ILC ke znovuoobnovení prací na návrhu kodexu o zločinech proti míru a bezpečnosti lidstva, a to zejména s přihlédnutím k vývoji mezinárodního práva do té doby. V rámci znovuoobnověných prací při další revizi kodexu byla ILC rezolucí č. 44/39 ze dne 4. prosince 1989¹⁰⁷ vyzvána též ke zvážení otázky zřízení mezinárodního trestního soudu nebo jiného trestního soudního mechanismu, který by měl jurisdikci ke stíhání osob, které se mohly dopustit činů právě podle kodexu.

¹⁰³ ILC, Draft Code of Offences against the Peace and Security of Mankind (1951), *Yearbook of the International Law Commission*, 1951, vol. II. Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/publications/yearbooks/english/ilc_1951_v2.pdf. [cit. 2024-06-23].

¹⁰⁴ Více viz ILC, Draft code of crimes against the peace and security of mankind (Part I). Online. *Summaries of the Work of the International Law Commission*. Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/summaries/7_3.shtml. [cit. 2024-06-23].

¹⁰⁵ ILC, Draft Code of Offences against the Peace and Security of Mankind (1954), *Yearbook of the International Law Commission*, 1954, vol. II. Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/7_3_1954.pdf. [cit. 2024-06-23].

¹⁰⁶ ILC, Draft code of crimes against the peace and security of mankind (Part II) — including the draft Statute for an international criminal court. Online. *Summaries of the Work of the International Law Commission*. Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/summaries/7_4.shtml [cit. 2024-06-23].

¹⁰⁷ VS OSN, rezoluce A/RES/44/39, ze dne 4. prosince 1989. Dostupné z: <https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=a%2FRES%2F44%2F39&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False>. [cit. 2024-06-23].

Nově předloženým a znovu-revidovaným návrhem kodexu zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva¹⁰⁸ spolu s komentáři se VS OSN začalo zabývat v prosinci 1996¹⁰⁹. Tento návrh kodexu z roku 1996 obsahoval popis zločinu agrese v čl. 16 a zněl následovně: „*Jednotlivec, který se jako vedoucí nebo organizátor aktivně účastní na nebo nařídí plánování, přípravu, zahájení nebo vedení agrese spáchané státem, bude odpovědný za zločin agrese.*“¹¹⁰ Zároveň v článku 8 návrh kodexu také počítal s tím, že bude zřízen mezinárodní trestní soud, když uváděl, že jurisdikci nad zločinem agrese podle čl. 16 bude mít právě mezinárodní trestní soud.

3.3. Otázka mezinárodní trestní jurisdikce a založení Mezinárodního trestního soudu

V průběhu výše uvedených prací na obnovené revizi kodexu od roku 1989 se ILC také intenzivně věnovala otázce mezinárodní trestní jurisdikce. K tomu si také zřídila v roce 1992 zvláštní pracovní skupinu, která se zabývala analýzou hlavních otázek souvisejících s mezinárodní trestní jurisdikcí.¹¹¹ Zpráva pracovní skupiny z roku 1992¹¹² obsahovala podrobný rozbor problematiky a navrhovala mimo jiné například, že by mezinárodní trestní soud měl být založen statutem ve formě mezinárodní smlouvy, ve své první fázi fungování by měl mít jurisdikci výhradně vůči jednotlivcům, nikoli vůči státům, a jeho jurisdikce by měla být dána ke zločinům podle mezinárodního práva, které jsou již nějak definované v mezinárodních smlouvách, včetně návrhu kodexu o zločinech proti míru a bezpečnosti lidstva.¹¹³

Na základě uvedené zprávy poté VS OSN vyzvalo rezolucí č. 47/33 ze dne 25. listopadu 1992 ILC, aby, vedle dalších, pokračovala ve své započaté práci a navrhla statut mezinárodního trestního soudu. Po dvou letech intenzivních prací na návrhu statutu ho ILC spolu s komentáři

¹⁰⁸ ILC, Draft Code of Crimes against the Peace and Security of Mankind (1996), *Yearbook of the International Law Commission*, 1996, vol. II (Part Two). Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/7_4_1996.pdf. [cit. 2024-06-23].

¹⁰⁹ VS OSN, rezoluce A/RES/51/160, ze dne 16. prosince 1996. Dostupné z: <https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2F51%2F160&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False>. [cit. 2024-06-23].

¹¹⁰ *Ibid.*

¹¹¹ Podrobněji viz ILC, Draft code of crimes against the peace and security of mankind (Part II) — including the draft Statute for an international criminal court. Online. *Summaries of the Work of the International Law Commission*, *op. cit.*

¹¹² ILC, Document A/47/10, Annex. Report of the Working Group on the Question of an International Criminal Jurisdiction. *Yearbook of the International Law Commission*, 1992, vol. II, (Part Two). Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/publications/yearbooks/english/ilc_1992_v2_p2.pdf. [cit. 2024-06-23], s. 58-78.

¹¹³ *Ibid.*, str. 58.

v roce 1994 přijala¹¹⁴ a v prosinci téhož roku se jím již zabývalo VS OSN¹¹⁵. To dále rozhodlo o vytvoření ad hoc komise otevřené všem členským státům OSN nebo členům specializovaných agentur OSN, a to za účelem posouzení všech hlavních substantivních a administrativních problémů připraveného návrhu statutu. Tato ad hoc komise se sešla v měsících dubnu až srpnu 1995, kde uvedené projednala. V prosinci 1995 pak VS OSN rozhodlo o založení Přípravné komise pro založení Mezinárodního trestního soudu, které dalo za úkol připravit obecně přijatelný konsolidovaný text úmluvy o mezinárodním trestním soudu, tak aby vzala v potaz všechny dosavad proběhlé diskuze a práce ad hoc komise i ILC.¹¹⁶ V roce 1997 pak VS OSN, za účelem přijetí mnohostranné mezinárodní úmluvy, která by založila mezinárodní trestní soud, rozhodlo o svolání Diplomatické konference zplnomocněných zástupců ke zřízení Mezinárodního trestního soudu, a to na dny 15. června až 17. července 1998 do Říma (dále jen „Římská konference“).¹¹⁷

3.4. Římská konference

Římské konference se zúčastnilo 160 států a přes tři desítky přidružených agentur, programů a organizací OSN a dalších mezivládních organizací a dále přes stovku různých nevládních organizací.¹¹⁸ I přestože byla jednání poměrně dramatická, a ne všechny vlády sdílely navrhovanou podobu statutu, podařilo se 17. července 1998 odhlasovat a přijmout Statut Mezinárodního trestního soudu.¹¹⁹ Pro vstup v platnost bylo ovšem nejprve třeba podle čl. 126 jeho ratifikace, přijetí nebo schválení ze strany minimálně 60 signatářských států. Tomu se tak stalo 11. dubna 2002 a Římský statut tak v souladu s čl. 126 vstoupil prvním dnem měsíce

¹¹⁴ ILC, Draft Statute for an International Criminal Court (1994). *Yearbook of the International Law Commission*, 1994, vol. II (Part Two). Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/7_4_1994.pdf. [cit. 2024-06-23].

¹¹⁵ VS OSN, rezoluce A/RES/49/53, *Establishment of an international criminal court*, ze dne 9. prosince 1994. Dostupné z: <https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2F49%2F53&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False>. [cit. 2024-06-23].

¹¹⁶ VS OSN, rezoluce A/RES/50/46, *Establishment of an international criminal court*, ze dne 11. prosince 1995. Dostupné z: <https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2F50%2F46&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False>. [cit. 2024-06-23].

¹¹⁷ VS OSN, rezoluce A/RES/52/160, *Establishment of an international criminal court*, ze dne 15. prosince 1997. Dostupné z: <https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2F52%2F160&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False>. [cit. 2024-06-23].

¹¹⁸ Viz annexes II, III, IV of Final Act of the United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the Establishment of an International Criminal Court. Dostupné z: https://asp.icc-cpi.int/sites/asp/files/asp_docs/Publications/Compendium/Compendium.3rd.27.ENG.pdf. [cit. 2024-06-23].

¹¹⁹ ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinců podle mezinárodního práva*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0305-5, s. 118.

následujícího po uplynutí šedesáti dnů ode dne, kdy byla naplněna podmínka 60 ratifikací, přijetí nebo schválení, v platnost. Tímto dnem byl 1. červenec 2002.

Římský statut byl přijat ve formě mnohostranné mezinárodní úmluvy otevřené k podpisu všem státům. Ve své první verzi obsahoval preambuli a 128 článků rozdělených do 13 částí.

Článkem 5 ŘS byla jurisdikce MTS „omezena na nejzávažnější zločiny, kterými je dotčeno mezinárodní společenství jako celek.“ Těmi podle Statutu jsou a) zločin genocidy, b) zločiny proti lidskosti, c) válečné zločiny a v neposlední řadě d) zločin agrese.¹²⁰ První tři zmíněné zločiny byly jasně vydefinovány v článcích 6 až 8 ŘS. To samé se bohužel nepodařilo pro zločin agrese. Vzhledem k dlouhodobé kontroverznosti a problémům s přijetím definice agrese, se nebyly státy a delegace účastníci se Římské konference schopny dohodnout na výsledné podobě zakotvení tohoto zločinu ve Statutu.¹²¹ Převážil však názor, že je přesto třeba jurisdikci nad tímto zločinem Soudu svěřit, a byl tak zařazen na seznam zločinů spadajících do jurisdikce MTS pod písm. d) odst. 1 článku 5 ŘS. V článku 5 odst. 2 ŘS bylo ovšem ujednáno, že jurisdikci vůči zločinu agrese bude Soud vykonávat až poté, co bude v souladu s čl. 121 a 123 přijata jeho definice a budou stanoveny podmínky výkonu jurisdikce ve vztahu k takto nově definovanému zločinu.

Jednou z příčin, proč se účastníci Římské konference nebyli schopni dohodnout na zakotvení zločinu agrese, byla otázka přetavení mezinárodního zločinu jako aktu státu, za zločin s individuální odpovědností jednotlivce.¹²² Další podstatnou příčinou byla nevyjasněná otázka zapojení a rozsahu vlivu Rady bezpečnosti na průběh stíhání zločinu agrese před MTS.¹²³ Kompromisem tak byly tyto i další definiční a jurisdikční otázky článkem 5 odst. 2 ŘS odloženy do budoucna na revizi Statutu. První taková revize byla předpokládána po sedmi letech od jeho vstupu v platnost.¹²⁴

Ještě v závěru konference byla přípravou návrhu definice včetně znaků skutkové podstaty a podmínek výkonu jurisdikce pověřena nově zřízená Přípravná komise pro

¹²⁰ Čl. 5 odst. 1 ŘS před revizí, nyní čl. 5. ŘS.

¹²¹ Podrobněji např. MCDOUGALL, Carrie. *The Crime of Aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, op. cit., s 9-11.

¹²² FERNANDEZ DE GURMENDI, Silvia A. The Working Group on Aggression at the Preparatory Commission for the International Criminal Court. Online. *Fordham International Law Journal*. 2001, vol. 25, issue 3. Dostupné z: <https://core.ac.uk/download/pdf/144226733.pdf>. [cit. 2024-06-23], s. 591.

¹²³ KREß, Claus, VON HOLTZENDORFF, Leonie. The Kampala Compromise on the Crime of Aggression. Online. *Journal of International Criminal Justice*. 2010, vol. 8, issue 5. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/jicj/mqq069>. [cit. 2024-06-23], s. 1182.

¹²⁴ Viz čl. 123 odst. 1 ŘS.

Mezinárodní trestní soud.¹²⁵ Ta ustavila pracovní skupinu pro zločin agrese, která na uvedených úkolech pracovala do doby vstupu Statutu v platnost, tedy do července 2002. Přestože se této pracovní skupině nepodařilo naplnit jí svěřených cílů, na konci své existence vypracovala podklad k diskusi obsahující (i) několik variant částí definice a jurisdikčních podmínek a (ii) náčrt znaků skutkové podstaty zločinu (pocházející z pera delegace ze Samoi).¹²⁶ Dá se říci, že část (i) podkladu k diskusi předznamenala budoucí podobu článku 8 bis, když definici zločinu rozdělila do dvou odstavců - v prvním vymezení „zločin agrese“ s individuální trestní odpovědností jednotlivce a ve druhém vymezení podmínku „útočného činu“ jako aktu státu.¹²⁷ Podstatným také bylo vytvoření konceptu prahu závažnosti kterého útočný čin musí dosáhnout.¹²⁸ Tedy podmínky, že se musí jednat o útočný čin, „*který svou povahou, závažností a rozsahem zakládá flagrantní porušení Charty Organizace spojených národů*“,“¹²⁹ a který byl poté v rámci kompromisů do současné definice v čl. 8 bis odst. 1 ŘS skoro doslovně¹³⁰ zakomponován.

Poté, co Statut vstoupil v platnost a v souladu s čl. 112 ŘS vzniklo Shromáždění smluvních stran (dále jen „Shromáždění“), byla kontinuita prací ke zločinu agrese zajištěna i nadále. Shromáždění totiž hned na jedné ze svých prvních plenárních schůzí v září 2002 z podnětu návrhu Přípravné komise pro MTS¹³¹ rozhodlo (mimo jiné) o založení Speciální pracovní skupiny pro zločin agrese (dále jen „SWGCA“).¹³²

¹²⁵ Viz odst. 7 rezoluce F, A/CONF.183/10, Annex I of the Final Act of the United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the Establishment of an International Criminal Court, ze dne 17. července 1998. Dostupné z:

<https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FCONF.183%2F10&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False>. [cit. 2024-06-23].

¹²⁶ Preparatory Commission for the International Criminal Court, Discussion Paper Proposed by the Coordinator, UN Doc. PCNICC/2002/WGCA/RT.1/Rev.2, ze dne 11. července 2002. Dostupné z: <https://legal.un.org/icc/documents/aggression/aggressiondocs.htm>. [cit. 2024-06-23].

¹²⁷ *Ibid.*, s. 1.

¹²⁸ MCDOUGALL, Carrie. *The Crime of Aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, *op. cit.*, s. 12.

¹²⁹ V anglickém originálu: „...*an act of aggression which, by its character, gravity and scale, constitutes a flagrant violation of the Charter of the United Nations.*“ viz Preparatory Commission for the International Criminal Court, Discussion Paper Proposed by the Coordinator, UN Doc. PCNICC/2002/WGCA/RT.1/Rev.2, *op. cit.*, s. 1.

¹³⁰ V současné definici bylo anglické slovo „flagrant“ nahrazeno slovem „manifest“.

¹³¹ Preparatory Commission for the International Criminal Court, Draft resolution of the Assembly of States Parties on the continuity of work in respect of the crime of aggression, PCNICC/2002/2/Add.2. Dostupné z: <https://www.legal-tools.org/doc/f7b3f6/pdf/>. [cit. 2024-06-23], s. 2

¹³² Shromáždění smluvních stran, rezoluce ICC-ASP/1/Res.1, ze dne 9. září 2002, dostupné z: https://asp.icc-cpi.int/sites/asp/files/asp_docs/Resolutions/ICC-ASP-ASP1-Res-01-ENG.pdf. [cit. 2024-06-23].

4. Revizní konference v Kampale

4.1. Práce SWGCA na definici zločinu agrese před revizní konferencí

SWGCA se poprvé sešla v září 2003¹³³ a výsledky svých prací, které se staly výchozím podkladem pro vyjednávání v Kampale, předložila Shromáždění v listopadu 2009.¹³⁴ Období, po které SWGCA usilovně pracovala na přípravě návrhů ke zločinu agrese dle uděleného mandátu¹³⁵, je také známé pod označením „princetonský proces“.¹³⁶ Označení vzešlo od hlavního sídla prací SWGCA, kterým se po čtyřikrát mezi lety 2004 až 2007 stal Lichtenštejnský institut pro sebeurčení na Woodrow Wilson School při Princetonské univerzitě.¹³⁷ Jednání SWGCA byla otevřená všem členským státům OSN, tedy i nesmluvním stranám Statutu, i nevládním organizacím a byla rozsáhle zdokumentována.¹³⁸ Je uváděno, že se díky neformálnímu prostředí princetonské univerzity mělo jednat o velmi inkluzivní, transparentní a kreativní tvůrčí proces expertů pod vedením předsedy SWGCA, lichtenštejnského velvyslance *Christiana Wenawesera*.¹³⁹

Ačkoliv se SWGCA nepodařilo jednoznačně vyřešit všechny otázky, a zejména tak návrh ohledně jurisdikčních podmínek zůstal otevřený s několika variantami (viz popis níže), byly snahy SWGCA veskrze úspěšné.¹⁴⁰ Finální návrh ustanovení ke zločinu agrese připravený SWGCA byl přiložen jako příloha II k rezoluci Shromáždění č. ICC-ASP/8/Res.6 z 26. listopadu 2009 (dále jen „Finální návrh SWGCA“).¹⁴¹ Touto rezolucí Shromáždění mimo

¹³³ KREß, Claus, VON HOLTZENDORFF, Leonie. The Kampala Compromise on the Crime of Aggression, *op. cit.*, s. 1184.

¹³⁴ ŠTURMA, Pavel. Změny Římského statutu Mezinárodního trestního soudu, *op. cit.*, s. 248.

¹³⁵ Tedy podle čl. 5 odst. 2 ŘS a odst. 7 rezoluce F, ze dne 17. července 1998, A/CONF.183/10, *op. cit.*

¹³⁶ MCDUGALL, Carrie. *The Crime of Aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, *op. cit.*, s. 13.

¹³⁷ *Ibid.*

¹³⁸ KREß, Claus, VON HOLTZENDORFF, Leonie. The Kampala Compromise on the Crime of Aggression, *op. cit.*, s. 1186-7; podrobně je princetonský proces například zachycen v BARRIGA, Stefan, DANSPECKGRUBER, Wolfgang, WENAWESER, Christian (ed.). *The Princeton Process on the Crime of Aggression: Materials of the Special Working Group on the Crime of Aggression, 2003–2009*, LISD, Princeton, 2009.

¹³⁹ MCDUGALL, Carrie. *The Crime of Aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, *op. cit.*, s. 13-14.

¹⁴⁰ LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale*, *op. cit.*, s. 31.

¹⁴¹ MTS, Shromáždění smluvních stran, rezoluce č. ICC-ASP/8/Res.6, ze dne 26. listopadu 2009. Dostupné z: https://asp.icc-cpi.int/sites/asp/files/asp_docs/Publications/Compendium/Resolution-RC-Establishing-WGA-ENG.pdf. Samotný text znění obsahu přílohy II rezoluce, tedy návrh ustanovení ke zločinu agrese, byl předložen prostřednictvím Lichtenštejnska - Proposal for a provision on aggression elaborated by the Special Working Group on the Crime of Aggression, United Nations depositary notification C.N.727.2009.TREATIES-7 (29 October 2009), dostupné z: <https://treaties.un.org/doc/publication/CN/2009/CN.727.2009-Eng.pdf>. [cit. 2024-06-23].

jiné rozhodlo, že příložený Finální návrh SWGCA má být předložen k projednání na revizní konferenci v Kampale.¹⁴²

Finální návrh SWGCA z velké části odráží výslednou podobu současné definice zločinu agrese ve Statutu. Například znění současného čl. 8 bis ŘS bylo z Finálního návrhu SWGCA převzato doslovně.

Menší úspěšnost v přípravě jednotného návrhu jurisdikčních podmínek byla způsobena delikátní povahou otázky zapojení Rady bezpečnosti.¹⁴³ Problematickým se stalo vyjednávání mezi dvěma protilehlými a do značné míry politickými názory, kde na jedné straně stál požadavek nezávislého MTS nevázaného na jakékoli rozhodnutí Rady bezpečnosti¹⁴⁴, a na druhé požadavek jurisdikčního filtru v podobě předběžného posouzení Radou bezpečnosti, zda došlo k útočnému činu.¹⁴⁵ Zjednodušeně šlo o otázku nevyrovnanosti moci a vlivu členů Rady bezpečnosti (zejména pak 5 stálých členů) a ostatních států.¹⁴⁶ Jako most mezi těmito póly bylo na určení toho, zda se útočný čin stal, zvažováno také zapojení Mezinárodního soudního dvora nebo Valného shromáždění OSN.¹⁴⁷

Citlivost a různorodost názorů v tomto ohledu se odrazila ve Finálním návrhu SWGCA, který místo jednotného jurisdikčního modelu obsahoval dvě alternativy s několika možnostmi, jak definovat podmínky pro výkon jurisdikce.¹⁴⁸ Obě alternativy byly navrženy tak, že byly navázány na určení ze strany Rady bezpečnosti, zda byl spáchán útočný čin (kdy by toto určení bylo tzv. jurisdikčním filtrem zločinů agrese, kterými se MTS může zabývat).¹⁴⁹ Kde ovšem *Alternativa 2* nabízela možnosti vyšetřování zločinu agrese i v případě absence takového určení ze strany Rady bezpečnosti po 6 měsících od data oznámení, a to konkrétně s následujícími pod-možnostmi: 1) bez dalšího; 2) v případě, že přípravný úsek povolil zahájení vyšetřování zločinu; 3) kde VS OSN určilo, že byl spáchán útočný čin; nebo 4), kdy toto určení, že byl spáchán útočný čin provedl MSD.¹⁵⁰ Oproti tomu *Alternativa 1* možnost stíhání zločinu

¹⁴² MTS, Shromáždění smluvních stran, rezoluce č. ICC-ASP/8/Res.6, *op. cit.*, odst. 3.

¹⁴³ KREß, Claus, VON HOLTZENDORFF, Leonie. The Kampala Compromise on the Crime of Aggression, *op. cit.*, s. 1194.

¹⁴⁴ Která má podle Charty OSN zásadní slovo v otázkách mezinárodního míru a bezpečnosti. V tomto ohledu je významná zejména její role při kvalifikaci jednání státu podle kapitoly VII. Charty OSN.

¹⁴⁵ MCDUGALL, Carrie. *The Crime of Aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, *op. cit.*, s. 16-17.

¹⁴⁶ KREß, Claus, VON HOLTZENDORFF, Leonie. The Kampala Compromise on the Crime of Aggression, *op. cit.*, s. 1194.

¹⁴⁷ *Ibid.*

¹⁴⁸ Viz navržený čl. 15 bis Finálního návrhu SWGCA.

¹⁴⁹ Viz odstavce 2 a 3 čl. 15 bis Finálního návrhu SWGCA.

¹⁵⁰ Viz Alternativa 2 odstavce 4 čl. 15 bis Finálního návrhu SWGCA.

agrese bez „posvěcení“ ze strany RB OSN úplně vyloučila.¹⁵¹ Tato „otázka otázek“ role Rady bezpečnosti tak byla s uvedenými alternativami odložena k vyřešení až do samého finále v Kampale.¹⁵²

Co se týče spouštěcích mechanismů k zahájení vyšetřování zločinu agrese, počítal Finální návrh SWGCA se všemi třemi mechanismy podle písmen a) až c) čl. 13 Statutu. Totiž se zahájením vyšetřování na základě oznámení učiněného jak smluvní stranou, tak Radou bezpečnosti, ale také s možností zahájení vyšetřování na základě iniciace ze strany samotného žalobce (tzv. zahájení *proprio motu*). Návrh ovšem ještě nerozděloval tyto spouštěcí mechanismy do dvou procesních článků, když v rámci navrženého čl. 15 bis odst. 1 počítal s výkonem jurisdikce podle celého čl. 13 Statutu.¹⁵³

Další jurisdikční otázka, které zprvu nebyla věnována přílišná pozornost, ale později se v průběhu prací SWGCA, a poté i dále po proběhlé revizní konferenci, ukázala jako vysoce kontroverzní¹⁵⁴ (a v jistém ohledu zůstala rozpolcující až dodnes), byla otázka vstupu v platnost nových ustanovení ke zločinu agrese v návaznosti na výklad čl. 5 odst. 2 ve spojení s čl. 121 Statutu.¹⁵⁵ Z výkladu čl. 5 odst. 2, podmiňujícího výkon jurisdikce přijetím definičních ustanovení zločinu agrese v souladu s čl. 121 (a čl. 123), totiž nebylo jasné, podle kterého konkrétního odstavce čl. 121 má být pro přijetí a aktivování definičních ustanovení postupováno.

Ještě před kampalskou revizní konferencí se v rámci SWGCA diskutovalo až o 4 možných způsobech výkladu čl. 5 odst. 2 ve spojení s čl. 121 Statutu.¹⁵⁶ Diskutovány byly odstavce 3, 4 a 5 článku 121, přičemž v rámci odstavce 5 začaly být navíc rozlišovány 2 způsoby výkladu jeho druhé věty (její pozitivní a negativní chápání). K tomu navíc přibylo zvažování nad tzv. „opt-in“ či „opt-out“ mechanismy. Jak bude podrobněji popsáno dále

¹⁵¹ Viz Alternativa 1 odstavce 4 čl. 15 bis Finálního návrhu SWGCA.

¹⁵² KREß, Claus, VON HOLTZENDORFF, Leonie. The Kampala Compromise on the Crime of Aggression, *op. cit.*, s. 1194.

¹⁵³ LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale*, *op. cit.*, s. 31.

¹⁵⁴ Viz například online příspěvek *Dapo Akandeho*, ve kterém píše (ovšem nejen ve vztahu ke vstupu nových ustanovení v platnost): „... there seems to be some (significant) confusion as to what exactly was agreed on the crime of aggression in Kampala.“ AKANDE, Dapo, What exactly was Agreed in Kampala on the Crime of Aggression? Online. Dostupné z: <https://www.ejiltalk.org/what-exactly-was-agreed-in-kampala-on-the-crime-of-aggression/>. [cit. 2024-06-23].

¹⁵⁵ CLARK, Roger S. Ambiguities in Articles 5(2), 121 and 123 of the Rome Statute. Online. *Case Western Reserve Journal of International Law*. 2009, vol. 41, issue. Dostupné z: <https://scholarlycommons.law.case.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1266&context=jil>. [cit. 2024-06-23], s. 414.

¹⁵⁶ KREß, Claus, VON HOLTZENDORFF, Leonie. The Kampala Compromise on the Crime of Aggression, *op. cit.*, s. 1196.

v podkapitole 5.1., uvedené bylo významně propojeno s problematikou souhlasu smluvních stran s novými ustanoveními a rozsahem jurisdikce Soudu ke zločinu agrese. Tedy určením, nad kým bude Soud moci vykovávat jurisdikci ve vztahu k tomuto zločinu a rozsahem aplikace čl. 12 Statutu.

Kromě definičního ustanovení zločinu agrese a podmínek výkonu jurisdikce k tomuto zločinu měly být připraveny také znaky skutkové podstaty zločinu agrese (ve smyslu čl. 9 ŘS).¹⁵⁷ V návaznosti na předběžně připravený návrh definičního článku 8 bis, se smluvními stranám Statutu před revizní konferencí podařilo dokončit i návrh těchto znaků.¹⁵⁸

Slovy předsedy SWGCA a prezidenta revizní konference v Kampale *Christiana Wenawesera* tak lze shrnout, že před konferencí v zásadě zůstaly nevyřešeny dva hlavní problémy: otázka potřeby souhlasu smluvních stran ve vztahu k jurisdikci soudu ke zločinu agrese a úloha Rady bezpečnosti OSN.¹⁵⁹

4.2. Obecně k revizní konferenci

První revizní konference Římského statutu byla podle čl. 123 svolána po sedmi letech od vstupu Statutu v platnost. Dle rozhodnutí Shromáždění smluvních stran se konala ve dnech 31. května až 11. června 2010 v ugandské Kampale.¹⁶⁰ V průběhu těchto dvou týdnů vyjednávalo o budoucí podobě ustanovení ke zločinu agrese 84 státních delegací, z nichž 67 bylo smluvními stranami Římského statutu¹⁶¹ a 17 pozorovatelských států.¹⁶²

Projednání článků upravujících zločin agrese nebylo jediným (i když bezesporu nejdůležitějším)¹⁶³ bodem na agendě revizní konference. Část prvního týdne byla věnována „inventarizaci“ stavu mezinárodní trestní spravedlnosti, spočívající v rekapitulaci čtyř témat:

¹⁵⁷ Viz odst. 7 rezoluce F, ze dne 17. července 1998, A/CONF.183/10, *op. cit.*

¹⁵⁸ KREß, Claus, VON HOLTZENDORFF, Leonie. The Kampala Compromise on the Crime of Aggression, *op. cit.*, s. 1199. Návrh znaků vzešel z neformálního mezi-zasedání Shromáždění ke zločinu agrese, pořádaného od 8. do 10. června 2009 Lichtenštejnským institutem pro sebeurčení na Woodrow Wilson School při Princetonské univerzitě - Doc. ICC-ASP/8/INF.2 (2009), Appendix I [Draft Elements of Crimes].

¹⁵⁹ WENAWESER, Christian. Reaching the Kampala Compromise on Aggression: The Chair's Perspective. *Leiden Journal of International Law*. 2010, vol. 23, issue 4. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/S0922156510000439>. [cit. 2024-06-23], abstract.

¹⁶⁰ MTS, Shromáždění smluvních stran, rezoluce ICC-ASP/8/Res.6, ze dne 26. listopadu 2009, dostupné z: https://asp.icc-cpi.int/sites/asp/files/asp_docs/Publications/Compendium/Resolution-RC-Establishing-WGA-ENG.pdf. [cit. 2024-06-23], odst. 2.

¹⁶¹ Ke květnu 2010 měl ŘS 110 smluvních stran – viz chronologický seznam smluvních stran ŘS dostupný na webových stránkách MTS: <https://asp.icc-cpi.int/states-parties/states-parties-chronological-list>. [cit. 2024-06-23].

¹⁶² ŠTURMA, Pavel. Změny Římského statutu Mezinárodního trestního soudu, *op. cit.*, s. 248.

¹⁶³ CLARK, Roger S. Amendments to the Rome Statute of the International Criminal Court Considered at the first Review Conference on the Court, Kampala, 31 May-11 June 2010. *Goettingen Journal of International Law*. 2010, vol. 2, no. 2. Dostupné z: https://www.gojil.eu/issues/22/22_article_clark.pdf. [cit. 2024-06-23], s. 692.

vliv systému Římského statutu na oběti a dotčené komunity; mír a spravedlnost; princip komplementarity; spolupráce.¹⁶⁴

Hlavní náplň konference poté tvořilo projednání tří potenciálních změn ŘS, z nichž tím nejsložitějším bylo právě projednání a přijetí nových ustanovení upravujících zločin agrese.

4.3. Přijetí definičních ustanovení ke zločinu agrese na revizní konferenci

Vrchol konference představovalo přijetí rezoluce ke zločinu agrese RC/Res.6 ze dne 11. června 2010 (dále jen „Rezoluce“), skládající se z preambule, pěti operativních odstavců a tří příloh (Annex I-III).¹⁶⁵

Příloha jedna (Annex I) Rezoluce doplnila znění ŘS o články 8 bis, 15 bis a 15 ter a dále změnila některá vybraná ustanovení ŘS pro potřeby zakomponování zločinu agrese (podrobněji v příslušných částech kapitoly 6 a 7). Všechny tyto změny provedené přílohou jedna (Annex I) Rezoluce jsou dále v této práci souhrnně nazývány „Dodatky“. Dodatky se pak týkají již výše nastíněné nejistoty a spory ohledně jejich vstupu v platnost a potřeby jejich ratifikace smluvními stranami Statutu.

Druhá příloha (Annex II) Rezoluce, doplnila Znaky skutkových podstat zločinů (dále jen „Znaky zločinů“)¹⁶⁶ o nové znaky zločinu agrese (dále také jen „Znaky agrese“). Znaky zločinů jsou dokumentem, který je podle čl. 21 odst. 1 písm. a) primárním pramenem práva pro Soud, a který má podle čl. 9 odst. 1 Soudu pomáhat při výkladu a používání článků 6, 7 a 8 (a nově tedy i čl. 8 bis) Statutu.¹⁶⁷

Třetí přílohu (Annex III) Rezoluce tvoří tzv. Porozumění ohledně změn ŘS ve vztahu ke zločinu agrese (dále jen „Porozumění“). Porozumění je 7, a dále na ně bude odkazováno v souvislosti s jednotlivými tématy Dodatků a definice zločinu agrese, kterých se to které Porozumění týká. Tento dokument je zajímavý tím, že je prvním svého druhu a snaží se

¹⁶⁴ MTS, Shromáždění smluvních stran, Official Records, RC/11, Review Conference of The Rome Statute of The International Criminal Court. Online. Hague: International Criminal Court publication. 2010. ISBN No. 92-9227-198-9. Dostupné z: https://asp.icc-cpi.int/sites/asp/files/asp_docs/ASP9/OR/RC-11-ENG.pdf. [cit. 2024-06-23], s. 4 odst. 22.

¹⁶⁵ MTS, Shromáždění smluvních stran, rezoluce RC/Res. 6, *The crime of aggression*, ze dne 11. června 2010. Dostupné z: <https://treaties.un.org/doc/source/docs/RC-Res.6-ENG.pdf>. [cit. 2024-06-23].

¹⁶⁶ MTS, Shromáždění smluvních stran, Znaky skutkových podstat zločinů. Online. Official Records of the Assembly of States Parties to the Rome Statute of the International Criminal Court, First session, New York, 3-10 September 2002 (United Nations publication, Sales No. E.03.V.2 and corrigendum), part II.B. Dostupné z: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/Publications/Elements-of-Crimes.pdf>. [cit. 2024-06-23].

¹⁶⁷ SCHABAS, William, A. *The International Criminal Court: A Commentary on the Rome Statute*. Oxford: Oxford University Press, 2010, ISBN 978-0-19-956073-8, s. 258.

podstatným způsobem upravit výklad některých změn provedených Dodatky.¹⁶⁸ Dle *travaux préparatoires* nebyl právní význam Porozumění v rámci SWGCA diskutován, a Porozumění byla použita z pragmatických důvodů jako nástroj k vyjasnění některých aspektů konečného kompromisu ohledně ustanovení zločinu agrese.¹⁶⁹ Vzhledem k tomu, že je však právní povaha Porozumění prozatím nejistá,¹⁷⁰ bude záležet na Soudu samotném, jakou váhu jim při rozhodování v budoucnu přiloží.

Ve vztahu ke kampalské konferenci za povšimnutí stojí Porozumění č. 6 a 7. Ta vznikla na popud Spojených států amerických, které se po delším odklonu od MTS a konci období „nepřátelství“ vůči Soudu za Bushovi administrativy, znovu přiklonily ke spolupráci s MTS. Obnovení vztahů s MTS se projevilo i aktivním zájmem USA na vyjednávání na kampalské konferenci o budoucí podobě zločinu agrese ve Statutu. Delegace Spojených států ovšem na konferenci vyjádřila svůj nesouhlas s předjednanou podobou čl. 8 bis z pera SWGCA, když kritizovala existenci nebezpečí kriminalizování některých forem použití síly (mířeno na humanitární intervence) a dále odklon navržené definice od obvyčejového mezinárodního trestního práva.¹⁷¹ Jako možné řešení navrhla delegace USA několik porozumění, která by sjednotila pochopení článku 8 bis a zajistila vyvrácení uvedených obav, aniž by bylo nutné zasahovat do předjednaného znění navrženého článku.¹⁷² Vzhledem k existující, ačkoli křehké, shodě na obsahu čl. 8 bis, a vzhledem k tomu, v jak pozdní fázi vyjednávání ohledně znění definice zločinu agrese Spojené státy s novými návrhy porozumění přišly, byla většina delegací neochotná se těmito návrhy zabývat.¹⁷³ Přesto současně na konferenci panoval také pocit, že vzhledem k znovunabyté snaze USA spolupracovat s MTS, by nebylo moudré Spojené státy do

¹⁶⁸ LIPOVSKÝ, Milan. Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale, *op. cit.*, s. 8-9.

¹⁶⁹ MCDOUGALL, Carrie. *The Crime of Aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, *op. cit.*, s. 143.

¹⁷⁰ Srov. článek *Kevin Hella*, který rozebírá čtyři možné způsoby výkladu právní povahy Porozumění z pohledu Vídeňské úmluvy o smluvním právu (dále jen „VÚSP“), přičemž má za to, že Porozumění je nutné chápat pouze jako doplňkový prostředek výkladu Dodatků ve smyslu čl. 32 VÚSP. HELLER, J. Kevin. The Uncertain Legal Status of the Aggression Understandings. *Journal of International Criminal Justice*. 2012, vol. 10 (1). ISSN 14781387. Dostupný z: http://heinonline.org/HOL/P?h=hein_journals/jicj10&i=231. [cit. 2024-06-23]. S uvedeným závěrem *Hella* nesouhlasí *McDougall*, která vyvrací některé jeho argumenty a nabízí pohled, skrz který by bylo možné použít Porozumění k výkladu Dodatků ve smyslu čl. 31 odst. 2 písm. a) nebo b) VÚSP jako obecné prostředky výkladu. Podrobněji viz MCDOUGALL, Carrie. *The Crime of Aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, *op. cit.*, s. 143-9.

¹⁷¹ KREß, Claus, VON HOLTZENDORFF, Leonie. The Kampala Compromise on the Crime of Aggression, *op. cit.*, s. 1204-5.

¹⁷² Viz projev Harolda Hongju Koha, předsedy delegace Spojených států amerických, (head of the US delegation and Legal Advisor of the US Department of State), přednesený dne 4. června 2010 na konferenci v Kampale, text projevu dostupný z: <https://2009-2017.state.gov/s/l/releases/remarks/142665.htm>. [cit. 2024-06-23].

¹⁷³ KREß, Claus, VON HOLTZENDORFF, Leonie. The Kampala Compromise on the Crime of Aggression, *op. cit.*, s. 1205.

vyjednávání nezapojit a ignorovat jejich návrhy.¹⁷⁴ Styčným důstojníkem pro řešení této situace na konferenci byla zvolena německá delegace v čele s *Clausem Kreßem*. Výsledkem jejich snah jsou právě Porozumění č. 6 a 7, která jsou „rozředenou“ verzí původních návrhů delegace USA.¹⁷⁵

Je zajímavé, že až do posledních minut kampalské konference nebylo jisté, zda se Rezoluci podaří přijmout.¹⁷⁶ Ještě totiž v průběhu posledního dne konference byla projednávána alternativní znění, týkající se jak role RB, tak jurisdikčních podmínek.¹⁷⁷ Poslední kompromisní návrh textu, navrhuující odložení výkonu jurisdikce Soudu podmíněním přijetí aktivačního rozhodnutí Shromážděním smluvních stran po 1. lednu 2017, byl dokonce předložen hodinu před půlnocí 11. června 2010.¹⁷⁸

Jak je již výše uvedeno, revizní konference nakonec nová ustanovení ke zločinu agrese konsensem přijala. Výsledkem bylo přijetí definice zločinu agrese podle Finálního návrhu SWGCA založeného na definici agrese z rezoluce VS OSN 3314 a složitý kompromis ohledně podmínek výkonu jurisdikce, které jsou podrobně popsány v příslušných kapitolách. Zjednodušeně lze však dodat, že „otázka otázek“ ohledně zapojení Rady bezpečnosti do spouštěcích mechanismů k zahájení vyšetřování byla vyřešena oslabením její pozice.¹⁷⁹ Jurisdikční filtr byl nastaven tak, že při absenci určení existence útočného činu RB, bude žalobce moci zahájit vyšetřování zločinu agrese, pokud k tomu obdrží povolení přípravného úseku Soudu.¹⁸⁰ Kvůli kompromisům ohledně rozsahu působnosti jurisdikce Soudu a potřeby souhlasu státu k možnosti stíhat jeho občany pro zločin agrese (ale také načasování vstupu změn v platnost), došlo k rozštěpení čl. 15 bis na dva články podle spouštěcích mechanismů k zahájení vyšetřování na čl. 15 bis a ter, a do čl. 15 bis byl vložen „opt-out“ mechanismus

¹⁷⁴ MCDOUGALL, Carrie. *The Crime of Aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, *op. cit.*, s. 25-6.

¹⁷⁵ *Ibid.*

¹⁷⁶ Nebylo totiž jisté, zda se navrhované změny týkající se zločinu agrese podaří přijmout konsensem, tedy bez hlasování. Bylo totiž pravděpodobné, že kdyby jakýkoli z přítomných smluvních států navrhl hlasovat o přijetí Rezoluce, návrh by potřebnou dvoutřetinovou většinu smluvních stran podle čl. 121 odst. 3 ŘS nezískal. Zejména tak Francie a Velká Británie jako permanentní členové RB OSN, představovaly hrozbu pro zablokování přijetí Dodatku. Podrobněji viz MCDOUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, *op. cit.*, s. 29-32. a KREß, Claus, VON HOLTZENDORFF, Leonie. *The Kampala Compromise on the Crime of Aggression*, *op. cit.*, s. 1201.

¹⁷⁷ KREß, Claus, VON HOLTZENDORFF, Leonie. *The Kampala Compromise on the Crime of Aggression*, *op. cit.*, s. 1208.

¹⁷⁸ MCDOUGALL, Carrie. *The Crime of Aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, *op. cit.*, s. 30-1.

¹⁷⁹ LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale*, *op. cit.*, s. 114.

¹⁸⁰ Článek 15 bis odstavce 6-8 ŘS.

a dále odstavec o vyloučení působnosti Soudu nad zločinem agrese ve vztahu k nesmluvním stranám Statutu.¹⁸¹

¹⁸¹ Podrobněji k postupným návrhům a kompromisům v průběhu kampalské konference viz KREß, Claus, VON HOLTZENDORFF, Leonie. The Kampala Compromise on the Crime of Aggression, *op. cit.*, s. 1202-4.

5. Aktivace zločinu agrese

Přes úspěšné přijetí Dodatků na kampalské konferenci nebyly smluvní strany připraveny aktivovat jurisdikci Soudu okamžitě.¹⁸² I proto také byly do rozdělených článků 15 bis a 15 ter ŘS vloženy stejné odstavce 2 a 3, které stanovily speciální aktivační podmínky, jež jurisdikci Soudu posunuly nejdříve na rok 2017. Tyto kumulativní podmínky byly již postupně v minulosti naplněny a jednalo se o následující: i) ratifikace (nebo přijetí) Dodatků 30 smluvními stranami¹⁸³; ii) požadavek uplynutí 1 roku od uložení 30. ratifikační listiny¹⁸⁴ a iii) přijetí aktivačního rozhodnutí stejnou většinou smluvních stran, jaká je potřeba pro přijetí změny Statutu (tedy konsenzem nebo dvoutřetinovou většinou hlasů smluvních stran ŘS podle čl. 121 odst. 3 ŘS).¹⁸⁵

Jen pro zajímavost, Česká republika byla mezi prvními 30 státy, které ratifikovaly kampalské Dodatky.¹⁸⁶

Aktivační rozhodnutí bylo přijato 14. prosince 2017 a aktivovalo jurisdikci Soudu nad zločinem agrese k 17. červenci 2018.¹⁸⁷ Ani jeho přijetí se ovšem neobešlo bez obtíží a kontroverzí.

5.1. Facilitační jednání vedoucí k aktivaci

Aktivaci jurisdikce předcházela poměrně komplikovaná vyjednávání týkající se rozsahu jurisdikce Soudu nad zločinem agrese (resp. pozitivního a negativního chápání čl. 121 odst. 5 návazného na ne/aplikování čl. 12 odst. 2 ŘS).

V rámci kampalských kompromisů byl sice původní rozkol ohledně režimu vstupu změn v platnost překonán kompromisním rozhodnutím, že Dodatky vstoupí v platnost podle čl. 121 odst. 5 ŘS.¹⁸⁸

¹⁸² Někteří se obávali, že je Soud stále ještě příliš mladý pro souzení zločinu agrese, k tomu viz MTS, Shromáždění smluvních stran, Official Records, RC/11, Review Conference of The Rome Statute of The International Criminal Court, *op. cit.*, s. 49 a s. 58 poznámka pod čarou č. 1; nebo WENAWESER, Christian. Reaching the Kampala Compromise on Aggression: The Chair's Perspective. *op. cit.* s. 884.

¹⁸³ K tomu došlo 26. června 2016, kdy se 30. ratifikujícím státem stala Palestina, viz tisková zpráva MTS dostupná z: <https://asp.icc-cpi.int/press-releases/PR1225>. [cit. 2024-06-23]

¹⁸⁴ Tím tedy bylo datum 26. června 2017.

¹⁸⁵ Čl. 15 bis odst. 2 a 3 a čl. 15 ter odst. 2 a 3 ŘS.

¹⁸⁶ Listina o přijetí změn Českou republikou, podepsaná prezidentem republiky dne 15. ledna 2015, byla uložena u generálního tajemníka OSN, deponitáře Statutu, dne 12. března 2015.

¹⁸⁷ MTS, Shromáždění smluvních stran, rezoluce ASP/16/Res.5, *Activation of the jurisdiction of the Court over the crime of aggression*, ze dne 14. prosince 2017. Dostupné z: https://asp.icc-cpi.int/sites/asp/files/asp_docs/Resolutions/ASP16/ICC-ASP-16-Res5-ENG.pdf. [cit. 2024-06-23], operativní odstavec 1.

¹⁸⁸ Rezoluce, operativní odstavec 1.

Článek 121 odst. 5 ŘS zní následovně:

„Změna čl. 5, 6, 7 a 8 tohoto Statutu vstoupí v platnost pro ty smluvní strany, které tuto změnu přijaly, jeden rok od uložení jejich listin o ratifikaci či přijetí. Ve vztahu k smluvní straně, jež tuto změnu nepřijala, nebude Soud vykonávat jurisdikci nad zločinem, kterého se tato změna týká, pokud je tento zločin spáchán státními občany této smluvní strany či na jejím území.“

Přetrvalo ovšem jeho odlišné chápání. Za prvé (i) v pozitivním, užším smyslu výkladu čl. 121 odst. 5 ŘS, založeném na požadavku širšího okruhu ochrany potencionálních obětí zločinu agrese v podobě smluvních států Statutu (z historie navrhování dodatků ke zločinu agrese „*camp protection*“). Před Kampalou tento výklad vycházel zjednodušeně z premisy, že Dodatky vstoupí v platnost pro každou jednotlivou smluvní stranu zvlášť jejich ratifikací podle věty první čl. 121 odst. 5, a že věta druhá pouze potvrzuje větu první uvedeného odstavce v tom smyslu, že smluvní strana, která neratifikovala Dodatky jimi není vázána a staví ji do stejné pozice jako nesmluvní státy Statutu, tj. že se nejedná o speciální úpravu k obecnému rozsahu jurisdikce podle čl. 12 ŘS ve vztahu k Dodatkům.¹⁸⁹ V důsledku ústupků v rámci kampalského kompromisu ale začal být chápán tak, že kompromis z Kampaly druhou větu čl. 121 odst. 5 nezahrnuje, a proto se neaplikuje.¹⁹⁰

A za druhé (ii) v negativním, širším (a omezujícím) smyslu výkladu. Ten je založený na potřebě souhlasu smluvních stran s jurisdikcí soudu nad zločinem agrese („*camp consent*“), který chápe druhou větu čl. 121 odst. 5 jako aplikovatelný speciální jurisdikční režim k čl. 12 ŘS, a vylučuje stíhání občanů smluvních stran Statutu, které neratifikovaly Dodatky.¹⁹¹

Tyto konkurující si názory tedy odlišně chápaly následující: rozsah jurisdikce Soudu s ohledem na zločiny agrese spáchané státními příslušníky smluvní strany Statutu, která neratifikovala Dodatky, vycházející z útočného činu namířeného proti smluvní straně Statutu,

¹⁸⁹ CORACINI, Astrid Reisinger. The International Criminal Court's Exercise of Jurisdiction Over the Crime of Aggression – at Last ... in Reach ... Over Some. Online. *Goettingen Journal of International Law*. 2010, vol. 2, no. 2. Dostupné z: doi: 0.3249/1868-1581-2-2-Reisinger. [cit. 2024-06-23], s. 766-7.

¹⁹⁰ BARRIGA, Stefan. The scope of ICC jurisdiction over the crime of aggression: a different perspective. Online. Dostupné z: <https://www.ejiltalk.org/the-scope-of-icc-jurisdiction-over-the-crime-of-aggression-a-different-perspective/>. Nebo CORACINI, Astrid Reisinger. The Kampala Amendments on the Crime of Aggression Before Activation: Evaluating the Legal Framework of a Political Compromise (Part 1). Online. Dostupné z: <https://opiniojuris.org/2017/09/29/the-kampala-amendments-on-the-crime-of-aggression-before-activation-evaluating-the-legal-framework-of-a-political-compromise/>. [cit. 2024-06-23].

¹⁹¹ Viz např. AKANDE, Dapo. The ICC Assembly of States Parties Prepares to Activate the ICC's Jurisdiction over the Crime of Aggression: But Who Will be Covered by that Jurisdiction? Online. Dostupné z: <https://www.ejiltalk.org/the-icc-assembly-of-states-parties-prepares-to-activate-the-iccs-jurisdiction-over-the-crime-of-aggression-but-who-will-be-covered-by-that-jurisdiction/>. [cit. 2024-06-23].

kteřá Dodatky ratifikovala. Tato otázka rozdělila smluvní strany Statutu (včetně právních teoretiků mezinárodního trestního práva) na výše popsané dva tábory¹⁹², a to až do té míry, že bylo v ohrožení přijmutí rozhodnutí k aktivaci zločinu agrese.

I proto Shromáždění smluvních stran na své 15. schůzi konané v prosinci 2016 rozhodlo, že zřídí facilitační skupinu otevřenou všem smluvním stranám Statutu k projednání nadcházející možnosti aktivace, se závazkem vyvinout veškeré úsilí k dosažení konsenzu ohledně aktivace Dodatků.¹⁹³ V průběhu roku 2017 tak proběhlo několik jednání této facilitační skupiny a jejich výsledky byly shrnuty ve zprávě pro přípravu aktivace jurisdikce MTS nad zločinem agrese (dále jen „Zpráva“).¹⁹⁴

Pro státy patřící do tábora „*camp consent*“ bylo důležité prosadit názor, že se jurisdikce Soudu po její aktivaci nebude vztahovat na území nebo občany smluvních stran, které neratifikovaly Dodatky, tedy v souladu s celým odstavcem 5 článku 121 ŘS.¹⁹⁵ Podle jejich názoru, má být rozsah jurisdikce MTS nad zločinem agrese užší, než nad ostatními zločiny spadajícími pod jurisdikci MTS podle obecného článku 12 ŘS.¹⁹⁶

Tomuto názoru oponovaly některé jiné delegace, které měly za to, že Soud by měl mít jurisdikci nad státními příslušníky smluvní strany, která neratifikovala Dodatky, a která nevyužila tzv. „opt-outu“ podle čl. 15 bis odst. 4 ŘS (pokud tedy neprohlásila, že nepřijímá

¹⁹² K tomu také např. výše uvedený článek *Dapo Akandeho* (v předchozí pozn. p. č.). V tomto článku *Akande* vysvětluje, že on sám je toho názoru, že co bylo dohodnuto v Kampale, nemůže změnit smluvní práva stran Statutu, které neratifikovaly kampalské dodatky. Jeho názor je takový, že Soud nebude mít jurisdikci nad zločinem agrese spáchaným státními příslušníky smluvních stran Statutu, které neratifikovaly Dodatky, a to zejména na základě čl. 40 odst. 4 VÚSP, který říká, že pokud smlouva nestanoví jinak, dohoda o změně takové smlouvy není závazná pro smluvní stát, který se nestal stranou této dohody o změně. Dále také upozorňuje na obecné pravidlo výkladu textu v souladu s obvyklým významem ve vztahu k čl. 121 odst. 5 ŘS nebo také na to, že druhá věta 5. odstavce článku 121 je speciálním ustanovením k obecným jurisdikčním pravidlům v čl. 12 ŘS. Oproti uvedenému je vhodné upozornit například na oponující názor *Stefana Barrigy*, který byl aktivně zapojen do příprav Dodatků od roku 2003, a jehož názor vyhází z pohledu *travaux préparatoires*, který argumentuje, že Soud naopak v uvedeném případě mít jurisdikce bude. Podrobněji viz jeho článek z 29. září 2017 dostupný na: <https://www.ejiltalk.org/the-scope-of-icc-jurisdiction-over-the-crime-of-aggression-a-different-perspective/>. [cit. 2024-06-23].

¹⁹³ MTS, Shromáždění smluvních stran, rezoluce ASP/15/Res.5, ze dne 24. listopadu 2016. Dostupné z: https://asp.icc-cpi.int/sites/asp/files/asp_docs/Resolutions/ASP15/ICC-ASP-15-Res5-ENG.pdf. [cit. 2024-06-23], s. 55, příloha č. 1, bod 18 (b).

¹⁹⁴ MTS, Shromáždění smluvních stran, Zpráva ASP/16/24, *Report on the facilitation on the activation of the jurisdiction of the International Criminal Court over the crime of aggression*, ze dne 27. listopadu 2017. Dostupné z: <https://www.legal-tools.org/doc/d22720/>. [cit. 2024-06-23].

¹⁹⁵ Mezi tyto státy patřily zejména následující: Kanada, Kolumbie, Francie, Japonsko, Norsko a Velká Británie. Viz Zpráva, s. 4-5 a příloha č. II Zprávy, s. 15-19.

¹⁹⁶ Pod článkem 12 ŘS je upravena místní a osobní působnost jurisdikce MTS, tedy principy teritoriality a aktivní personality. Pro založení jurisdikce Soudu v případech stíhání na základě oznámení smluvní stranou nebo *proprio motu*, stačí naplnění jedné z podmínek. K tomu, aby Soud mohl vykonávat jurisdikci nad zločiny genocidy, válečnými zločiny a zločiny proti lidskosti tedy stačí aby některý z těchto zločinů byl spáchan na území Smluvní strany ŘS, tj. stačí splnění podmínky teritoriality, anebo aby se ho dopustil pachatel s občanstvím smluvní strany Statutu, tj. podmínka aktivní personality.

pravomoc soudu nad zločinem agrese), a to v případě, že byl útočný čin spáchán na území ratifikující smluvní strany.¹⁹⁷ Podle názoru této skupiny států již všechny smluvní strany Statutu přijaly jurisdikci Soudu nad zločiny agrese spáchanými na území smluvních stran či občany smluvních stran Statutu již samotnou ratifikací ŘS a to podle článku 12 odst. 1 a článku 5 odst. 1 ŘS (který již zahrnoval zločin agrese).¹⁹⁸ A dále, že podle čl. 31 VÚSP musí být článek 121 odst. 5 vykládán ve světle článků 12 a 5 ŘS. Proto se uplatní pouze první věta čl. 121 odst. 5 vztahující se k „vstupu v platnost“, a to vzhledem k tomu, že Rezoluce z Kampaly se odkazuje na článek 121 odst. 5 ŘS pouze ve vztahu ke vstupu Dodatků v platnost.¹⁹⁹

Protiargumentem skupiny „*camp consent*“ bylo, že v době římské konference, kdy byl přijímán Statut, nebyly smluvní strany v pozici, aby dopředu odsouhlasily jurisdikci Soudu nad zločinem agrese, jehož definice a podmínky výkonu jurisdikce ještě nebyly definovány. A dále, že je nutné chápat kampalské Dodatky jako změnu, která celá podléhá režimu čl. 121 odst. 5, a že opačný výklad by byl v rozporu s principy smluvního práva, konkrétně s čl. 40 odst. 4 VÚSP, který neumožňuje, aby byl smluvní stát vázán dodatkem, jehož není stranou.²⁰⁰

Některé delegace také zdůraznily historii navrhování změn a průběh kampalské konference. Ty by měly jasně ukazovat na to, že dosažený kompromis zahrnuje jurisdikci Soudu nad státními příslušníky smluvních stran statutu, které neratifikovaly Dodatky, pokud nevyužijí „opt-out“ podle čl. 15 bis odst. 4. Právě zahrnutí „opt-outu“ totiž bylo mostem mezi oběma protilehlými tábory při uzavírání kampalského kompromisu.²⁰¹

Dále některé delegace připomněly, že Soud bude ze své podstaty zkoumat otázku své jurisdikce nad zločinem agrese, a že jakékoli vyjasnění nebo dodatečný výklad nepřisluší Shromáždění, protože by představovaly znovuotevření již uzavřeného kompromisu v Kampale.²⁰² V přímém kontrastu stálo prohlášení Francie a Velká Británie které uvedly, že pokud nebude vyjasněn rozsah jurisdikce Soudu v negativním smyslu výkladu čl. 121 odst. 5 (tj. vyloučení jurisdikce Soudu nad občany neratifikujících smluvních Stran), nebudou moci

¹⁹⁷ Zpráva, s. 4.

¹⁹⁸ *Ibid.*

¹⁹⁹ Znění příslušného odstavce z Rezoluce ke vstupu Dodatků v platnost je následující: „*Decides to adopt, in accordance with article 5, paragraph 2, of the Rome Statute of the International Criminal Court (hereinafter: “the Statute”) the amendments to the Statute contained in annex I of the present resolution, which are subject to ratification or acceptance and shall enter into force in accordance with article 121, paragraph 5; and notes that any State Party may lodge a declaration referred to in article 15 bis prior to ratification or acceptance;*“

²⁰⁰ Zpráva, s. 5.

²⁰¹ *Ibid.*, s. 6.

²⁰² *Ibid.*, s. 4.

podpořit aktivaci Dodatků konsensem.²⁰³ K nim se přidaly některé další delegace, které zdůraznily, že nebudou moci podpořit aktivaci, aniž by uvedené bylo vyjasněno.

Vzhledem k výše uvedenému je jasné, že smluvní strany mířily na další Shromáždění smluvních stran, na kterém měly být Dodatky aktivovány, s poměrně odlišnými představami ohledně toho, zda a co vlastně budou aktivovat.

Pro ilustraci rozdílných výsledků rozsahu jurisdikce soudu ve vztahu k aplikování čl. 121 odst. 5 ŘS v jeho pozitivním („*camp consent*“) a negativním smyslu („*camp protection*“) jsou na následující stránce vloženy tabulky.

²⁰³ *Ibid*, s. 7.

V případě, kdy by se uplatnila pouze 1. věta čl. 121 odst. 5 ŘS, „*camp protection*“

Oběti → Agresoři ↓	Nesmluvní strana ŘS	Smluvní strana ŘS, která nepřijala Dodatky	Smluvní strana ŘS, která přijala Dodatky
Nesmluvní strana ŘS	NE	NE	NE
Smluvní strana ŘS, která využila „opt out“	NE	NE	NE
Smluvní strana ŘS, která nevyužila „opt out“	NE	NE	ANO
Smluvní strana ŘS, která přijala Dodatky a využila „opt out“	NE	NE	NE
Smluvní strana ŘS, která přijala Dodatky a nevyužila „opt out“	NE	ANO	ANO

V případě, kdy by se uplatnil celý čl. 121 odst. 5 ŘS, „*camp consent*“

Oběti → Agresoři ↓	Nesmluvní strana ŘS	Smluvní strana ŘS, která nepřijala Dodatky	Smluvní strana ŘS, která přijala Dodatky
Nesmluvní strana ŘS	NE	NE	NE
Smluvní strana ŘS, která nepřijala Dodatky	NE	NE	NE
Smluvní strana ŘS, která přijala Dodatky a využila „opt out“	NE	NE	NE
Smluvní strana ŘS, která přijala Dodatky a nevyužila „opt out“	NE	NE	ANO

5.2. Aktivační rozhodnutí

V den projednávání aktivace Dodatků 13. prosince 2017 v New Yorku byly Shromáždění předloženy tři možnosti aktivace.²⁰⁴ Za první (i) jednoduše rozhodnout o aktivaci jurisdikce Soudu nad zločinem agrese bez dalšího. Za druhé (ii) rozhodnout o aktivaci a zároveň potvrdit negativní výklad čl. 121 odst. 5. Nebo za třetí (iii) střední cestou aktivovat jurisdikci Soudu a zároveň vzít na vědomí názory vyjádřené smluvními stranami, které byly zaznamenány ve Zprávě a chápat je tak, že tyto státy nepřijímají jurisdikci Soudu nad zločinem agrese, pokud neratifikují Dodatky, a zajistit tak jejich vyjmutí z jurisdikce Soudu.²⁰⁵ Zdá se, že tato třetí střední varianta byla velmi vstřícná vůči táboru „*camp consent*“, který odmítal jurisdikci soudu bez ratifikace Dodatků. Tyto státy by totiž v případě zvolení třetí varianty již ani nemusely postupovat podle čl. 15 bis odst. 4, a deklarovat svůj „opt-out“. Již jejich postoj vyjádřený v průběhu facilitačních jednání by znamenal vyjmutí z jurisdikce Soudu nad zločinem agrese, a to jak na základě aktivní personality, tak teritoriality.²⁰⁶

Přestože diskuze z 13. prosince ukazovaly, že většina smluvních stran podpoří první (i) variantu,²⁰⁷ nebo případně třetí variantu (iii), rozhodlo Shromáždění následující den jinak.²⁰⁸ Francie a Velká Británie totiž odmítly podpořit aktivaci konsenzem, pokud nebude zvolena druhá (ii) varianta, potvrzující vyloučení jurisdikce Soudu pro neratifikující smluvní strany podle druhé věty čl. 121 odst. 5 ŘS.²⁰⁹ A protože nebylo jisté, zda by se podařilo aktivovat Dodatky hlasováním namísto rozhodnutím konsenzem²¹⁰, bylo Francii a Velké Británii ustoupeno.

Aktivační rezoluce ze dne 14. prosince 2017 (dále jen „Aktivační rezoluce“), kterou nakonec Shromáždění konsensem přijalo, obsahuje čtyři operativní odstavce.²¹¹ Prvním

²⁰⁴ STÜRCHLER, Nikolas. The Activation of the Crime of Aggression in Perspective. Online. Dostupné z: <https://www.ejiltalk.org/the-activation-of-the-crime-of-aggression-in-perspective/>. [cit. 2024-06-23].

²⁰⁵ *Ibid.*

²⁰⁶ *Ibid.*

²⁰⁷ Mezi tyto státy podporující jednoduchou aktivaci Dodatků bez dalšího patřila i Česká republika. MTS, Shromáždění smluvních stran, ASP/16/20, Sixteenth session, 4-14 December 2017, Official Records, Volume I. Dostupné z: https://asp.icc-cpi.int/sites/asp/files/asp_docs/ASP16/ICC-ASP-16-20-vol-I-ENG.pdf, [cit. 2024-06-23], s. 83.

²⁰⁸ STÜRCHLER, Nikolas. The Activation of the Crime of Aggression in Perspective, *op. cit.*

²⁰⁹ KREB, Claus. On the Activation of ICC Jurisdiction over the Crime of Aggression. Online. *Journal of Constitutional Law*. 2018, vol. 2018, no. 2. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/constulv2018&i=69>. [cit. 2024-06-23], s.17.

²¹⁰ Pro přijetí rozhodnutí o aktivaci Dodatků hlasováním bylo třeba 82 hlasů (tj. dvoutřetinová většina všech smluvních stran podle čl. 121 odst. 3 ŘS), kdy přítomných bylo podle *Stürchlera* bezmála 100 delegací. Navíc Shromáždění od svého založení, tj. od roku 2002, nikdy o rezoluci nehlasovalo a namísto toho je vždy přijímalo konsenzem. STÜRCHLER, Nikolas. The Activation of the Crime of Aggression in Perspective. *op. cit.*

²¹¹ MTS, Shromáždění smluvních stran, rezoluce ASP/16/Res.5, *Activation of the jurisdiction of the Court over the crime of aggression*, *op.cit.*

odstavcem Shromáždění rozhodlo o aktivaci jurisdikce Soudu nad zločinem agrese k 17. červenci 2018.

Druhým odstavcem Shromáždění potvrdilo, že:

„... změny statutu týkající se zločinu agrese přijaté na revizní konferenci v Kampale vstupují v platnost pro ty smluvní strany, které přijaly změny jeden rok po uložení svých ratifikačních listin nebo přijetí a že v případě stíhání na základě oznámení smluvní stranou nebo proprio motu Soud nebude uplatňovat svou jurisdikci ohledně zločinu agrese, pokud je spáchán státním příslušníkem nebo na území smluvního státu, který tyto změny neratifikoval nebo nepřijal.“

V třetím odstavci pak Shromáždění *„znovu potvrzuje odstavec 1 článku 40 a odstavec 1 článku 119 Římského statutu ve vztahu k soudní nezávislosti soudců Soudu.“*

Posledním čtvrtým odstavcem Shromáždění znovu vyzvalo ty smluvní strany, které ještě neratifikovaly nebo nepřijaly Dodatky, aby tak učinily.

Historický moment aktivování jurisdikce Soudu nad zločinem agrese, který poprvé v historii umožňuje stálému mezinárodní soudu rozhodovat o odpovědnosti jednotlivců za tento zločin, tedy nastal. Vrhá ovšem hořkosladký stín. Nejhlásitější zastánci tábora „camp consent“ si na úkor nezanedbatelné části smluvních stran v Aktivační rezoluci prosadily svůj politický názor. Ten je odražen ve znění operativního odstavce 2, který do jisté míry říká, jak mají být kampalské Dodatky interpretovány. I proto snad Aktivační rezoluce hned druhým dechem v operativním odstavci 3 dodává, že Soud je nezávislý. Přestože, jak uvádí *Kreß* je tento odstavec pouhým *„konstatováním zjevné skutečnosti, že Shromáždění nemůže nahradit Soud jako soudní orgán pověřený aplikací práva zcela nezávisle,“*²¹² nelze se na něj nedívat jako na naznačení toho, že poslední slovo bude mít Soud sám.

Akande reagoval na přijetí operativního odst. 2 Aktivační rezoluce úvahou, že by ho bylo možné považovat za následnou dohodu ve smyslu čl. 31 odst. 3, písm. a) VÚSP, a Soud by tak k němu měl při interpretování příslušných ustanovení ŘS a Dodatků přihlédnout.²¹³ S tímto výkladem nesouhlasí *Stürchler*. Ten v kontrastu uvádí, že operativní odstavec 2 neodráží *„skutečný názor většiny smluvních stran, natož všech“* a odkazuje na fakt, že po přijetí

²¹² KREß, Claus. On the Activation of ICC Jurisdiction over the Crime of Aggression, *op. cit.*, s. 18.

²¹³ AKANDE, Dapo. The International Criminal Court Gets Jurisdiction Over the Crime of Aggression. Online. Dostupný z: <https://www.ejiltalk.org/the-international-criminal-court-gets-jurisdiction-over-the-crime-of-aggression/>. [cit. 2024-06-23].

Aktivační rezoluce řada delegací učinila prohlášení, ve kterých znovu zopakovala svoje rozlišné právní názory.²¹⁴

Jen pro zajímavost, prohlášení po přijetí Aktivační rezoluce provedlo 32 delegací.²¹⁵ Z nich 17 vyjádřilo podporu operativnímu odst. 2 Aktivační rezoluce nebo zopakovalo, že nesouhlasí s jurisdikcí Soudu nad smluvními státy, které neratifikovaly Dodatky. Naopak 6 států různými způsoby prohlásilo, že přestože podpořily aktivaci konsenzem, nesouhlasí s operativním odst. 2 a odkázaly se na svoje názory ve Zprávě o tom, že k tomu, aby smluvní strany unikly jurisdikci Soudu musí aktivně deklarovat svůj nesouhlas pomocí „*opt-outu*“ v čl. 15 bis odst. 4 ŘS. Dále 6 států také uvedlo, že podporovalo pouze jednoduchou aktivaci bez jakýchkoli upřesnění rozsahu jurisdikce Soudu.

Navíc je i v preambuli Aktivační rezoluce odkázáno na Zprávu shrnující rozličné názory smluvních stran a uvedeno, že ji Shromáždění bere na vědomí.

Ve světle všech výše uvedených argumentů je zřejmé, že Soud bude v nezáviděné pozici, až (a pokud vůbec někdy) bude mít rozhodnout o rozsahu své jurisdikce ve vztahu ke zločinu agrese spáchanému státními příslušníky státu, který neratifikoval Dodatky. Vzhledem k tomu, že však smluvní státy Aktivační rezolucí, alespoň formálně, přijaly užší jurisdikci Soudu nad zločinem agrese, bude i další část této práce (tedy zejména 7. kapitola) vycházet z tohoto znění.

²¹⁴ STÜRCHLER, Nikolas. The Activation of the Crime of Aggression in Perspective. *op. cit.*

²¹⁵ MTS, Shromáždění smluvních stran, ASP/16/20, *op. cit.*, Annex VII, s. 80-90.

6. Definice skutkové podstaty zločinu agrese

V této kapitole bude popsána skutková podstata zločinu agrese v ŘS. Ta vychází z definičního čl. 8 bis ŘS. Jak již bylo výše uvedeno, článek 8 bis ŘS byl připraven po vzoru dvou hlavních pramenů – statutu Norimberského tribunálu a definice agrese z rezoluce 3314. Jednání, které definuje zločin agrese slovy „*plánování, příprav[a], zahájení nebo provedení útočného činu*“ v odst. 1 čl. 8 bis ŘS je přízpůsobenou obdobou slov „*osnování, příprava, podněcování nebo podniknutí útočné války*“ z čl. 6 písm. a) statutu Norimberského tribunálu.²¹⁶ Odstavec 2 definující útočný čin pro účely odst. 1 čl. 8 bis ŘS je pak kombinací čl. 1 a 3 definice agrese z rezoluce 3314.

Definici dále doplňují Znaky skutkové podstaty zločinu agrese a také Porozumění, a i jim proto bude věnována pozornost.

Na tomto místě je vhodné uvést, že výkonem jurisdikce nad zločinem agrese by MTS neměl být zapojen na určování práv mezi státy.²¹⁷ Ovšem vzhledem k tomu, že při rozhodování o zločinu agrese musí MTS nejprve dle odst. 2 čl. 8 bis ŘS zkoumat, zda byl státem spáchán útočný čin vůči jinému státu, bude se tak MTS nuceně před rozhodnutím o odpovědnosti jednotlivce zabývat i tématem dotýkajícím se odpovědnosti státu.²¹⁸ Tento státní prvek zločinu agrese významně odlišuje od ostatních zločinů podle mezinárodního práva, které jsou v pravomoci MTS.²¹⁹ *Kreß* uvádí, že zločin agrese je „*jediný zločin podle mezinárodního práva, který vyžaduje spáchání určitého mezinárodně protiprávního jednání ze strany státu.*“²²⁰ Hranice zločinů podle mezinárodního práva a mezinárodních zločinů se tak v souvislosti se zločinem agrese rozmazávají a Soud bude v rámci rozhodování o zločinu agrese nevyhnutelně určovat i státní odpovědnost, byť jen předběžně. Implikace takového rozhodnutí z hlediska otázky odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní jednání tato práce ponechává stranou. Je však vhodné podotknout, že se k tématu již vyjadřují některé odborné

²¹⁶ Rozdíl patrný v českém překladu uvedených sloves definujících protiprávní jednání je způsoben rozdílným stářím vyhlášených překladů ŘS a statutu Norimberského tribunálu. Jejich autentická anglická znění jsou výrazně méně rozdílná (planning, preparation, initiation or waging/execution) a spočívají ve výměně slova „waging“ za slovo „execution“, a to za účelem jazykové soudržnosti vzhledem k tomu, že výraz „war of aggression“ byl nahrazen výrazem „act of aggression“.

²¹⁷ Čl. 25 odst. 1 ŘS říká, že Soud má podle Statutu jurisdikci nad fyzickými osobami a dále dle odst. 4 že: „*Žádným z ustanovení tohoto Statutu o individuální trestní odpovědnosti nebude dotčena odpovědnost států podle mezinárodního práva.*“

²¹⁸ AKANDE, Dapo a TZANAKOPOULOS, Antonios. The Crime of Aggression in the ICC and State Responsibility. Online. *Harvard International Law Journal*. 2017, vol. 58 Online Journal. Dostupné z: <https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/63592/Akande-and-Tzanakopoulos.pdf?sequence=1>. [cit. 2024-06-23], s. 34.

²¹⁹ Čl. 5 odst. 1 ŘS.

²²⁰ KREB, Claus. The State Conduct Element. In: KREß, C., BARRIGA, S., eds. *The Crime of Aggression: A Commentary*, op. cit., s. 412.

články, kdy lze upozornit například na kontroverznější příspěvek, který tvrdí, že ŘS dává Soudu pravomoc rozhodnout o odpovědnosti státu za akt agrese a rozvádí také úvahy o možnostech poškozených států domáhat se odpovědnosti agresivního státu ve smyslu Článků o odpovědnosti států za mezinárodní protiprávní chování ILC z roku 2001 i před MTS.²²¹

Pro přehlednost se následující popis skutkové podstaty zločinu agrese bude přidržovat struktury členění vycházející z nauky o typových znacích trestného činu českého trestního práva o objektu, objektivní stránce, subjektu a subjektivní stránce. Toto dělení do jisté míry odpovídá materiálním (*actus reus*) a mentálním (*mens rea*) znakům, které dohromady tvoří jednotlivé zločiny podle mezinárodního práva a jejichž naplnění pro vznik trestní odpovědnosti jednotlivce ŘS vyžaduje.²²²

6.1. Objekt

Objektem jsou rozuměny právní hodnoty a zájmy, na jejichž zachování má společnost zvláštní zájem a jedná se o abstraktní duchovní hodnoty společenského řádu, které jsou předmětem ochrany.²²³

Cílem OSN je podle čl. 1 odst. 1 „udržovat mezinárodní mír a bezpečnost a za tím účelem konat účinná kolektivní opatření, aby se předešlo a odstranilo ohrožení míru a byly potlačeny útočné činy nebo jiná porušení míru...“ Stejný cíl potvrzuje a opakuje i preambule ŘS s přihlédnutím zejména k zásadě, že se všechny státy „vystříhají hrozby silou nebo použití síly proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoli státu, nebo jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s cíli Organizace spojených národů.“ Z uvedeného lze vyjít při identifikování hodnot, na nichž má společnost zájem a jež jsou předmětem ochrany – světová bezpečnost a mír.²²⁴

Stejně hodnoty měl i na paměti Norimberský tribunál, když rozhodoval o potrestání nacistických zločinců. Ten v rozsudku také uvedl, že: „*Válka je ve své podstatě zlá věc. Její důsledky se neomezují pouze na válčící státy, ale ovlivňují celý svět.*“²²⁵

²²¹ WONG, Meagan S. AGGRESSION AND STATE RESPONSIBILITY AT THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT. Online. *The International and comparative law quarterly*. 2021, vol. 70, no. 4, s. 961-990. ISSN 0020-5893. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/S0020589321000373>. [cit. 2024-06-23].

²²² Čl. 30 ŘS.

²²³ ŠÁMAL, Pavel. Objekt trestného činu. In: ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GŘIVNA, Tomáš; HERCZEG, Jiří; VANDUCHOVÁ, Marie et al. *Trestní právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7598-764-8, s. 133.

²²⁴ LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale, op. cit.*, s. 87.

²²⁵ Rozsudek v procesu s hlavními německými válečnými zločinci, *op. cit.*, s. 422.

S následky války se společenství vyrovnává dlouhá desetiletí a je nesporné, že uvedená slova tribunálu o ovlivnění celého světa jsou v dnešní globalizované společnosti obzvláště pravdivá. Již první dny ruské invaze na Ukrajinu v únoru 2022 se významně dotkly celé Evropy i zbytku světa. Celosvětové narušení zásobování komoditami, prudce se zvyšující ceny energií a z toho vzešlá energetická krize, zvyšující se ceny potravin, ohrožení dodávek obilí do rozvojových zemí, zvyšující se náklady na žití a celosvětový růst inflace, to jsou některé z přímých dopadů, které celosvětové společenství pocítilo hned v prvních měsících válečného konfliktu na Ukrajině.²²⁶ Nemluvě o katastrofických důsledcích pro samotnou Ukrajinu, ale i Rusko – bezpočty zmařených lidských životů, masivní civilní oběti, zničení civilní infrastruktury. K únoru 2024 je uváděno, že v zahraničí žije přes 6 milionů ukrajinských státních příslušníků²²⁷ a že se odhadovaná výše nákladů na obnovu a rekonstrukci Ukrajiny v příštím desetiletí vyšplhá na 452,8 miliard EUR.²²⁸

Není pochyb o tom, že výše uvedené se stalo předmětem útoku ruské invaze na Ukrajinu a dotklo se a stále se dotýká mezinárodního společenství jako celku. Uvedenému by se dalo předejít, pokud by zůstal ochráněn právě *objekt* zločinu agrese, kterým je mezinárodní mír a bezpečnost. To jsou totiž hodnoty, které si Charta OSN²²⁹ dává za cíl udržovat a chránit a které jsou dle preambule ŘS ohrožovány nejzávažnějšími zločiny, tedy i zločinem agrese.

6.2. Objektivní stránka

Objektivní stránka zločinu je charakterizována způsobem spáchání trestného činu a jeho následky. Jejimi znaky jsou jednání, následek a příčinný vztah mezi nimi.²³⁰ Materiální znaky (*actus reus*) jsou tradičně rozdělovány obdobně na jednání, následky a okolnosti.²³¹

Výchozí pozicí pro popis objektivní stránky zločinu agrese je čl. 8 bis ŘS a jeho upřesnění ve Znacích skutkové podstaty zločinu agrese²³² a dále také Porozumění č. 6 a 7.

Samotný čl. 8 bis je tvořen dvěma odstavci, skrze něž se odráží struktura definice zločinu agrese. První odstavec čl. 8 bis ŘS obsahuje popis stíhaného individuálního protiprávního jednání (*plánování, přípravu, zahájení nebo provedení útočného činu*) spolu

²²⁶ Viz například UN SDG Global Impact Brief no. 1, dostupný z: https://unsdg.un.org/sites/default/files/2022-04/UN%20GCRG%20Ukraine%20Brief%20No.%201_FINAL%20%281%29.pdf. [cit. 2024-06-23].

²²⁷ Viz <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>. [cit. 2024-06-23].

²²⁸ Viz https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_801. [cit. 2024-06-23].

²²⁹ Čl. 1 odst. 1 Charty OSN.

²³⁰ ŠÁMAL, Pavel. Objektivní stránka trestného činu. In: ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GRIVNA, Tomáš; HERCZEG, Jiří; VANDUCHOVÁ, Marie et al. *Trestní právo hmotné, op. cit.*, s. 139.

²³¹ CASSESE, Antonio a GAETA, Paola. *Cassese's international criminal law, op. cit.*, s. 38-9.

²³² Odst. 1, 3 a 5 Znaků agrese.

s požadavkem na jeho kvalifikovanost (útočný čin, který svou povahou, závažností a rozsahem zakládá zjevné porušení Charty). Druhý odstavec pak doplňuje ten první o kolektivní státní prvek zločinu agrese a definuje samotný útočný čin pro potřeby prvního odstavce a zároveň vkládá seznam způsobů jeho provedení.

Celý článek 8 bis ŘS²³³ zní následovně:

„1. Pro účely tohoto Statutu „zločin agrese“ znamená plánování, přípravu, zahájení nebo provedení útočného činu, který svou povahou, závažností a rozsahem zakládá zjevné porušení Charty Organizace spojených národů, osobou v postavení, které jí umožňuje efektivně vykonávat kontrolu nad státem nebo řídit jeho politické nebo vojenské akce.

2. Pro účely odstavce 1 „útočný čin“ znamená použití ozbrojené síly státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu nebo jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s Chartou Organizace spojených národů. Kterýkoliv z následujících činů, bez ohledu na to, zda byla vyhlášena válka, bude v souladu s rezolucí Valného shromáždění Organizace spojených národů 3314 (XXIX) ze dne 14. prosince 1974 považován za útočný čin:

(a) vpád nebo útok ozbrojených sil státu na území jiného státu nebo jakákoli vojenská okupace, byť i dočasná, jež je výsledkem takového vpádu nebo útoku, anebo jakékoliv připojení území jiného státu nebo jeho části, při němž bylo použito síly;

(b) bombardování ozbrojenými silami státu území jiného státu, nebo použití jakýchkoliv zbraní státem proti území jiného státu;

(c) blokáda přístavů nebo pobřeží státu ozbrojenými silami jiného státu;

(d) útok ozbrojených sil státu na pozemní, námořní nebo letecké síly anebo námořní a letecké flotily jiného státu;

(e) použití ozbrojených sil jednoho státu, které se nacházejí na území jiného státu se souhlasem přijímajícího státu, v rozporu s podmínkami stanovenými v tomto souhlasu, anebo prodloužení jejich přítomnosti na takovém území po ukončení platnosti tohoto souhlasu;

(f) jednání státu, který dovolil, aby jeho území, jež dal k dispozici jinému státu, bylo tímto jiným státem použito ke spáchání útočného činu proti třetímu státu;

²³³ Podle českého překladu vyhlášeného ve Sbírce mezinárodních smluv pod č. 84/2009 Sb. m. s.

(g) vyslání státem nebo jeho jménem ozbrojených band, skupin, příslušníků nepravidelných ozbrojených sil nebo žoldnérů, kteří používají ozbrojenou sílu proti jinému státu v tak závažné míře, že se to rovná činům vypočteným výše nebo podstatné účasti státu na nich.“

Z uvedeného definičního znění spolu s odst. 1, 3 a 5 Znaků agrese pak můžeme shrnout tři kumulativní komponenty objektivní stránky zločinu agrese, a to:

- (i) že pachatel *plánoval, připravil, zahájil nebo provedl útočný čin;*
- (ii) tento *útočný čin byl spáchán použitím ozbrojené síly státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu nebo jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s Chartou OSN;*
- (iii) a že tento *útočný čin byl svou povahou, závažností a rozsahem zjevným porušením Charty OSN.*²³⁴

6.2.1. Stíhané individuální jednání

Stíhaným protiprávním jednáním je dle čl. 8 bis odst. 1 ŘS *plánování, příprava, zahájení nebo provedení útočného činu*, přičemž je tento útočný čin dále kvalifikovaný dalšími podmínkami a způsobem jeho provedení, k nim ale až později.

Přestože pojmy plánování nebo příprava známe z českého trestního práva jako pojmy související s vývojovými stádii trestného činu, jsou tyto v případě zločinu agrese spojena s definováním samotného protiprávního jednání, které je stíháno. Proto se nejedná o vývojová stádia *per se*, nýbrž jsou tyto pojmy součástí objektivní stránky zločinu agrese a pro odsouzení pachatele musí být alespoň jeden z pojmů *plánování, příprava, zahájení nebo provedení útočného činu* naplněn. Vzhledem k tomu, že jsou uvedena slova vyjadřující stíhané jednání spojena spojkou „nebo“, bude pak pro odsouzení stíhaného pachatele postačovat naplnění jakéhokoli z nich.

Konstrukce zločinu agrese má ovšem několik komponentů, přičemž další podmínkou je naplnění státního aktu ve formě útočného činu. Musí totiž dojít *ke spáchání útočného činu*, tj. k *„použití ozbrojené síly státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu nebo jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s Chartou OSN.“*²³⁵ Tato podmínka dokonání státního aktu spácháním útočného činu je upřesněna v 3. odst. Znaků zločinu agrese.

²³⁴ Čl. 8 bis ŘS a odst. 1, 3 a 5 Znaků agrese.

²³⁵ Čl. 8 bis odst. 2 ŘS a bod 3 Znaků agrese.

Zločin agrese je svou povahou kolektivním zločinem. Je více než pravděpodobné, že se na jeho uskutečnění bude podílet více osob, které budou kvalifikovanými subjekty ke spáchání tohoto zločinu. Proto si lze představit situaci, kdy se např. na *plánování* bude podílet osoba, která již dále nebude figurovat v *provedení* útočného činu. Přesto však bude moci být tato osoba shledána odpovědnou za zločin agrese, pokud dojde k dokonání státního aktu útočného činu. Bez přispění jednotlivců v podobě některých ze stíhaných jednání by totiž ani nemohlo dojít ke kolektivnímu státnímu aktu – útočnému činu. Přesněji by se dalo říct, že zločin agrese kriminalizuje jednotlivce za jejich přispění, v podobě jednoho z protiprávních jednání, ke kolektivnímu aktu útočného činu.²³⁶

Nyní tedy k vyložení slov popisujících protiprávní jednání. Jako záchytný bod pro jejich rozbor může sloužit rozsudek Norimberského tribunálu v procesu s hlavními německými válečnými zločinci. Jak již bylo zmíněno, pro část prvního odstavce čl. 8 bis ŘS byl předlohou článek 6 písm. a) o zločinech proti míru statutu Norimberského tribunálu. Jedná se však opravdu pouze o záchytný bod, protože mezi právními teoretiky převažuje názor, že tento precedent není ve výkladu pojmů *plánování*, *příprava* nebo *zahájení* výrazně nápomocný.²³⁷ Dále lze pak vyjít z jazykového výkladu za pomoci slovníků.

Plánování

Jako *plánování* agrese chápal Norimberský tribunál například čtyři tajné schůzky (v letech 1937-39) zorganizované Hitlerem s jeho vrchními veliteli a dalšími vysoce postavenými osobami, na kterých zazněla důležitá prohlášení Hitlera o jeho agresivních záměrech a plánech.²³⁸ Ve vztahu ke společnému plánu nebo spiknutí na spáchání zločinů proti míru Tribunál uvedl, že musí zkoumat, „*zda existoval konkrétní plán na podniknutí války a určit účastníky tohoto konkrétního plánu.*“²³⁹ Dle tribunálu muselo být plánování trestné svým záměrem a muselo být časově souvztažné s činy a rozhodnutími. Tribunál dále uvedl, že plány k podniknutí války existovaly již od roku 1937, ne-li dříve. Že jejich příprava pokračovala v mnoha směrech proti míru vůči spoustě zemí. A že na základě mnoha důkazů, bez ohledu na to, zda existoval jeden konkrétní plán nebo spiknutí nebo jich bylo více, „*[p]okračující plánování, jehož cílem byla agresivní válka, bylo nade vše pochybnost stanovené.*“²⁴⁰ Jak je

²³⁶ HAJDIN, Nikola R. The actus reus of the crime of aggression. Online. *Leiden journal of international law*. 2021, vol. 34, no. 2. ISSN 0922-1565. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/S0922156521000042>. [cit. 2024-06-23], s. 497.

²³⁷ HAJDIN, Nikola R. The actus reus of the crime of aggression. *op. cit.*, s. 494.

²³⁸ Rozsudek v procesu s hlavními německými válečnými zločinci, *op. cit.*, s. 424.

²³⁹ *Ibid.*, s. 449.

²⁴⁰ *Ibid.*

vidět, tribunál se příliš nezabýval výkladem samotného slova „plánování“, pouze přihlížel k jeho faktickému podložení a individuálnímu přispění jednotlivců stíhaných pro zločiny proti míru.

Pokud přihlédneme k výkladovým slovníkům, zjistíme, že v nejširším smyslu znamená plánování „záměrný rozvrh nějaké (zamýšlené) činnosti,“²⁴¹ či „předem sjednat činnost nebo navrhovaný postup; vymyslet, koncipovat nebo formulovat projekt nebo způsob postupu; rozvrhnout plán; nebo činnost nebo proces formulování plánu.“²⁴² Kriminalizovaným jednáním je tedy osobní účast na takové plánovací činnosti.

Příprava

Problematickým je navíc pro výklad pojmu *příprava* z hlediska rozsudku Norimberského tribunálu to, že tribunál pojmy *plánování* a *příprava* nijak nerozlišoval.²⁴³ Tribunál totiž například uvedl že: „[p]lánování a příprava jsou nezbytné pro vyvolání války.“²⁴⁴ Nebo že, jak je již uvedeno výše, plán k podniknutí války existoval již od listopadu 1937 a že takové přípravy pokračovaly i nadále.²⁴⁵

Podle oxfordského slovníku jsou přípravou „věci provedené pro přichystání události nebo pro podniknutí něčeho; nebo činnost spočívající v uvedení něčeho nebo někoho do stavu způsobitelného pro nějakou akci nebo účel“.²⁴⁶ Můžeme tedy vycházet z toho, že *příprava* zahrnuje již přijímání určitých faktických kroků, resp. provádění fyzických úkonů, které povedou k zamýšlenému skutku v podobě vytváření podmínek a předpokladů pro jeho spáchání. A to oproti *plánování*, které *přípravě* předchází v podobě rozvrhu, koncipování nebo formulování zamýšlené akce. *Lipovský* uvádí, že *plánování* lze vyložit jako „papírové plánování“ a *přípravu* jako již "samotnou fyzickou operaci“.²⁴⁷ Plánováním by tak například mohlo být strategické jednání hlavy státu s vrchními veliteli ozbrojených složek o tom, jaká akce, kdy, kde a jakými prostředky bude provedena. A přípravou by pak mohlo být pořízení

²⁴¹ NĚMEC, Bohumil. *Ottův slovník naučný nové doby: dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému*. Díl 4. Svazek 2, [Oedem-Práh]. Fotoreprint. Praha: Paseka, 2001. ISBN 80-7185-385-2. s. 1101.

²⁴² *Oxford English Dictionary*, s.v. “plan (v.),” December 2023, <https://doi.org/10.1093/OED/2658064618>. [cit. 2024-06-23].

²⁴³ ILC, Principles of International Law recognized in the Charter of the Nürnberg Tribunal and in the Judgment of the Tribunal, with commentaries. *Yearbook of the International Law Commission*. 1950, vol. II. Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/7_1_1950.pdf. [cit. 2024-06-23], s. 374, odst. 116.

²⁴⁴ Rozsudek v procesu s hlavními německými válečnými zločinci, *op. cit.*, s. 448.

²⁴⁵ *Ibid.*, s. 449.

²⁴⁶ *Oxford English Dictionary*, s.v. “preparation (n.),” December 2023, <https://doi.org/10.1093/OED/1069612428>. [cit. 2024-06-23].

²⁴⁷ LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale*, *op. cit.*, s. 90.

a přesunutí vybraných zbraní a vojenského vybavení a rozmístění vojenských jednotek na vybraná místa.

Zahájení a provedení

Zahájení označuje započetí použití síly ve formě útočného činu vyžadované definicí zločinu agrese. V samotném rozsudku Norimberského tribunálu vysvětlení ani zhodnocení naplnění pojmu *zahájení* nenalezneme. Vodítkem ale může být vyjádření soudu z rozsudku z jednoho z následných norimberských procesů, konkrétně případu s vrchními veliteli, ve kterém, přestože nikoho z obžalovaných soud neshledal vinným za zločiny proti míru²⁴⁸, soud uvedl, že: „[k]dyž je formálně vyhlášena válka nebo je vypálen první výstřel, zahájení války skončilo a od té doby probíhá válka mezi dvěma protivníky.“²⁴⁹ Hajdín v této souvislosti uvádí že, pojem *zahájení* „zachycuje akce na strategické úrovni, které se týkají rozhodnutí přímo vedoucích k použití síly, na rozdíl od rozhodnutí jednat agresivně (fáze plánování) a rozhodnutí na taktické úrovni, která následují po zahájení státní akce.“²⁵⁰ Podle Lipovského *zahájení* cílí především na osoby, které k provedení útoku daly příkaz a pravděpodobně takovými osobami budou vrcholní političtí představitelé státu, kdy oproti tomu osobami *provádějícími* uvedený příkaz k útoku (tedy po zahájení), budou vysocí vojenští představitelé.²⁵¹

Oxfordský slovník vykládá pojem *provedení* jako činnost spočívající v uskutečnění (plánu, záměru, příkazu, nařízení, úkolu atd.)²⁵² Po *zahájení* tedy následuje *provedení* útočného činu, které zahrnuje všechny další útoky, akce a činnosti prováděné v rámci započatého aktu agrese.

Dále je třeba dodat, že výše popsaná individuální část definující stíhané protiprávní jednání osoby v podobě *plánování, přípravy, zahájení nebo provedení útočného činu*, musí být čtena ve smyslu čl. 25 ŘS obsahujícího podmínky individuální trestní odpovědnosti. Článek 25 odst. 3 písm. f) navíc umožňuje trestní odpovědnost pachatele za pokus zločinu agrese.

²⁴⁸ Oproti případu s ministry, ve kterém soud shledal vinnými ze zločinů proti míru 5 z 21 obžalovaných. The Ministries Case, United States of America vs. Ernst von Weizsaecker, et al., U.S. Military Tribunal Nuremberg, rozsudek ze dne 14. dubna 1949. Dostupné z: <https://www.legal-tools.org/doc/eb20f6/>. [cit. 2024-06-23].

²⁴⁹ The High Command Case, United States of America, vs. Wilhelm von Leeb, et al., U.S. Military Tribunal Nuremberg, rozsudek ze dne 27. října 1948. Dostupné z: <https://www.legal-tools.org/doc/c340d7/>. [cit. 2024-06-23], s. 486.

²⁵⁰ HAJDÍN, Nikola R. The actus reus of the crime of aggression., op. cit., s. 495.

²⁵¹ LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale*, op. cit., s. 50.

²⁵² *Oxford English Dictionary*, s.v. “execution (n.),” December 2023, <https://doi.org/10.1093/OED/1035222258>. [cit. 2024-06-23].

6.2.2. Následek a okolnosti zločinu agrese

K tomu, aby byla naplněna objektivní stránka zločinu agrese, je potřeba, aby byly naplněny její znaky; tedy jednání (již popsané výše), následek, a příčinný vztah mezi nimi. Z pohledu českého trestního práva a objektivní stránky zločinu agrese lze vyložit *útočný čin* právě jako jeho následek.²⁵³ Z pohledu materiálních znaků (*actus reus*) mezinárodního trestního práva se ovšem zařazení *útočného činu* v rámci konstrukce definice zločinu agrese zdá složitější. Mohlo by se totiž jednat o následek či okolnosti tohoto zločinu.

Materiální znaky (*actus reus*) jsou totiž děleny na jednání, následek a okolnosti, ke kterým se podle čl. 30 ŘS vážou různé formy vnitřního psychického vztahu pachatele (znaky subjektivní stránky), a to „úmysl“ a „vědomí“. Z pohledu mezinárodního trestního práva jsou následky charakterizovány jako projevy v materiálním světě způsobené pachatelovým jednáním.²⁵⁴ Okolnosti jsou pak skutkovým nebo právním stavem věci, který kvalifikuje porušení zakazující normy jako protiprávní, kdy zároveň okolnosti klasifikují toto porušení jako konkrétní zločin a odlišují ho od ostatních.²⁵⁵ Tak například způsobení (jednání) smrti (následek), by za normálních okolností bylo kvalifikováno jako vražda, pokud ale bylo páčáno v rámci rozsáhlého nebo systematického útoku zaměřeného proti civilnímu obyvatelstvu (okolnost), bude se jednat o zločin proti lidskosti.²⁵⁶

Otázkou, zda státní prvek *útočného činu* definice zločinu agrese je materiálním znakem ve formě následku či okolnosti se zabýval Hajdin ve svém článku „*The actus reus of the crime of aggression*“²⁵⁷. V tomto článku zanalyzoval definici zločinu agrese spolu se Znaky agrese ve vztahu k čl. 30 ŘS a došel k závěru, že přestože se na první pohled zdá, že *útočný čin zakládající zjevné porušení Charty* je následkem, jedná se o okolnost zločinu agrese. Kdežto následkem, jako materiálním znakem zločinu agrese, je *kolektivní akt použití ozbrojené síly* státu proti jinému státu.²⁵⁸

²⁵³ Podle české právní teorie „*následkem rozumíme porušení nebo ohrožení hodnot, které jsou objektem trestného činu. Toto porušení nebo ohrožení je způsobeno jednáním charakterizujícím trestný čin.*“ JELÍNEK, Jiří; et al. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0. s. 193-4. Tomu by odpovídala následující konstrukce: objektem zločinu agrese je mezinárodní bezpečnost a mír a následkem je jejich porušení v podobě útočného činu způsobeného přispěním individuálních osob k jeho naplánování, přípravě, zahájení nebo provedení.

²⁵⁴ HELLER, Kevin Jon and DUBBER, Markus. *The Handbook of Comparative Criminal Law*. Online. Redwood City: Stanford University Press, 2010. <https://doi.org/10.1515/9780804777292>. [cit. 2024-06-23], s. 602.

²⁵⁵ *Ibid.* s. 602.

²⁵⁶ Čl. 7 ŘS.

²⁵⁷ HAJDIN, Nikola R. *The actus reus of the crime of aggression*, *op. cit.*

²⁵⁸ HAJDIN, Nikola R. *The actus reus of the crime of aggression*, *op. cit.*, s. 504.

Ve vztahu k následku podle čl. 30 odst. 2 písm. b) ŘS musí mít pachatel v úmyslu způsobit tento určitý následek nebo si být vědom, že za obvyklého sledu okolností k takovému následku dojde. Oproti tomu ve vztahu k okolnostem, je potřeba pouze pachatelovo vědomí o existenci určitých okolností.²⁵⁹

Jak již bylo uvedeno v úvodu, ne každé použití síly je útočným činem. Aby se jednalo o útočný čin ve smyslu zločinu agrese v ŘS musí se jednat o *použití ozbrojené síly státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu nebo jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s Chartou OSN*,²⁶⁰ kdy navíc tento útočný čin *svou povahou, závažností a rozsahem zakládá zjevné porušení Charty OSN*²⁶¹. Tyto podmínky upřesňují odst. 3 a 5 Znaků agrese, které vyžadují, aby útočný čin *byl spáchán* a aby tento útočný čin *svým charakterem, závažností a rozsahem byl zjevným porušením Charty OSN*. Na odstavce 3 a 5 Znaků agrese navazují odstavce 4 a 6, které specifikují pachatelův vnitřní psychický vztah (subjektivní stránku) k podmínkám odst. 3 a 5 Znaků agrese. Tyto odstavce 4 a 6 Znaků agrese vyžadují, aby *si byl pachatel vědom existence faktických okolností zakládajících* neslučitelnost použití ozbrojené síly státem s Chartou OSN (podle odst. 4) a zjevné porušení Charty OSN (podle odst. 6). Nejedná se tedy (ve smyslu čl. 30 odst. 2 písm. b) ŘS) o pachatelův úmysl je způsobit či jeho vědomost, že k takovému následku dojde. Odstavce 4 a 6 Znaků agrese byly navrženy právě proto, aby pro prokázání subjektivní stránky pachatele k útočnému činu nevyžadovaly tak vysoký požadavek a stanovily pouze nižší práh subjektivní stránky v podobě *jeho vědomí o existenci faktických okolností zakládajících neslučitelnost použití ozbrojené síly státem s Chartou OSN a zjevnost porušení Charty OSN*. Pokud by totiž požadavky odst. 3 a 5 Znaků agrese byly chápány jako následky zločinu agrese, obžaloba by musela prokázat, že obžalovaný věděl, že kolektivní akt útočného činu byl jak neslučitelný s Chartou OSN, tak zakládal její zjevné porušení.²⁶²

Zda se jedná o zjevné porušení Charty OSN je právně-normativním zhodnocením, nikoli faktickým stavem věci. *Hajdin* uvádí, že právě okolností, která kvalifikuje individuální jednání jako protiprávní, je existence útočného činu, *kteřý zjevně porušuje chartu OSN*.²⁶³ Zhodnocení toho, zda konkrétní faktická situace zakládá okolnost zločinu agrese, je tedy zcela v rukou Soudu vyžadující právní posouzení, které nelze odvodit pouze ze skutečností

²⁵⁹ Čl. 30 odst. 3 ŘS.

²⁶⁰ Čl. 8 bis odst. 2 ŘS.

²⁶¹ Čl. 8 bis odst. 1 ŘS.

²⁶² Hajdin Nikola R. *The actus reus of the crime of aggression.*, op. cit., s. 498.

²⁶³ Hajdin Nikola R. *The actus reus of the crime of aggression.*, op. cit., s. 499.

vnímatelných běžným člověkem.²⁶⁴ Právě proto, že útočný čin, který je zjevným porušením Charty OSN, je právně-normativním konstruktem, nemůže se dle *Hajdin* jednat o následek, nýbrž o okolnost zločinu agrese.²⁶⁵ *Hajdin* v této souvislosti dále upozorňuje na odst. 2 úvodu Znaků agrese, který říká, že „*neexistuje žádný požadavek prokázat, že pachatel právně vyhodnotil použití ozbrojené síly státem jako neslučitelné s Chartou OSN.*“ Toto ustanovení podle *Hajdin* vylučuje možnost, aby byl útočný čin následkem, protože neexistuje požadavek, aby pachatel měl v úmyslu nebo si byl vědom, že za obvyklého sledu okolností k takovému následku dojde, vzhledem k tomu, že se jedná o právně-normativní koncept, který musí vyhodnotit Soud.²⁶⁶

Z pohledu materiálních znaků je *následek* projev v materiálním světě, který se stal na základě pachatelova jednání. Konkrétněji, materiální znak následku zločinu agrese je materiální akt užití síly chápaný pouze v jeho naturalistickém smyslu, vnímatelný lidským jedincem v okamžiku, kdy k jednání došlo, a je oddělen od jakéhokoli právního posouzení.²⁶⁷ Tím je v případě zločinu agrese kolektivní akt použití ozbrojené síly státem proti jinému státu.²⁶⁸ Toto násilí (použití ozbrojené síly) státu proti jinému státu na konkrétním místě v konkrétním čase, které působí změny v materiálním světě, je faktická situace – následek zločinu agrese, kterou pachatel musel mít v úmyslu a musel si jí být vědom. To, jak bude ale tato situace dále právně hodnocena, již není na vůli pachatele.

6.2.3. Útočný čin

Nyní podrobněji k odst. 2 čl. 8 bis ŘS.

Úskalí definice agrese z Rezoluce 3314

Výše bylo uvedeno, že odst. 2 čl. 8 bis ŘS je kombinací čl. 1 a 3 definice agrese z Rezoluce 3314. To, že je definice zločinu agrese v ŘS navrhuta použitím této rezoluce spolu s převzetím pouze jejích některých článků, bývá kritizováno hned z několika důvodů.

Za prvé bývá uváděno, že Rezoluce 3314 byla navržena pro RB OSN a jejím smyslem nemělo být vypořádání se s případy individuální trestní odpovědnosti, nýbrž s odpovědností

²⁶⁴ *Ibid.*

²⁶⁵ *Hajdin* Nikola R. *The actus reus of the crime of aggression.*, *op. cit.*, s. 502.

²⁶⁶ *Ibid.*

²⁶⁷ *Ibid.*

²⁶⁸ Čl. 8 bis odst. 2 ŘS.

států za porušení zákazu použití síly.²⁶⁹ Navíc byla Rezoluce 3314 v době příprav návrhů zločinu agrese již třicet let stará a tím pádem i zastaralá a postrádající zachycení pokroku a vývoje způsobu vedení válek, ke kterému od té doby došlo, což v definici zločinu agrese v ŘS nebylo nijak dodatečně napraveno.

Za druhé bývá jako problematické shledáváno převzetí pouze čl. 1 a 3 definice z Rezoluce 3314 a vynechání ostatních článků, které jsou pro soudržnost definice agrese v Rezoluci 3314 podstatné (jak je zdůrazněno v čl. 8 definice agrese z Rezoluce 3314); nejasný je i odkaz v poslední větě odst. 2 čl. 8 bis ŘS na Rezoluci 3314²⁷⁰, kdy z tohoto odkazu nevyplývá jasně, zda mohou být pro interpretování definice zločinu agrese v ŘS použity i jiné články z definice Rezoluce 3314.²⁷¹ Podle *Stefena Barrigy*, který se z velké části aktivně účastnil navrhování definice zločinu agrese pro ŘS, by měl být článek 8 bis odst. 2 „čten ve spojení s dalšími částmi Rezoluce 3314, které se zabývají relevantními otázkami, jako je státnost (čl. 1), sebeurčení (čl. 7) a zásada, že ustanovení Rezoluce jsou vzájemně propojena a je třeba je číst společně (čl. 8).“²⁷² Nicméně *Kreß* i *McDougall* vylučují, že by vynechané články 2, 4, 5, 6, 7 a 8 z definice Rezoluce 3314 mohly mít operativní efekt při interpretaci zločinu agrese Soudem, nýbrž by měly sloužit pouze pro pochopení kontextu definice z Rezoluce 3314 a toho, že tato rezoluce byla zdrojem pro definování zločinu agrese.²⁷³

Tak například čl. 2 definice agrese z Rezoluce 3314 uvádí, že „*první použití síly státem v rozporu s Chartou OSN je prima facie důkazem o aktu agrese...*“ Toto ustanovení z Rezoluce 3314 je však v rozporu s čl. 67 odst. 1 písm. i) ŘS o právu obviněného nebýt nucen převzít důkazní břemeno či jeho vyvrácení, a proto ani nemůže být použito Soudem při interpretaci zločinu agrese podle ŘS.²⁷⁴ Navíc by vztahení čl. 2 a 4 definice z Rezoluce 3314 mělo další implikace ve vztahu k RB OSN, která by mohla určovat, zda byl nebo nebyl spáchán útočný

²⁶⁹ HEINSCH, Robert. The Crime of Aggression after Kampala: Success or Burden for the Future? Online. *Goettingen Journal of the International Law*. 2010 vol. 2, issue 2. Dostupné z: https://www.gojil.eu/issues/22/22_article_heinsch.pdf. [cit. 2024-06-23], s. 723-4.

²⁷⁰ Tato druhá věta čl. 8 bis odst. 2 zní: „Kterýkoliv z následujících činů, bez ohledu na to, zda byla vyhlášena válka, bude v souladu s rezolucí Valného shromáždění Organizace spojených národů 3314 (XXIX) ze dne 14. prosince 1974 považován za útočný čin.“

²⁷¹ KREß, Claus, VON HOLTZENDORFF, Leonie. The Kampala Compromise on the Crime of Aggression, *op. cit.*, s. 1191.

²⁷² BARRIGA, Stefan, Against the Odds: The Results of the Special Working Group on the Crime of Aggression. In: BARRIGA, Stefan, DANSPECKGRUBER, Wolfgang & WENAWESER, Christian (eds.), *The Princeton Process on the Crime of Aggression*. Princeton: Liechtenstein Institute on Self-Determination, Princeton University, 2009. s. 25-27.

²⁷³ MCDUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, *op. cit.*, s. 124.

²⁷⁴ MCDUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, *op. cit.*, s. 123.

čin dosti svévolně, jak již bylo popsáno výše v podkapitole 2.5. Což je efekt, na kterém se smluvní státy ŘS nedomluvily a který SWGCA při navrhování definice zločinu agrese odmítla, a který by byl zajisté v rozporu s principem legality.²⁷⁵

Vynechání článku 6 definice agrese z Rezoluce 3314, který říká, že „[n]ic v této definici nesmí být vykládáno žádným způsobem jako rozšíření nebo zmenšení rozsahu Charty, včetně jeho ustanovení týkajících se případů, kdy je použití síly legální,“ bylo zase spojováno s obavou o to, že se jeho vynecháním otevírají dveře pro stíhání použití síly, které by bylo legálním v souladu s Chartou OSN podle čl. 51.²⁷⁶ Tato obava je ale neopodstatněná, protože konstrukce celé definice zločinu agrese v čl. 8 bis a zejména jeho odst. 1 vyžadují, aby byl útočný čin zjevným porušením Charty OSN, a nemůže se tak stát, že by Soud rozhodl o legálním použití síly v souladu s Chartou jako o zločinu agrese. Je ale pravdou, že jak již bylo výše popsáno, Soud musí nejprve podle odst. 2 čl. 8 bis ŘS předběžně zkoumat, zda došlo k útočnému činu ze strany státu proti jinému státu, který je opisem z Rezoluce 3314 právě s vynecháním čl. 6 definice agrese. Bylo by nelogické, aby se Soud, byť i jen předběžně, zabýval legálním použitím síly. Tato nelogičnost by ale měla být vyřešena čtením Znaků agrese, konkrétně odst. 4, který požaduje pachatelovu vědomost o okolnostech zakládajících neslučitelnost použití ozbrojené síly státem s Chartou OSN.²⁷⁷

Použití ozbrojené síly

Bez ohledu na výše uvedenou kritiku je podstatné, že odst. 2 čl. 8 bis ŘS (jako kombinace čl. 1 a 3 definice z Rezoluce 3314) definuje pro účely odst. 1, co znamená *útočný čin*, čímž zároveň stanovuje kolektivní státní prvek zločinu agrese.

Útočný čin znamená „*použití ozbrojené síly státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu nebo jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s Chartou Organizace spojených národů.*“²⁷⁸ Po tomto vymezení útočného činu, následuje seznam aktů (způsobů použití ozbrojené síly) v písm. a) až g), které jsou považovány za útočný čin. Prozatím však není zcela jisté, zda je tento výčet aktů taxativní či demonstrativní, a bude tak záležet na prvních případech Soudu, jak se k této otázce postaví.²⁷⁹

²⁷⁵ *Ibid.* s. 124.

²⁷⁶ KREß, Claus, VON HOLTZENDORFF, Leonie. The Kampala Compromise on the Crime of Aggression, *op. cit.*, s. 1192.

²⁷⁷ MCDUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, *op. cit.*, s. 126.

²⁷⁸ Čl. 8 bis odst. 2 ŘS.

²⁷⁹ K tomu, zda se jedná o demonstrativní či taxativní seznam útočných činů, podrobněji viz níže.

Jisté však je, že vymezení útočného činu popisuje kolektivní státní prvek definice zločinu agrese a vyžaduje, aby se jednalo o použití *ozbrojené síly*. Ozbrojená síla podle *Lipovského* zahrnuje „*jak armádu, tak jiné ozbrojené složky státu (policie atd.)*, [a] *proto by tento pojem měl být vykládán tak, že zahrnuje jakékoliv jednotky státu ozbrojené proto, aby byly schopny bojovat či donucovat k určitému jednání.*“²⁸⁰ Navíc zahrnutí takové ozbrojené síly může být přímé i nepřímé, jak vyplývá z písm. f) a g) odst. 2 čl. 8 bis ŘS, které obsahují příklady útočných činů za použití nepřímé ozbrojené síly; tedy působení ozbrojených sil jiného státu (nebo ozbrojených skupin), než je stát, jehož jednání (jako státní prvek zločinu agrese), které je považováno za útočný čin, je předmětem řízení před Soudem.²⁸¹

Přímými příklady útočných činů v seznamu odst. 2 čl. 8 bis ŘS jsou např. invaze nebo okupace (písm. a), bombardování nebo použití jakýchkoli zbraní proti území jiného státu (písm. b) nebo blokáda přístavů nebo pobřeží jiného státu (písm. c).

Akt státu vůči jinému státu

Již ze začátku navrhování části definice vázající se ke kolektivnímu prvku zločinu agrese, se státy shodly omezit se pouze na akt státu vůči státu v hranicích existujícího obyčejového práva agrese.²⁸² *Lipovský* tento požadavek útoku státu na stát kritizuje pro jeho zastaralost.²⁸³ A to vzhledem k tomu, že nestátní i polostátní subjekty a teroristické organizace jsou schopny páchat činy, které mají dalekosáhlé dopady ohrožující mezinárodní mír a bývají považovány např. za ozbrojené útoky ve smyslu čl. 51 Charty OSN.²⁸⁴ *Heller* ve svém kritickém článku „*Who is afraid of the Crime of Aggression?*“ upozorňuje na fakt, že převažující většina ozbrojených konfliktů dnešní doby má ne-mezinárodní povahu, nikoli mezinárodní.²⁸⁵ *Kai Ambos* v podobném duchu uvádí, že oproti tradičnímu mezinárodnímu právu zaměřenému na státy, stojí v hledáčku mezinárodního trestního práva jednotlivci a jejich

²⁸⁰ LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale*, *op. cit.*, s. 93.

²⁸¹ *Ibid.*, s. 93-94.

²⁸² KREß, Claus, VON HOLTZENDORFF, Leonie. *The Kampala Compromise on the Crime of Aggression*, s. 1190.

²⁸³ LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale*, *op. cit.*, s. 92-93.

²⁸⁴ KREß, Claus, VON HOLTZENDORFF, Leonie. *The Kampala Compromise on the Crime of Aggression*, *op. cit.*, s. 1190.

²⁸⁵ HELLER, Kevin Jon. *Who is Afraid of the Crime of Aggression?* Online. *Journal of international criminal justice*. 2021, vol 19, issue 4. ISSN 1478-1387. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/jicj/mqab079>. [cit. 2024-06-23], s. 1006.

trestní odpovědnost, a právě i proto by zahrnutí nestátních aktérů do definice zločinu agrese bylo žádoucí.²⁸⁶

Jak pro svoji závažnost, tak z hlediska jejich hrozby pro mezinárodní mír a bezpečnost i jejich dnešní častý výskyt, by dávalo smysl, aby činy nestátních aktérů byly zahrnuty pod definici zločinu agrese v ŘS. Nicméně se tomu tak nestalo a činy nestátních subjektů zůstaly vyloučeny z jurisdikce Soudu nad zločinem agrese, když odsouhlasená a platná definice v ŘS vyžaduje, aby se jednalo o kolektivní akt použití ozbrojené síly státem proti jinému stát. Tento problém by Soud mohl částečně vyřešit extenzivním výkladem pojmu „stát“, nicméně ani to by nevyřešilo zastaralost definice v ŘS ve vztahu k teroristickým útokům.²⁸⁷

Demonstrativní nebo taxativní výčet?

V souvislosti s převzetím pouze vybraných článků z definice agrese z Rezoluce 3314 je dále také hojně kritizována nejednoznačnost související s druhou větou čl. 8 bis. odst. 2 ŘS, která uvozuje popisný seznam sedmi aktů (způsobů jejich provedení), které mají být považovány za útočný čin ve smyslu zločinu agrese. Oproti definici v Rezoluci 3314, která v nepřevzatém čl. 4 jasně uvádí, že uvedený seznam není taxativní, ovšem definice v ŘS žádné takové upřesnění neobsahuje. Bude tedy záležet na prvních případech Soudu, jak se k této otázce uzavřenosti či otevřenosti seznamu aktů, které mají být Soudem považovány za útočné činy, postaví.

Tato otázka demonstrativního či taxativního seznamu tak prozatím rozděluje mezinárodní právníky a nezdá se být snadno řešitelná. Například *McDougall, R. S. Clark* nebo *Reisinger Coracini* zastávají názor, že se jedná o otevřený (demonstrativní) seznam, kde by mělo být umožněno za útočné činy považovat i jiné akty, které naplní požadavky první věty druhého odstavce čl. 8 bis ŘS.²⁸⁸ Proti nim lze uvést názor *Ambrose*, který se zastává striktně taxativní povahy seznamu v čl. 8 bis odst. 2 s ohledem na princip legality a zásadu *nullum crimen sine lege* a zákaz trestání *ex post facto*.²⁸⁹ K obdobnému názoru, přes jeho nepraktičnost a zužující povahu, dochází i *Lipovský*, který by považoval překročení rámce vyjmenovaných

²⁸⁶ AMBOS, Kai. The Crime of Aggression After Kampala. Online. *German Yearbook of International Law*. 2010, vol. 53. ISSN 03443094. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/gyil53&i=464>. [cit. 2024-06-23] s. 488.

²⁸⁷ LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale*, *op. cit.*, s. 92-93.

²⁸⁸ MCDUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, *op. cit.*, s. 129.

²⁸⁹ AMBOS, Kai. The Crime of Aggression After Kampala, *op. cit.*, s. 487.

útočných činů, a jeho výkladu jako demonstrativního výčtu, za porušení principu legality.²⁹⁰ Z pohledu této zásady by měla být trestní norma jasně a konkrétně definovaná a neměla by být otevřena pro dotváření práva soudem (z hlediska zákazu analogie).

Nicméně, zásada legality není v mezinárodním trestním právu tak silně zakořeněna jako v právu národním²⁹¹ a na mezinárodní úrovni má pouze základní rozsah aplikace.²⁹² *Heinsch* uvádí příklad nekonkrétní normy z ŘS v čl. 7 odst. 1 písm. k), podle kterého jsou zločinem proti lidskosti „jiné nelidské činy podobné povahy spočívající v úmyslném způsobení velkých útrap nebo těžké újmy na zdraví či poruchy duševního nebo tělesného zdraví.“²⁹³ Toto ustanovení by v národním právu mohlo být v rozporu s principem legality pro jeho nedostatečnou konkrétnost, nicméně pro potřeby mezinárodního trestního práva je přijatelné. Z hlediska otázky uzavřenosti nebo otevřenosti, ovšem čl. 7 odst. 1 písm. k) ŘS obsahuje slova „jiné nelidské činy...“, které, jak uvádí *Ambos*, zakládají demonstrativnost tohoto článku.²⁹⁴ Obdobná uvozující slova ovšem v čl. 8 bis odst. 2 ŘS nenajdeme. Pomocí analogie a výkladu *a contrario* by tedy bylo možné dospět k závěru, že absence jakýchkoli uvozujících slov před seznamem aktů v čl. 8 bis odst. 2 ŘS značí taxativnost tohoto seznamu.

McDougall, která se zastává demonstrativního seznamu aktů v čl. 8 bis odst. 2 ŘS, ale tvrdí, že obdobných konkrétních uvozujících slov není třeba, protože celá samotná první věta druhého odstavce čl. 8 bis ŘS je uvozující větou (tzv. *chapeau*), stanovující podmínky toho, co bude považováno za útočný čin.²⁹⁵ Přičemž druhá věta říkájící, že: „[k]terýkoliv z následujících činů ... bude ... považován za útočný čin:“, nestanovuje nic o taxativnosti seznamu či o tom, že by pouze uvedené akty výlučně definovaly agresí. A že tato druhá věta spíše implikuje, že činy uvedené v seznamu jsou již předurčeny naplněním uvozující první věty druhého odstavce čl. 8 bis ŘS. K tomu dále *McDougall* dává do kontrastu ustanovení čl. 8 ŘS, které výslovně stanovuje taxativní seznamy činů, které jsou válečnými zločiny podle ŘS, když jsou jednotlivé kategorie seznamů válečných zločinů vždy uvedeny slovem „zejména“ (v angličtině „namely“,

LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale*, *op. cit.*, s. 91-2.

²⁹¹ *Ibid.*

²⁹² HEINSCH, Robert. The Crime of Aggression after Kampala: Success or Burden for the Future? *op.cit.* s. 724.

²⁹³ *Ibid.* s. 725.

²⁹⁴ AMBOS, Kai. The Crime of Aggression After Kampala, *op. cit.*, s. 487.

²⁹⁵ MCDUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, *op. cit.*, s. 129.

keré by ale mělo být přeloženo jako „jmenovitě“).²⁹⁶ Taxativnost výčtů v seznamech válečných zločinů potvrzuje i komentář k ŘS.²⁹⁷

Lipovský však upozorňuje na čl. 22 ŘS, který zásadu legality (*nullum crimen sine lege*) a zákaz rozšiřování prostřednictvím analogie výslovně zakotvuje a tvrdí, že by se toto ustanovení mělo vykládat striktně, a proto i seznam aktů považovaných za útočný čin by měl být vykládán jako taxativní.²⁹⁸

Navíc tato nejednoznačnost není problematická nejen proto, že není jasné, zda je seznam aktů pod písmeny a) až g) čl. 8 bis odst. 2 ŘS seznamem demonstrativním či taxativním. Pokud by totiž měl být seznam chápán jako striktně taxativní, narážíme tím znovu na zastaralost Rezoluce 3314, která si v době svého vzniku nedovedla představit způsoby vedení války, které budou v 21. století technicky možné, jako například kybernetické útoky.²⁹⁹ *McDougall*³⁰⁰ i *Lipovský* ovšem vidí řešení tohoto problému v možnosti podřazení kybernetických útoků pod písm. b) čl. 8 bis odst. 2, který říká, že za útočný čin je považováno „bombardování ozbrojenými silami státu území jiného státu, nebo použití jakýchkoliv zbraní státem proti území jiného státu.“ Pokud by tak Soud byl ochotný vyložit kybernetický útok jako „použití jakýchkoli zbraní,“ mohl by tím být tento problém zastaralosti definice překlenut.³⁰¹

Problematicke aplikace Římského statutu na kybernetickou válku, se v letech 2019 a 2020 věnovala expertní skupina složená z předních právníků a technických odborníků. Na základě schůzek a bádání této skupiny byla v roce 2021 vypracována Zpráva Rady poradců o aplikaci Římského statutu Mezinárodního trestního soudu na kybernetickou válku.³⁰² Kromě dalších úsudků jsou z pohledu probírané problematiky zajímavé následující dva závěry skupiny. Za prvé se skupina shodla, že seznam aktů ve druhém odstavci čl. 8 bis ŘS je demonstrativní; a tedy otevřený k tomu, aby Soud shledal i jiný akt použití ozbrojené síly, který

²⁹⁶ V tomto ohledu je problematický vyhlášený český překlad čl. 8 ŘS. Ten totiž vytváří dojem, že se u jednotlivých kategorií válečných činů jedná o demonstrativní seznamy, když namísto slova „jmenovitě“ z anglického originálu „namely“, používá slovo „zejména“, které je v českých zákonech spojováno s demonstrativními výčty.

²⁹⁷ SCHABAS, William. *The International Criminal Court: a commentary on the Rome Statute*, op. cit., s. 213.

²⁹⁸ LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale*, op. cit., s. 91-92.

²⁹⁹ LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale*, op. cit., s. 94-96.

³⁰⁰ MCDUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, op. cit., s. 138-141.

³⁰¹ LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale*, op. cit., s. 96.

³⁰² The Council of Advisers on the Application of the Rome Statute to Cyberwarfare, Prepared by the Permanent Mission of Liechtenstein to the United Nations, August 2021. Online. Dostupné z: https://crimeofaggression.info/wp-content/uploads/GIPA_The-Council-of-Advisers-Report-on-the-Application-of-the-Rome-Statute-of-the-International-Criminal-Court-to-Cyberwarfare.pdf. [cit. 2024-06-23].

naplní podmínky první věty odst. 2 čl. 8 bis ŘS, za útočným čin.³⁰³ A za druhé, že kybernetické operace by mohly být podřazeny hned pod několik písmen (ne-li pod všechny) ze seznamu v odst. 2 čl. 8 bis ŘS, a to zejména písm. b), c), d), f) a g).³⁰⁴ Proto aby útočný čin mohl být kvalifikován jako zločin agrese, musí ale ještě také naplnit požadavek zjevného porušení Charty OSN (k tomu podrobněji v následující podkapitole). I tomuto požadavku se ve vztahu ke kybernetickým operacím expertní skupina věnovala a uvedla, že: „*kybernetická operace bez ztrát nebo zranění na lidských životech nebo rozsáhlého fyzické zničení (např. vojenských systémů nebo kritických struktur) může jen zřídka vést ke stíhání za zločin agrese podle Římského statutu.*“³⁰⁵

6.2.4. Zjevné porušení Charty OSN

Nyní zpět k odst. 1 čl. 8 bis ŘS a podmínce, která útočný čin kvalifikuje jako zločin agrese stanovením *prahu zjevnosti*, kterého musí dosáhnout. Aby totiž bylo možné kvalifikovat útočný čin jako zločin agrese podle ŘS, musí se jednat o útočný čin „*který svou povahou, závažností a rozsahem zakládá zjevné porušení Charty Organizace spojených národů.*“³⁰⁶

Oproti ostatním částem definice zločinu agrese v čl. 8 bis, které jsou inspirovány nebo převzaty ze statutu Norimberského tribunálu nebo definice z Rezoluce 3314, je tato podmínka inovativní³⁰⁷ a poprvé byla diskutována již pracovní skupinou pro zločin agrese v roce 2002.³⁰⁸ V průběhu prací SWGCA, byla tato podmínka *zjevného porušení Charty* v rámci kompromisů zakomponována i do Finálního návrhu SWGCA a poté přijata v Kampale.³⁰⁹

Tato podmínka měla být jedním z klíčů k nalezení shody na formulaci státního prvku zločinu agrese,³¹⁰ když by měla zaručit, že se Soud nebude zabývat útočnými činy, které nedosahují dostatečné závažnosti a také útočnými činy spadajícími do tzv. „šedé zóny“ zákazu použití síly.³¹¹ Do „šedé zóny“ zákazu použití síly, která se vyznačuje hlubokými právně-politickými rozpory a legálními kontroverzemi, bývají řazeny např. humanitární intervence, preemptivní i preventivní sebeobrana nebo sebeobrana proti ozbrojeným útokům nestátních

³⁰³ *Ibid.*, s. 10.

³⁰⁴ *Ibid.*, s. 11.

³⁰⁵ *Ibid.*, s. 22.

³⁰⁶ Čl. 8 bis odst. 1 ŘS.

³⁰⁷ AMBOS, Kai. *The Crime of Aggression After Kampala*, *op. cit.*, s. 468.

³⁰⁸ Preparatory Commission for the International Criminal Court, Discussion Paper Proposed by the Coordinator, UN Doc. PCNICC/2002/WGCA/RT.1/Rev.2, *op. cit.*, s. 1.

³⁰⁹ KREß, Claus, VON HOLTZENDORFF, Leonie. *The Kampala Compromise on the Crime of Aggression*, *op. cit.*, s. 1193.

³¹⁰ KREß, Claus. *On the Activation of ICC Jurisdiction over the Crime of Aggression*, *op. cit.*, s. 12.

³¹¹ MCDUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, *op. cit.*, s. 154-7.

aktérů. Je však pravděpodobné, že neexistuje ani universální shoda na tom, co do okruhu těchto legálně kontroverzních případů použití síly spadá, a co je již zajisté nelegální.

Podle *Kreße*, lze práh *zjevnosti porušení Charty* útočného činu rozřadit na kvalitativní prvky – útočný čin *svou povahou* zakládá zjevné porušení Charty; a na kvantitativní prvky – útočný čin *svou závažností a rozsahem* zakládá zjevné porušení Charty.³¹²

Kvantitativní prvky, tedy závažnost a rozsah, se zdají být vyložitelné v souvislosti s důsledky útočného činu, jako například rozsáhlost ztrát na životech a zdraví obětí agrese nebo velikosti způsobených škod či množství a typ použitých zbraní a typ jejich účinků. Teoreticky by tak tento kvantitativní práh mohl zajistit, že se Soud nebude zabývat nedostatečně závažnými případy útočných činů.

Kvalitativní prvek (resp. útočný čin, který *svou povahou* zakládá zjevné porušení Charty) se má vázat k vyloučení útočných činů spadajících právě do „šedých zón“ použití síly v oblasti *ius ad bellum*.³¹³ Zda se ovšem tento záměr, vyplývající z *travaux préparatoires*, podařilo zachytit do definice zločinu agrese v ŘS není jisté, protože výklad pojmu *zjevné porušení Charty* není jasný.³¹⁴

Úvodní odst. 3 Znaků agrese uvádí, že „[p]ojem „zjevný“ je objektivním kvalifikátorem.“ Dále však tento pojem upřesněn není. Odst. 5 Znaků agrese pak znovu pouze opakuje požadavek odst. 1 čl. 8 bis ŘS, aby útočný čin byl svou povahou, závažností a rozsahem zjevným porušením Charty. Znaky agrese tedy nijak neobjasňují práh *zjevnosti*, kterého musí útočný čin dosáhnout, aby mohla být shledána trestní odpovědnost osoby, které má být přičítán zločin agrese.

Další vodítka k výkladu lze hledat v Porozuměních č. 6 a 7.³¹⁵

Porozumění č. 7 zní následovně:

„Rozumí se, že při posouzení, zda útočný čin představuje zjevné porušení Charty Organizace spojených národů, musí všechny tři prvky, tj. povaha, závažnost a rozsah, být natolik dostatečné, aby odůvodnily určení tohoto porušení za zjevné. Existence jednoho prvku nemůže být bez dalšího prokázáním splnění dvou prvků zbývajících.“

³¹² KREß, Claus. On the Activation of ICC Jurisdiction over the Crime of Aggression, *op. cit.*, s. 12.

³¹³ *Ibid.*

³¹⁴ MCDOUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, *op. cit.*, s. 156-7.

³¹⁵ K pozadí jejich vzniku výše v podkapitole 4.3.

Ani interpretace tohoto Porozumění však není příliš jasná. První větou toto porozumění vyžaduje zvážení všech tří prvků *zjevnosti* porušení Charty, kdežto druhá věta napovídá, že k potvrzení *zjevnosti* porušení Charty by mělo postačovat splnění alespoň dvou prvků.

McDougall uvádí praktický příklad znázorňující implikace interpretace Porozumění č. 7: stát A vyšle ozbrojenou skupinu na území státu B, na kterém popraví vystřelením jedné rány prezidenta státu B; a argumentuje, že v takovém případě by pravděpodobně prvek *povahy* a *závažnosti* byl naplněn, zatímco prvek *rozsahu* zjevnosti porušení Charty pravděpodobně nikoli.³¹⁶ A dále tvrdí, že vzhledem k záměru³¹⁷, který stál za zněním druhé věty uvedeného Porozumění, se dá usuzovat, že uspokojení dvou ze tří prvků zjevnosti, by mohlo být dostačující k tomu, aby Soud shledal, že útočný čin byl zjevným porušením Charty.³¹⁸ Zároveň ale dodává, že tento závěr neznamená, že pokaždé když budou naplněny dva prvky zjevnosti, by měl Soud automaticky shledat, že došlo k naplnění prahu zjevnosti.

Těmto závěrům ovšem odporuje úsudek *Lipovského*, který upozorňuje na jazykový výklad samotného znění odst. 1 čl. 8 bis. ŘS, které spojuje prvky prahu zjevnosti spojkou *a*, a vyžaduje tak splnění všech tří prvků, tj. *povahy*, *závažnosti* i *rozsahu*.³¹⁹

Porozumění č. 6³²⁰ pak nepřináší žádné nové úhly pohledu na práh zjevnosti porušení Charty a souvisí spíše obecně s určením toho, co je považováno za útočný čin.

Omezení zločinu agrese pouze na případy *zjevného porušení Charty* bývá kritizováno pro obavu, že by toto omezení mohlo mít závažné dopady na obyčejový zákaz použití síly, vystavením *carte blanche* všem případům agrese, které nejsou *zjevné*.³²¹ Tuto obavu vyvrací *Heinsch*³²² nebo *Lipovský*, podle kterého tkví vyvrácení této obavy v rozlišení zločinu agrese jako zločinu podle mezinárodního práva s individuální trestní odpovědností od útočných činů

³¹⁶ MCDUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, *op. cit.*, s. 158-9.

³¹⁷ Záměrem druhé věty Porozumění č. 7 podle *travaux préparatoires* mělo být vyloučení možnosti určení útočného činu, který by byl zjevným porušením Charty v případě, kdy by byl přítomný pouze jeden prvek zjevnosti a další vůbec, kdy zároveň formulace této druhé věty má odrážet znění odst. 1 čl. 8 bis ŘS.

³¹⁸ MCDUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, *op. cit.*, s. 159-160.

³¹⁹ LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale*, *op. cit.*, s. 98.

³²⁰ Které zní: „Rozumí se, že agrese je nejvážnější a nejnebezpečnější forma protiprávního použití síly a že při rozhodnutí, zda byl spáchán útočný čin, je nutno vzít v úvahu všechny okolnosti každého případu jednotlivě v souladu s Chartou Organizace spojených národů, včetně závažnosti jednání a jeho důsledků.“

³²¹ HEINSCH, Robert. *The Crime of Aggression after Kampala: Success or Burden for the Future?* *op. cit.*, s. 726

³²² *Ibid.*, s. 731.

států a jejich mezistátní odpovědnosti (ke kterým se požadavky ŘS na zločin agrese neváží).³²³ Tudíž by výklad definice zločinu agrese neměl nijak zasahovat do vývoje obyčejového práva zákazu použití síly.

Tento závěr podporuje i Porozumění č. 4, které uvádí: „*Rozumí se, že změny, které se zabývají definicí útočného činu a zločinu agrese, jsou učiněny pouze pro účely tohoto Statutu. Změny nemohou být v souladu s čl. 10 Římského statutu vykládány jako omezení nebo předjímání stávajících nebo budoucích pravidel mezinárodního práva, která slouží jiným účelům než účelům tohoto Statutu.*“ Toto Porozumění tedy opakuje a potvrzuje ustanovení čl. 10 ŘS, dle kterého nic v ŘS nemůže sloužit k ovlivnění existujících či budoucích povinností států jak ve smluvní, tak v obyčejové podobě.³²⁴

Heller si pak v souvislosti s vyloučením legálně kontroverzních útočných činů klade kritickou otázku: „*která agresivní použití síly jsou z právního hlediska natolik sporná, že by neměla být považována za trestná?*“³²⁵ A dále kritizuje zúžení jurisdikce Soudu pouze na nejzávažnější případy použití síly a obává se, že tím zločin agrese ztrácí odrazující a preventivní účinek.³²⁶

Vzhledem k tomu, že je však prozatím interpretace *prahu zjevnosti* (tedy požadavku, aby útočný čin byl svou povahou, závažností a rozsahem zjevným porušení Charty) nejistá, ukáže teprve čas, jak Soud přistoupí k výše popsanému (předpokládanému) zúžení případů vyvolávajících trestní odpovědnost za zločin agrese jen pro nejzávažnější případy porušení zákazu použití síly a zda se Soud opravdu nebude zabývat případy spadajícími do „šedé zóny“, či je ze své jurisdikce nevyloučí. Zůstává však najisto postavené, že ze stíhání pro zločin agrese jsou vyloučeny případy legálního použití síly v souladu s čl. 51 Charty a akce RB OSN dle kapitoly VII Charty.

6.3. Subjekt

Zločin agrese je po vzoru odkazu Norimberského a Tokijského tribunálu definován jako tzv. „*leadership crime*“, kdy pachatelem zločinu agrese může být pouze osoba ve vysoké pozici (tzv. „*leader*“).³²⁷ Uvedené bylo do ŘS promítnuto v čl. 8 bis odst. 1 *in fine* a také novým

³²³ LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale*, op. cit., s. 99-100.

³²⁴ SCHABAS, William. *The International Criminal Court: A Commentary on the Rome Statute*, op. cit., s. 269.

³²⁵ HELLER, Kevin Jon. *Who is Afraid of the Crime of Aggression?* op. cit., s. 1011.

³²⁶ *Ibid.*, s. 1012-1013.

³²⁷ MCDUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, op. cit., s. 213.

odst. 3 bis v čl. 25. Jinak však byla definice zločinu agrese vytvořena tak, aby co nejméně zasahovala do již existujících ustanovení ŘS.³²⁸ Proto jsou obecná ustanovení ŘS, která nalezneme v třetí části Statutu, aplikovatelná i na pachatele zločinu agrese. A to však za výjimky kvalifikovaného postavení pachatele, a to i v jiných formách účastenství, kdy trestně odpovědnou osobou za zločin agrese může být pouze osoba „*v postavení, které jí umožňuje efektivně vykonávat kontrolu nad státem nebo řídit jeho politické nebo vojenské akce.*“³²⁹

Toto kvalifikované postavení osob zaručuje, že za zločin agrese nemohou být trestně odpovědné osoby v nižších pozicích, na kterých bývá zrealizování útočného činu závislé (jako například stovky vojáků nasazených v akci).

Odst. 2 Znaků agrese v podstatě opakuje požadavek na kvalifikované postavení pachatele z odst. 1 čl. 8 bis ŘS. Na tomto místě stojí za uvedení, že vyhlášený překlad odst. 1 čl. 8 bis ŘS přesně neodpovídá anglickému autentickému znění, když dává spojkou *nebo* mezi *výkon kontroly nad státem a řízení politických a vojenských akcí.*³³⁰ Doslovný překlad anglického originálního znění požadavku na kvalifikované postavení osoby v odst. 1 čl. 8 bis³³¹ by ale měl znít tak, že postavení osobě umožnilo efektivně kontrolovat *nebo* řídit politickou nebo vojenskou akci státu. Tato nesrovnalost v překladu se vztahuje i na čl. 25 odst. 3 bis ŘS.

McDougall za pomoci jazykového a historického výkladu interpretuje požadavek na postavení osoby, které jí efektivně umožnilo kontrolovat nebo řídit politickou nebo vojenskou akci státu tak, „*že tato osoba musí být de facto, ne-li de iure, ‚vůdcem‘ státu.*“³³² Takovými *de facto* vůdci by měli být osoby v postavení, ve kterém mají nad činy politických nebo vojenských orgánů státu zaměřených na dosažení konkrétních cílů rozhodující slovo, řídí je, instruuje je nebo jim velí.³³³ Dále *McDougall* dochází k závěru, že jsou z takového definování *de facto vůdců* vyloučeni náboženští vůdci a osoby s významným ekonomickým vlivem.³³⁴

³²⁸ *Ibid.*

³²⁹ Čl 8 bis odst. 1 ŘS.

³³⁰ LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale, op. cit.*, s. 11.

³³¹ Relevantní část vztahující se ke kvalifikovanému postavení pachatele zní v anglickém originále následovně: „*a person in a position effectively to exercise control over or to direct the political or military action of a State,*“ Ještě znatelnější je pak originální znění odst. 2 Znaků agrese: „*The perpetrator was a person in a position effectively to exercise control over or to direct the political or military action of the State which committed the act of aggression.*“

³³² MCDUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court, op. cit.*, s. 229.

³³³ MCDUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court, op. cit.*, s. 257.

³³⁴ *Ibid.*

Vzhledem k tomu, že se k objektu zločinu agrese vztahují i obecná ustanovení Statutu z jeho třetí části, následuje jejich přehled.

Odpovědnými osobami za všechny čtyři zločiny v jurisdikci Soudu mohou být podle čl. 25 odst. 1 ŘS pouze fyzické osoby, kdy navíc Soud podle čl. 26 nemá jurisdikci nad osobami, „*kteřé v době údajného spáchání činu nedovršil[y] osmnáctý rok věku*“.

Čl. 25 odst. 2 ŘS dále stanovuje, že „*pachatel zločinu spadajícího do jurisdikce Soudu má individuální odpovědnost a může mu být uložen trest podle tohoto Statutu*.“

V písmenech a) až f) odst. 3 čl. 25 ŘS najdeme možné formy účastenství zakládající trestní odpovědnost osob, přičemž písm. e) se vztahuje pouze ke zločinu genocidy. Třetí odstavec čl. 25 umožňuje stíhat samostatného pachatele, spolupachatele i nepřímé pachatele (písm. a), organizátory (písm. b), návodce (písm. c) i pomocníky (písm. d) zločinů v jurisdikci Soudu a dále také stanovuje trestní odpovědnost za pokus zločinu (písm. f). Uvedené formy účastenství jsou aplikovatelné i na zločin agrese, avšak právě za svrchu popsané výjimky, požadující kvalifikované postavení pachatele zločinu agrese, která je stanovena v odst. 3 bis čl. 25, který zní:

„S ohledem na zločin agrese se ustanovení tohoto článku vztahují pouze na osoby, které jsou v postavení, jež jim umožňuje efektivně vykonávat kontrolu nad státem nebo řídit jeho politické nebo vojenské akce.“

Lipovský uvádí, že zúžení okruhu stíhatelných osob v ostatních formách účastenství, než je hlavní pachatel, je smysluplné, jinak „*by bylo možné před MTS (ad absurdum) stíhat například i občana, který vylepí na ulici plakát vyzývající k útočné válce (došlo-li by k ní nakonec)*“.³³⁵

Ve vztahu k pokusu podle písm. f) odst. 3 čl. 25 ŘS je dále třeba dodat, že odst. 3 Znaků agrese vyžaduje, aby se útočný čin uskutečnil. Individuální část definice zločinu agrese tedy umožňuje stíhání osoby za pokus zločinu agrese pouze za podmínky, že dojde k uskutečnění útočného činu.

Čl. 28 ŘS upravuje odpovědnost vojenských velitelů a jiných nadřízených za omisivní jednání. Toto ustanovení není ve vztahu ke zločinu agrese nijak omezeno a zůstává plně

³³⁵ LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale, op. cit., s. 67.*

aplikovatelné. Lipovský uvádí příklad opomenutí hlavy státu, „*kteřá si byla vědoma, že jí podřízení velitelé armády plánovali agresí.*“³³⁶

6.4. Subjektivní stránka

Subjektivní stránka (*mental element*), tedy vnitřní psychický stav pachatele k trestnému činu, který je potřeba prokázat k rozhodnutí o odpovědnosti pachatele, je pro režim MTS definována v čl. 30 ŘS. Ten zní následovně:

„1. Není-li stanoveno jinak, osoba je trestně odpovědná a může jí být uložen trest za zločin spadající do jurisdikce Soudu, pouze pokud naplnila objektivní stránku zločinu úmyslně a vědomě.

2. Pro účely tohoto článku se "úmyslem" rozumí:

a) pokud jde o jednání, že osoba má v úmyslu se dopustit určitého jednání;

b) pokud jde o následek, že osoba má v úmyslu způsobit určitý následek nebo si je vědoma, že za obvyklého sledu událostí dojde k takovému následku.

3. Pro účely tohoto článku se "vědomím" rozumí vědomí existence určitých okolností nebo vědomí, že za obvyklého sledu událostí dojde k určitému následku. Výrazy "vědět" a "vědomě" se vykládají v tomto smyslu.“

Z tohoto článku lze vyčíst několik informací, zejména: i) které formy zavinění ŘS statut zná a rozlišuje, ii) určení materiálních znaků, které tvoří objektivní stránku zločinů a iii) určení, která forma zavinění se váže ke kterému materiálnímu znaku objektivní stránky zločinů.

Článek 30 odst. 1 ŘS stanovuje, že formami zavinění jsou úmysl (*intent*) a vědomí (*knowledge*). Tyto formy zavinění nelze ztotožňovat s úmyslem a nedbalostí podle českého trestního práva,³³⁷ i když pracují s obdobnými prvky.³³⁸ Úmyslem je v režimu ŘS *dolus directus*, tedy situace, kdy pachatel protiprávnost a/nebo škodlivý následek činu předvídal a zároveň chtěl.³³⁹ Vědomí se v režimu ŘS dá vyložit jako *dolus directus v druhém stupni*

³³⁶ LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale, op. cit.*, s. 75.

³³⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, dále jen „TZ“. § 15 a 16 TZ.

³³⁸ LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale, op. cit.*, 77.

³³⁹ VAN DER VYVER, Johan. The International Criminal Court and the Concept of Mens Rea in International Criminal Law. Online. *University of Miami International & Comparative Law Review*, vol. 12, p. 57, 2004, Emory Public Law Research Paper. Dostupný z: <https://ssrn.com/abstract=1940084>. [cit. 2024-06-23], s. 62.

(známý také jako *dolus indirectus*)³⁴⁰, a kterým je situace, kdy pachatel sice přímo neměl úmysl způsobit následek, ale předjímal ho v podstatě jako jistotu.³⁴¹

Z článku 30 ŘS dále také můžeme vyčíst materiální znaky objektivní stránky zločinů v režimu ŘS, kterými jsou jednání, následek a okolnosti.

Režim subjektivní stránky v ŘS k výše uvedeným znakům objektivní stránky požaduje různé formy zavinění. Tato konstrukce je dosti odlišná od českého trestního práva, které ke všem znakům objektivní stránky trestného činu váže jednu stejnou formu zavinění, a to buď úmysl nebo nedbalost. Zjednodušené přirovnání k českému trestnímu právu tedy není možné.³⁴²

Režim vyplývající z čl. 30 ŘS je tedy následující. Podle odst. 1 čl. 30, musí být zavinění prokázáno ke všem materiálním znakům zločinu, tedy jak k jednání, tak k následku, tak k okolnostem. Ve vztahu k jednání, musí být prokázáno zavinění ve formě úmyslu (*dolus directus*).³⁴³ Ve vztahu k následku, je vyžadováno prokázání zavinění ve formě úmyslu (*dolus directus*) nebo vědomí (*dolus directus v druhém stupni*).³⁴⁴ Ve vztahu k okolnostem pak postačuje podle Čl. 30 odst. 3 prokázání zavinění ve formě vědomí (*dolus directus v druhém stupni*). Nejnižší formou zavinění, tedy mentálního stavu pachatele, který je třeba prokázat, je *dolus directus ve druhém stupni*, tedy situace, kdy pachatelova míra vědomí ohledně toho, že se stane určitý následek, je rovna jistotě.³⁴⁵ Tato nejnižší míra však může být prostřednictvím výkladu skrze Znak zločinů vyložena odlišně.³⁴⁶

Z čl. 30 odst. 1 dále vyplývá, že v něm stanovené formy zavinění úmyslu a vědomí se aplikují, pokud není stanoveno jinak. Tyto požadavky na subjektivní stránku pachatele se tak uplatní i na zločin agrese, jehož definiční ustanovení čl. 8 bis ŘS neobsahuje speciální úpravu.

Odst. 2 úvodních ustanovení Znaků zločinů ve vztahu k subjektivní stránce pachatele dále upřesňuje, že „[p]okud není ve Znacích zločinů uveden odkaz na subjektivní stránku

³⁴⁰ *Dolus indirectus* se ale nepřekrývá s českým nepřímým úmyslem (*dolus eventualis*), kdy pachatel věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn podle § 15 odst. 1 písm. a) TZ. Nepřekrývá se ani s vědomou nedbalostí podle § 16 odst. 1 písm. a) TZ, kdy pachatel věděl, že může způsobem uvedeným v TZ porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí.

³⁴¹ VAN DER VYVER, Johan. The International Criminal Court and the Concept of Mens Rea in International Criminal Law, *op. cit.*, s. 63

³⁴² LIPOVSKÝ, Milan. Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale, *op. cit.*, s. 77.

³⁴³ Čl. 30 odst. 2 písm. a) ŘS.

³⁴⁴ Čl. 30 odst. 2 ŘS.

³⁴⁵ LIPOVSKÝ, Milan. Chapter 7 Mental Element (Mens Rea) of the Crime of Aggression and Related Issues. In: *The Rome statute of the ICC at its fifteenth anniversary: achievements and perspectives*. Leiden: Brill, 2019, s. 106-122. ISBN 978-90-04-37939-8, s. 116.

³⁴⁶ *Ibid.*, s. 117.

[mental element] *pro určité jednání, následek nebo okolnost, má se za to, že se použije příslušná subjektivní stránka [mental element], tj. úmysl, vědomí nebo obojí, jak je uvedeno v článku 30.*“ Proto je třeba při aplikování požadavků subjektivní stránky (resp. formy zavinění) na konkrétní zločin v ŘS, tedy v tomto případě zločin agrese, vycházet i ze Znaků zločinů (resp. Znaků agrese).³⁴⁷

Odst. 1 Znaků agrese obsahuje materiální znak *jednání* zločinu agrese³⁴⁸ bez upřesnění a uplatní se tedy zavinění ve formě úmyslu podle čl. 30 ŘS. Pachatel tedy měl v úmyslu plánovat, připravit, zahájit nebo vykonat útočný čin.

Odst. 2 Znaků agrese obsahuje, bez upřesnění subjektivní stránky, požadavek na kvalifikované postavení pachatele jako „vůdce“, které je materiálním znakem *okolnosti*. Pachatel si tudíž má být vědom, že byl v postavení, které mu umožnilo efektivně kontrolovat nebo řídit politickou nebo vojenskou akci státu.³⁴⁹

Odstavce 3 a 5 Znaků agrese vyžadují, aby byl útočný čin uskutečněn (byl spáchán) a aby byl zjevným porušením Charty. Tyto odstavce dále souvisí s úvodními odst. 2 a 4 a odst. 4 a 6 Znaků agrese, které znějí:

„Neexistuje žádný požadavek prokázat, že pachatel právně vyhodnotil použití ozbrojené síly státem jako neslučitelné s Chartou Organizace spojených národů.“³⁵⁰

„Neexistuje žádný požadavek prokázat, že pachatel právně vyhodnotil povahu porušení Charty Organizace spojených národů jako „zjevné“.“³⁵¹

„Pachatel si byl vědom faktických okolností zakládajících neslučitelnost použití ozbrojené síly státem s Chartou Organizace spojených národů.“³⁵²

„Pachatel si byl vědom faktických okolností zakládajících takové zjevné porušení Charty Organizace spojených národů.“³⁵³

Tyto odstavce obsahují individualizovanou subjektivní stránku k útočnému činu jako státnímu prvku definice zločinu agrese v čl. 8 bis ŘS. Výše v podkapitole 6.2.2 byla uvedena

³⁴⁷ MCDUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, op. cit., s. 239-240.

³⁴⁸ *Pachatel plánoval, připravoval, zahájil nebo provedl útočný čin.*

³⁴⁹ MCDUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, op. cit., s. 240.

³⁵⁰ Úvodní odst. 2 Znaků agrese.

³⁵¹ Úvodní odst. 4 Znaků agrese.

³⁵² Odst. 4 Znaků agrese.

³⁵³ Odst. 6. Znaků agrese.

argumentace, že útočný čin, tak jak je specifikovaný jako státní prvek definice zločinu agrese, je možné vyložit jako materiální znak okolnosti. A to právě kvůli tomu, jak je upřesněn ve Znacích agrese ve vztahu k individualizované subjektivní stránce. Tato individualizovaná subjektivní stránka vyžaduje pouze vědomí o faktických okolnostech zakládajících neslučitelnost s Chartou, jako např. skutečnost, že byla použita síla proti jinému státu nebo ne/existence určité rezoluce RB OSN.³⁵⁴ A vědomí o faktických okolnostech zakládajících zjevné porušení Charty, jako např. situace, kdy si pachatel byl vědom pohybu jednotek přes hranici státu, ale nikoli rozsahu útoku.³⁵⁵

V podkapitole 6.2.2 bylo také uvedeno, že materiální znak následku zločinu agrese je možné vyložit jako použití ozbrojené síly státu proti jinému státu na konkrétním místě v konkrétním čase. Vzhledem k tomu, že Znaky agrese neobsahují individualizaci subjektivní stránky ve vztahu k následku, použije se obecná úprava v čl. 30 ŘS, tedy prokázání pachatelova úmyslu způsobit určitý následek nebo jeho vědomost, že za obvyklého sledu okolností dojde k takovému následku. Tudíž postačí, pokud si byl pachatel vědom, že za obvyklého sledu událostí dojde k použití síly.

Posledně je třeba dodat, že k subjektivní stránce pachatele zločinu agrese jsou aplikovatelná i další obecná ustavení v ŘS týkající se subjektivní stránky, tedy čl. 31 až 33 Statutu. *McDougall* uvádí, že co se týče právního omylu podle čl. 32 odst. 2, je nepravděpodobné, že by v případě zločinu agrese mohlo dojít k jeho úspěšnému uplatnění jako důvodu pro vyloučení trestní odpovědnosti.³⁵⁶ Stejně tak pak vylučuje pravděpodobnost, že by mohlo dojít k vyloučení trestní odpovědnosti pachatele zločinu agrese na základě rozkazu podle čl. 33 ŘS.³⁵⁷

³⁵⁴ MCDOUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, *op. cit.*, s. 241.

³⁵⁵ *Ibid.*

³⁵⁶ MCDOUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, *op. cit.*, s. 246-248.

³⁵⁷ MCDOUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, *op. cit.*, s. 248-249.

7. Jurisdikce Soudu nad zločinem agrese

Část jurisdikčních témat MTS nad zločinem agrese byla již popsána v předchozích částech této práce. V podkapitole 4.1. byl nastíněn vývoj navrhování jurisdikčního režimu pro zločin agrese připravovaný SWGCA a uvedeny některé problematické otázky související s jurisdikčními podmínkami, jako otázka vlivu / zapojení RB OSN v podobě jurisdikčního filtru. V podkapitole 5.1. byly popsány rozpory ohledně režimu vstupu Dodatků v platnost a souvisejícího rozsahu jurisdikce Soudu nad zločinem agrese v závislosti na výkladu čl. 121 odst. 5 ŘS. V úvodu 5. kapitoly byly popsány podmínky společných odst. 2 a 3 čl. 15 bis a 15 ter ŘS, které odložily výkon jurisdikce Soudu nejdříve na 1. leden 2017 a které byly již v minulosti naplněny. Podkapitola 5.2. byla věnována rozepřím při přijímání rozhodnutí k aktivaci jurisdikce Soudu nad zločinem agrese, obsahu Aktivační rezoluce a jeho implikacím pro rozsah jurisdikce Soudu nad zločinem agrese.

Následovat bude popis podmínek výkonu jurisdikce Soudu nad zločinem agrese s rozsahem jurisdikce vyplývajícího z přijaté Aktivační rezoluce.³⁵⁸ Nejprve ale bude nastíněn obecný jurisdikční režim v ŘS.

7.1. Obecný jurisdikční režim v ŘS

Jurisdikční a obecně procesní ustanovení se nacházejí v čl. 5 až 21 druhé části Statutu, ve kterých se (mimo jiné) nachází vymezení časové, místní, osobní i věcné jurisdikce Soudu, způsoby iniciace výkonu jurisdikce, otázky přípustnosti nebo použitelné právo v režimu MTS.

Kampalskými Dodatky byla uvedená ustanovení doplněna o čl. 8 bis vymezující věcnou působnost Soudu nad zločinem agrese (která již byla popsána v předchozí kapitole); byly doplněny čl. 15 bis a 15 ter, které stanovují podmínky, za nichž může Soud vykonávat jurisdikci ve vztahu ke zločinu agrese; byl vypuštěn čl. 5 odst. 2 ŘS; bylo změněno znění čl. 9 odst. 1 věty první, odkazující na Znaky skutkových podstat zločinů tak, aby zahrnovala odkaz

³⁵⁸ Přesto je vhodné uvést, že není zcela jisté, jak se samotný Soud k otázce rozsahu své jurisdikce nad zločinem agrese, který by měl vyplynout z Aktivační rezoluce, postaví. A zda např. neshledá, že Aktivační rezoluci nejde vyložit jako následnou dohodu podle čl. 31 odst. 3 písm. a) VÚSP, a že by se spíše dala podřadit pouze pod doplňkový prostředek výkladu pod čl. 32 VÚSP, který by ale stejně nevedl k interpretaci režimu rozsahu jurisdikce nad zločinem agrese v podobě negativního chápání čl. 121 odst. 5 ŘS (dle kterého občané smluvního státu Statutu, který neratifikoval Dodatky a který neuplatnil „opt-out“, v případech zahajovaných oznámením smluvní strany nebo *proprio motu* podle čl. 15 bis ŘS, nespádají do jurisdikce Soudu a jsou z ní vyloučeny). A že tedy Soudu přísluší jurisdikce nad občany smluvních stran Statutu, které neratifikovaly Dodatky, a které nevyužily „opt-out“. K podrobné argumentaci, proč by Soud mohl dospět k uvedenému závěru viz MCDUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, *op. cit.*, s. 323-335. Pro opačný pohled potvrzující, proč jsou z jurisdikce Soudu vyňaty občané smluvních stran Statutu, které neratifikovaly Dodatky nabízí AKANDE a TZANAKOPOULOS, viz AKANDE, Dapo a TZANAKOPOULOS, Antonios. Treaty law and ICC jurisdiction over the crime of aggression. Online. *European journal of international law*. 2018, roč. 29, č. 3, s. 939-959. ISSN 0938-5428. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/ejil/chy059>. [cit. 2024-06-23].

na nový čl. 8 bis; a bylo změněno návěť čl. 20 odst. 3, upravující zásadu *ne bis in idem*, tak aby zahrnovala také nový zločin agrese.

Obecná místní a osobní působnost jurisdikce Soudu je vymezena v čl. 12 ŘS, podle kterého má Soud jurisdikci nad zločiny „*ve dvou případech - a) když dojde k jednání, kterým byly spáchány zločiny na území smluvní strany (nebo státu, který dle odstavce 3 téhož článku jurisdikci přijal), anebo b) pokud se takového jednání dopustily osoby, které byly státními občany smluvní strany (či státu který jurisdikci přijal i zde podle odstavce 3 článku 12).*“³⁵⁹ Jedná se tedy o vymezení trestní jurisdikce na principu teritoriality a aktivní personality.³⁶⁰ Ve vztahu k nesmluvním stranám Statutu v obecném režimu ŘS vyjma zločinu agrese³⁶¹ tyto principy znamenají že: i) řízení může být vedeno i proti občanům nesmluvních stran Statutu, kteří se dopustili zločinu na území smluvní strany Statutu (princip teritoriality); a že ii) řízení může být vedeno proti občanům smluvních stran Statutu, kteří se dopustili zločinu na území nesmluvní strany Statutu (princip aktivní personality).

V čl. 13 ŘS jsou upraveny způsoby, jimiž lze zahájit výkon jurisdikce Soudu nad zločiny v jeho působnosti. Těmito způsoby jsou a) podání oznámení žalobci smluvní stranou Statutu o situaci nasvědčující tomu, že byl spáchán zločin v působnosti Soudu; b) podání oznámení o takové situaci RB OSN rozhodnutím podle kapitoly VII Charty; nebo c) zahájení vyšetřování zločinu žalobcem z vlastní iniciativy podle čl. 15 ŘS (*proprio motu* zahájení).

Podle čl. 16 ŘS má Rada bezpečnosti speciální pravomoc k odložení vyšetřování, které nesmí být zahájeno nebo v něm pokračováno, a to po dobu 12 měsíců, pokud o to Soud požádá rezolucí přijatou podle kapitoly VII Charty; kdy navíc RB OSN může tuto žádost o odložení obnovovat každý rok.

Uvedený režim je však v případě zločinu agrese specifikován speciálními podmínkami v čl. 15 bis a 15 ter ŘS.

7.2. Jurisdikční režim podle článku 15 bis ŘS

Specifické podmínky pro výkon jurisdikce nad zločinem agrese na základě oznámení podaného smluvní stranou Statutu nebo na základě *proprio motu* jsou upraveny v čl. 15 bis ŘS.

³⁵⁹ LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale, op. cit.*, s. 103.

³⁶⁰ HELLER, Kevin Jon and DUBBER, Markus. *The Handbook of Comparative Criminal Law., op. cit.*, s. 596.

³⁶¹ Platí tedy pouze pro ostatní tři zločiny v jurisdikci Soudu, tj. válečné zločiny, zločiny proti lidskosti a zločin genocidy.

Druhý a třetí odstavec tohoto ustanovení obsahuje podmínky časové působnosti, které byly již naplněny.³⁶²

Pouhým čtením odst. 2 a 3 čl. 15 bis ŘS (stejně platí pro odst. 2 a 3 čl. 15 ter)³⁶³ lze dojít k rozlišení hmotněprávního a procesního momentu jejich účinků.³⁶⁴ Kdy ze znění druhého odstavce lze dojít k závěru, že hmotně právně může Soud vykonávat jurisdikci nad zločiny agrese, které se staly jeden rok od uplynutí ratifikace Dodatků 30. smluvní stranou Statutu. Tímto datem by bylo 26. června 2017.³⁶⁵ Podle třetího odstavce je pak procesněprávním momentem aktivace jurisdikce Soudu (stanoveným Aktivační rezolucí) datum 17. července 2018.³⁶⁶

Uvedenému rozdělení ovšem odporují Porozumění č. 1 a 3,³⁶⁷ která podmínku uplynutí roku od 30. ratifikace Dodatků a podmínku přijetí aktivačního rozhodnutí kumulují.³⁶⁸ Pokud tedy Soud vyloží odst. 2 a 3 čl. 15 bis (a čl. 15 ter) ŘS ve světle uvedených Porozumění, dojde ke spojení hmotněprávního momentu, stanovujícího, které činy naplňující čl. 8 bis ŘS, by mohly být posuzovány Soudem a momentu od kdy Soud může začít procesně vykonávat svou jurisdikci nad zločiny agrese. Pravděpodobně tak před Soudem bude možné stíhat zločiny agrese, které se staly až od 17. července 2018.³⁶⁹

Podle odst. 5 čl. 15 bis ŘS, jsou z jurisdikce vyňaty všechny nesmluvní strany Statutu, a to jak na základě aktivní personality, tak teritoriality. Oproti ostatním zločínům v jurisdikci Soudu tak nelze stíhat pachatele zločinu agrese, který je občanem nesmluvní strany Statutu,

³⁶² Viz úvod 5. kapitoly.

³⁶³ Ty znějí: „2. Soud může vykonávat jurisdikci pouze ve vztahu ke zločinům agrese spáchaným jeden rok po ratifikaci nebo přijetí změn třiceti smluvními stranami. 3. Soud bude vykonávat jurisdikci nad zločinem agrese v souladu s tímto článkem pod podmínkou rozhodnutí přijatého po 1. lednu 2017 stejnou většinou smluvních stran, jaká je nezbytná pro přijetí změny Statutu.“

³⁶⁴ LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale*, op. cit., s. 52.

³⁶⁵ 30. ratifikujícím státem se stala 26. června 2016 Palestina, viz tisková zpráva MTS dostupná z: <https://asp.icc-cpi.int/press-releases/PR1225>. [cit. 2024-06-23]

³⁶⁶ MTS, Shromáždění smluvních stran, rezoluce ASP/16/Res.5, *Activation of the jurisdiction of the Court over the crime of aggression*, op. cit., odst. 1.

³⁶⁷ Ty znějí: „1. Rozumí se, že Soud může vykonávat svou jurisdikci na základě oznámení podaného Radou bezpečnosti v souladu s čl. 13 odst. b) Statutu jen s ohledem na zločiny agrese spáchané po učinění rozhodnutí v souladu s článkem 15 ter odst. 3 a jeden rok po ratifikaci nebo přijetí změn třiceti smluvními stranami, přičemž rozhodující je později splněná podmínka. [a] 3. Rozumí se, že v případě čl. 13 odst. a) nebo c) může Soud vykonávat svoji jurisdikci pouze ve vztahu k zločinům agrese spáchaným po učinění rozhodnutí v souladu s čl. 15 bis odst. 3 a jeden rok po ratifikaci nebo přijetí změn třiceti smluvními stranami, přičemž rozhodující je později splněná podmínka.“

³⁶⁸ AMBOS, Kai. *The Crime of Aggression after Kampala*, op. cit., s. 501.

³⁶⁹ AKANDE, Dapo a TZANAKOPOULOS, Antonios. *Treaty law and ICC jurisdiction over the crime of aggression*, op. cit., s. 940.

namířeného proti oběti, která je smluvní stranou Statutu (což je v případě ostatních zločinů možné na základě principu teritoriality).³⁷⁰

Čtvrtý odstavec čl. 15 bis ŘS upravuje jurisdikci ve vztahu ke smluvním stranám Statutu. Smluvní strany Statutu je třeba rozdělit na ty, které ratifikovaly nebo přijaly (dále jen souhrnně „ratifikovaly“) Dodatky a ty, které nikoli. Tohoto rozdělení je třeba na základě závěrů, které vzešly z Aktivační rezoluce ve vztahu k aplikování čl. 121 odst. 5 ŘS.³⁷¹

Skrze článek 121 odst. 5 druhé věty ŘS³⁷², totiž (pravděpodobně) došlo k vyjmutí z jurisdikce Soudu všech smluvních stran Statutu, které neratifikovaly Dodatky, a to jak na základě aktivní personality, tak teritoriality.

Pokud se uvedené aplikuje, bude platit, že Soud má jurisdikci nad zločinem agrese pouze v případě, že agresorem byla smluvní strana, která ratifikovala Dodatky proti oběti, která je taktéž smluvní stranou Statutu, a která ratifikovala Dodatky. Žádná jiná kombinace obětí a agresorů smluvních stran, které ratifikovaly Dodatky versus obětí a agresorů smluvních stran, které neratifikovaly Dodatky, podle uvedeného režimu jurisdikce Soudu není možná. Vzhledem k tomu, že ke dni uzavření této práce prozatím ratifikovalo Dodatky pouze 45 ze 124 smluvních stran Statutu,³⁷³ je tak jurisdikce Soudu nad zločinem agrese významně zúžena.

V případě smluvních stran Statutu, které ratifikovaly Dodatky, je navíc nutné aplikovat také možnost, že taková smluvní strana využije vyjmutí své jurisdikce na základě „opt-out“ ustanovení, které se nachází v odst. 4 čl. 15 bis ŘS.

Toto ustanovení zní: *„Soud může v souladu s čl. 12 vykonávat jurisdikci nad zločinem agrese, který vychází z útočného činu spáchaného smluvní stranou, ledaže tento stát již dříve prohlásil, že nepřijímá tuto pravomoc, podáním prohlášení tajemníkovi. Stažení tohoto prohlášení může být provedeno kdykoliv a bude přezkoumáno smluvní stranou do tří let.“* (zvýraznění přidáno)

³⁷⁰ AKANDE, Dapo a TZANAKOPOULOS, Antonios. Treaty law and ICC jurisdiction over the crime of aggression, *op. cit.*, s. 949.

³⁷¹ Viz 5. kapitola této práce.

³⁷² Čl. 121 odst. 5 ŘS zní: *„Změna čl. 5, 6, 7 a 8 tohoto Statutu vstoupí v platnost pro ty smluvní strany, které tuto změnu přijaly, jeden rok od uložení jejich listin o ratifikaci či přijetí. Ve vztahu k smluvní straně, jenž tuto změnu nepřijala, nebude Soud vykonávat jurisdikci nad zločinem, kterého se tato změna týká, pokud je tento zločin spáchán státními občany této smluvní strany či na jejím území.“* (zvýraznění přidáno)

³⁷³ Viz přehled smluvních stran, které ratifikovaly nebo přijaly Dodatky ze stránek UN Treaty Collection: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-10-b&chapter=18&clang=_en. [cit. 2024-06-23].

Přínos tohoto ustanovení, v případě výše uvedeného aplikačního režimu, může být spatřován v motivaci k ratifikaci Dodatků smluvními stranami Statutu, které chtějí být chráněny proti zločinům agrese namířeným proti nim, ale zároveň nechtějí, aby jejich občané mohli být stíháni pro zločin agrese v případě, že by se samy staly agresorem.³⁷⁴

Poslední specialitou jurisdikčního režimu v čl. 15 bis ŘS (oproti obecnému režimu pro ostatní zločiny v jurisdikci Soudu) je jurisdikční filtr, který se rozprostírá přes odst. 1 a 6 až 10 čl. 15 bis ŘS.³⁷⁵ Ten přichází na řadu v momentě, kdy má dojít k zahájení řízení nad zločinem agrese.

Podle těchto ustanovení, pokud žalobce shledá, že existuje opodstatněný důvod zahájit vyšetřování, ať již na základě informací získaných vlastní iniciativou nebo na základě žádosti smluvní strany Statutu, musí nejprve informovat generálního tajemníka OSN o posuzovaném činu a zjistit, zda RB OSN již čin, který je předmětem zkoumání, označila za útočný.

Pokud RB OSN provedla takové označení (určila, že posuzovaná situace je útočným činem), může žalobce podle odst. 7 čl. 15 bis ŘS zahájit vyšetřování.

Pokud ovšem k takovému určení ze strany RB OSN zatím nedošlo, musí žalobce počkat 6 měsíců od okamžiku informování gen. tajemníka, zda RB OSN nebude nějakým způsobem jednat. V takovém případě přicházejí v úvahu tři situace: (i) RB OSN určí, že se jedná o útočný čin a žalobce může pokračovat ve vyšetřování; (ii) RB OSN využije pravomoci v čl. 16 ŘS a rezolucí odloží vyšetřování po dobu jednoho roku, kdy takové odložení může znovu opakovat; a (iii) RB OSN nic neučiní.

Za situace (iii), kdy RB OSN do 6 měsíců od informování gen. tajemníka OSN nic neučiní, může žalobce podle odst. 8 čl. 15 bis ŘS „zahájit vyšetřování zločinu agrese za podmínky, že přípravný úsek povolil zahájení vyšetřování zločinu agrese v souladu s postupem stanoveným v čl. 15.“

7.3. Jurisdikční režim podle článku 15 ter ŘS

Článek 15 ter ŘS upravuje zahájení výkonu jurisdikce Soudu nad zločinem agrese v případě oznámení podaném Radou bezpečnosti OSN. Na rozdíl od úpravy v čl. 15 bis ŘS popsané výše, je režim čl. 15 ter ŘS výrazně jednodušší a nezužuje rozsah jurisdikce Soudu tak, jak činí čl. 15 bis ŘS oproti ostatním zločinům v jurisdikci Soudu.

³⁷⁴ HELLER, Kevin Jon. Who is Afraid of the Crime of Aggression? *op. cit.*, s.1005.

³⁷⁵ LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale*, *op. cit.*, s. 112.

Čl. 15 ter odst. 1 říká, že „*Soud může vykonávat jurisdikci nad zločinem agrese v souladu s čl. 13 odst. b) s výhradou ustanovení tohoto článku.*“

Rada bezpečnosti tedy může podle čl. 13 písm. b) ŘS podat žalobci oznámení o situaci nasvědčující tomu, že byl spáchán zločin agrese, a to bez ohledu na to, zda se jedná o pachatele, který je občanem nesmluvní strany Statutu nebo občanem smluvní strany Statutu, ať již ratifikovala Dodatky nebo ne, či využila „opt out“ podle odst. 4 čl. 15 bis ŘS.³⁷⁶

Tento závěr podporuje Porozumění č. 2, které uvádí: „*Rozumí se, že Soud vykonává jurisdikci nad zločinem agrese na základě oznámení podaného Radou bezpečnosti v souladu s čl. 13 odst. b) Statutu bez ohledu na to, zda dotčený stát přijal jurisdikci Soudu nad zločinem agrese.*“

Podstatným je dále odst. 4 čl. 15 ter ŘS, který je shodný s odst. 9 čl. 15 bis ŘS, a který zní: „*Určení útočného činu orgánem mimo Soud nebude zavazovat Soud v jeho vlastním posouzení podle tohoto Statutu.*“ Toto ustanovení je významným potvrzením nezávislosti MTS. Přestože tak má RB OSN výlučné postavení v otázkách bezpečnosti podle kapitoly VII Charty, je obsah ustanovení čl. 15 odst. 4 ŘS potvrzením, že pro potřeby trestního stíhání před MTS je vyhodnocení toho, zda se stal útočný čin, v rukou Soudu.³⁷⁷

Mohlo by se zdát, že jurisdikční režim čl. 15 ter ŘS částečně opět rozšiřuje rozsah jurisdikce Soudu nad zločinem agrese, když skrze něho nedochází k vyloučení žádných státních příslušníků (ani území) států světa. Je si však třeba uvědomit, které státy jsou stálými členy RB OSN, a zohlednit jejich pravomoc veta při přijímání jakékoli rezoluce podle kapitoly VII Charty OSN. Proto se pravděpodobnost toho, že by mohlo v blízké budoucnosti dojít ke stíhání zločinu agrese na základě tohoto čl. 15 ter ŘS, zdá, bohužel, vysoce nepravděpodobná.

7.4. Nové cesty ke stíhání pachatelů zločinu agrese

Výše popsané významné omezení jurisdikce Soudu nad zločinem agrese (způsobené čl. 15 bis ŘS a právem veta stálých členů RB OSN v souvislosti se zahájením stíhání na základě čl. 15 ter ŘS) vede k celkové bezzubosti jurisdikčního režimu Soudu nad zločinem agrese. Proto také v reakci (i když nejen) na ruskou invazi na Ukrajině od února 2022 začaly být hojně

³⁷⁶ MCDUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, op. cit., s. 348-349.

³⁷⁷ LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale*, op. cit., s. 118.

diskutovány nové cesty, jak tento výsledek, který zajisté vylučuje jakoukoli možnost stíhat před MTS podezřelé osoby ze zločinu agrese, jejichž obětí se stala Ukrajina³⁷⁸, napravit.³⁷⁹

V úvahu přichází hned několik variant, jak postavit pachatele zločinu agrese ku odpovědnosti přes svrchu popsaná omezení. Jejich přehled a zhodnocení nabízí např. článek *Milana Lipovského*: „Nový (zvláštní) mezinárodní trestní tribunál pro zločin agrese vůči Ukrajině anebo „staré“ cesty?“³⁸⁰ Mezi uváděnými alternativami je například možnost změny ŘS. Návrh na změnu čl. 15 bis ŘS již vydal např. *Global Institute for the Prevention of Aggression* v září 2023.³⁸¹ Procesními způsoby, kterými by bylo možné změnit jurisdikční režim zločinu agrese v ŘS se zabývá článek *Fiony Abken a Pauliny Rob*.³⁸² Další diskutovanou možností, jak zajistit stíhání pachatelů zločinu agrese mimo MTS, je zřízení *ad hoc* mezinárodního trestního tribunálu. O nutnosti zřízení takového *ad hoc* tribunálu pro Ukrajinu pojednává např. článek *Carrie McDougall*: „*The Imperative of Prosecuting Crimes of Aggression Committed against Ukraine*.“³⁸³ Jednou z možností ustavení takového *ad hoc* mechanismu by bylo jeho zřízení na základě mezinárodní úmluvy mezi Ukrajinou a OSN.³⁸⁴

Nejnovější zvažovanou alternativou k uzavření rukopisu této práce je pak možnost ustavení *ad hoc* tribunálu na základě smlouvy mezi Ukrajinou a Radou Evropy nebo jejími členskými státy.³⁸⁵ V dubnu 2024 navíc 44 států účastnících se Ministerské konference na obnovení spravedlnosti pro Ukrajinu přijalo politické prohlášení podporující a usilující

³⁷⁸ Rusko ani Ukrajina nejsou smluvními stranami ŘS. Viz seznam UN Treaty Collection. Dostupné z: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtsg_no=XVIII-10&chapter=18&clang=en. [cit. 2024-06-23].

³⁷⁹ LIPOVSKÝ, Milan. Nový (zvláštní) mezinárodní trestní tribunál pro zločin agrese vůči Ukrajině anebo „staré“ cesty? Online. *Jurisprudence*. 2023, roč. 32, č. 2. Dostupné z: <https://www.jurisprudence.cz/en/magazine/new-special-international-criminal-tribunal-for-the-crime-of-aggression-against-ukraine-or-old-paths.m-679.html>. [cit. 2024-06-23], s. 13.

³⁸⁰ *Ibid.*

³⁸¹ Návrh na změnu čl. 15 bis ŘS vypracovaný *Global Institute for the Prevention of Aggression* ze dne 9. září 2023. Dostupný z: https://crimeofaggression.info/wp-content/uploads/GIPA-model-amendment-proposal_9-September-2023.pdf. [cit. 2024-06-23].

³⁸² ABKEN, Fiona, ROB, Paulina. Amending the Amendment: In Search of an Adequate Procedure for a Revision of the Jurisdictional Regime for the Crime of Aggression in the Rome Statute. Online. Dostupné z: <https://www.ejiltalk.org/amending-the-amendment-in-search-of-an-adequate-procedure-for-a-revision-of-the-jurisdictional-regime-for-the-crime-of-aggression-in-the-rome-statute/>. [cit. 2024-06-23].

³⁸³ MCDUGALL, Carrie. The Imperative of Prosecuting Crimes of Aggression Committed against Ukraine. *Online. Journal of conflict & security law*. 2023, roč. 28, č. 2, s. 203-230. ISSN 1467-7954. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/jcsl/krad004>. [cit. 2024-06-23].

³⁸⁴ LIPOVSKÝ, Milan. Nový (zvláštní) mezinárodní trestní tribunál pro zločin agrese vůči Ukrajině anebo „staré“ cesty? *op. cit.*, s. 20-21.

³⁸⁵ Viz článek ze stránek Just Security ze 3. června 2024. International Enough? A Council of Europe Special Tribunal for the Crime of Aggression. Dostupné z: <https://www.justsecurity.org/96320/council-of-europe-ukraine-tribunal/>. [cit. 2024-06-25].

„o zřízení zvláštního tribunálu pro vyšetřování a stíhání zločinu agrese proti Ukrajině, který by přispěl k odpovědnosti nejvyšších vojenských a politických představitelů.“³⁸⁶

Zdá se tedy, že by v budoucnu mohl vzniknout návrh mezinárodní úmluvy právě mezi Radou Evropy a Ukrajinou zřizující takový tribunál.³⁸⁷

³⁸⁶ Political Declaration of the Ministerial Conference on Restoring Justice for Ukraine, ze dne 2. dubna 2024. Dostupné z: <https://www.government.nl/ministries/ministry-of-foreign-affairs/documents/diplomatic-statements/2024/04/02/political-declaration-of-the-ministerial-restoring-justice-for-ukraine-conference>. [cit. 2024-06-25], odst. 15.

³⁸⁷ Viz článek ze stránek Just Security ze 3. června 2024. International Enough? A Council of Europe Special Tribunal for the Crime of Aggression, *op. cit.*

Závěr

Od prvního pokusu postavit před mezinárodní tribunál císaře Viléma II. až po aktivaci zločinu agrese zakotveného v Římském statutu uplynulo bezmála sto let. Tato dlouhá cesta vedla od Versailleské mírové smlouvy a Briand-Kellogova Paktu, přes potrestání válečných zločinců Norimberským a Tokijským tribunálem pro zločiny proti míru, desetileté navrhování definice zločinu agrese, jeho zakotvení v Římském statutu na kampalské konferenci až do New Yorku v prosinci 2017, kde byla nad zločinem agrese aktivována jurisdikce Soudu.

Přestože žijeme, alespoň z právního pohledu, v období *ius contra bellum*, geopolitická situace tomu ne vždy odpovídá a nezdá se, že by se některé současné státy světa byly ochotny řídit základním pravidlem zákazu použití síly podle čl. 2 odst. 4 Charty OSN, přestože se jím samy často ohání. I proto je tak významné zakotvení individuální trestní odpovědnosti za zločin agrese v ŘS.

Jak bylo ale ukázáno, výsledná podoba zločinu agrese v ŘS je problematická z řady důvodů. K samotné definici zločinu agrese i k jejím jurisdikčním podmínkám se vážou některé interpretační problémy a nejasnosti, které bude muset vyřešit Soud až s prvními případy zločinů agrese, které bude posuzovat.

Vzhledem k podobě jurisdikčních podmínek specifických pro zločin agrese a výraznému zúžení jurisdikce Soudu nad zločinem agrese pouze na případy, kdy agresor bude smluvní stranou Statutu, která ratifikovala Dodatky a zároveň nevyužila „opt-outu“ a obětí bude taktéž smluvní strana Statutu, která ratifikovala Dodatky, tak jak vyplývá z Aktivační rezoluce, se nezdá pravděpodobné, že by Soud mohl v brzké době rozhodovat o jakémkoli případě zločinu agrese.

Je proto pravděpodobné, že v blízké budoucnosti nedojde ke stíhání osob v postavení *de facto* či *de iure* vůdců států, které od 17. července 2018 (případně od 26. června 2017) naplánovaly, připravily, zahájily nebo provedly útočný čin kvalifikovatelný jako zjevné porušení Charty OSN, a to proto, že buď jsou tyto osoby příslušníky nesmluvních stran ŘS, a vůči nim tak Soud nemá jurisdikci a nebo proto, že jsou tyto státy natolik významnými aktéry z hlediska jejich vlivu na mezinárodní politické úrovni, že mají sílu ovlivnit nestíhání jejich občanů například skrze RB OSN. Proto lze na otázku položenou v úvodu této práce, zda se přání *Benjamin B. Ferencze* o možnosti pohánět pachatele zločinu agrese ku odpovědnosti před MTS stalo splnitelným, odpovědět bohužel spíše negativně.

Nicméně lze na věc pohlížet i z optimističtějšího pohledu – přestože si velcí hráči jako Francie a VB vymohli podobu uvedeného jurisdikčního režimu, je třeba nezapomínat na velký počet ostatních států, který s tímto pohledem nesouhlasí. A stále také existuje naděje, že Soud dojde k jiným závěrům výkladu rozsahu své jurisdikce nad zločinem agrese. Či případně dojde v budoucnu k další změně ŘS, která by upravila uvedené jurisdikční podmínky.

Přestože tak definování a aktivace zločinu agrese v ŘS prozatím neznačí konec jeho beztrestnosti, může se jednat o další významný krok mezinárodního společenství za jeho stíháním a další potvrzení zřeknutí se války do budoucna.

„Mezinárodní trestní soud je prototypem a je teprve na začátku. Stejně jako první počítač zabíral většinu místnosti a nyní ho nosíte v kapse, tak tomu bude i v případě mezinárodního trestního práva. Pokud věříte ve vládu práva tak jako já, musíte se snažit najít způsob, jak se pokusit zastavit tu strašnou věc zvanou válka. Musíme i nadále stavět na norimberském odkazu a pokroku Mezinárodního trestního soudu, abychom posílili právní stát prostřednictvím účinnějšího a robustnějšího mezinárodního trestněprávního systému.“³⁸⁸

³⁸⁸ FERENCZ, Benjamin B. A Nuremberg Legacy: the crime of aggression., *op. cit.*, s. 556.

Seznam zkratek

ILC	Komise OSN pro mezinárodní právo
MSD	Mezinárodní soudní dvůr
MTS	Mezinárodní trestní soud
OSN	Organizace spojených národů
RB	Rada bezpečnosti OSN
ŘS	Římský statut Mezinárodního trestního soudu
SWGCA	Speciální pracovní skupina pro zločin agrese
TZ	zákon č. 40/2009 Sb, trestní zákoník
VÚSP	Vídeňská úmluva o smluvním právu

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam literatury

BARRIGA, Stefan, DANSPECKGRUBER, Wolfgang, WENAWESER, Christian (ed.). *The Priceton Process on the Crime of Aggression: Materials of the Special Working Group on the Crime of Aggression, 2003–2009*, LISD, Princeton, 2009.

BÍLKOVÁ, Veronika, ed. *Mezinárodní humanitární právo – vznik, vývoj a nové výzvy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015. ISBN 978-80-87975-35-0.

BRUNSTETTER, Daniel R., O'DRISCOLL, Cian (ed.), *Just war thinkers: from Cicero to the 21st century*. Online. Abingdon, Oxon: Routledge is an imprint of the Taylor & Francis Group, an Informa Business. 2018. ISBN 9781315650470. Dostupné z: <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.4324/9781315650470>. [cit. 2024-06-23]

CASSESE, Antonio a GAETA, Paola. *Cassese's International Criminal Law*. 3rd ed./rev. by A. Cassese and P. Gaeta, L. Baig, M. Fan, C. Gosnell, and A. Whiting. Oxford: Oxford University Press, 2013. ISBN 978-0-19-969492-1.

ČEPELKA, Čestmír a ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. Vydání druhé. V Praze: C.H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-721-7.

DAVID, Vladislav; SLADKÝ, Pavel a ZBOŘIL, František. *Mezinárodní právo veřejné: vysokoškolská právnická učebnice*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-557-5.

JELÍNEK, Jiří; et al. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0.

LIPOVSKÝ, Milan. *Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale*. Praha: Univerzita Karlova. Právnická fakulta, 2017. ISBN 978-80-87975-71-8.

MILLER, Paul D. *Just War and Ordered Liberty*. Online. Cambridge: Cambridge University Press. 2021. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/9781108876544>.

MCDUGALL, Carrie. *The crime of aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*. 2nd ed. Cambridge, United Kingdom; New York, NY: Cambridge University Press, 2021. ISBN 1-108-86476-7.

NĚMEC, Bohumil. *Ottův slovník naučný nové doby: dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému*. Díl 4. Svazek 2, [Oedem-Práh]. Fotoreprint. Praha: Paseka, 2001. ISBN 80-7185-385-2.

ONDŘEJ, Jan; ŠTURMA, Pavel; BÍLKOVÁ, Veronika a JÍLEK, Dalibor. *Mezinárodní humanitární právo*. Praha: C.H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-185-7

PAUL, Vladimír. *Nejstarší památky mezinárodního práva*. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0308-8.

POTOČNÝ, Miroslav a ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část*. 6., dopl. a rozš. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-398-1.

SELLARS, Kirsten. *"Crimes against peace" and international law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013. ISBN 1-107-23714-9.

SCHABAS, William, A. *The International Criminal Court: A Commentary on the Rome Statute*. Oxford: Oxford University Press, 2010, ISBN 978-0-19-956073-8.

ŠÁMAL, Pavel. Objekt trestného činu. In: ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GŘIVNA, Tomáš; HERCZEG, Jiří; VANDUCHOVÁ, Marie et al. *Trestní právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7598-764-8.

ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinců podle mezinárodního práva*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0305-5.

2. Seznam odborných článků v literatuře i internetových publikacích, periodických a člancích

ABKEN, Fiona, ROB, Paulina. Amending the Amendment: In Search of an Adequate Procedure for a Revision of the Jurisdictional Regime for the Crime of Aggression in the Rome Statute. Online. Dostupné z: <https://www.ejiltalk.org/amending-the-amendment-in-search-of-an-adequate-procedure-for-a-revision-of-the-jurisdictional-regime-for-the-crime-of-aggression-in-the-rome-statute/>. [cit. 2024-06-23].

AKANDE, Dapo, What exactly was Agreed in Kampala on the Crime of Aggression? Online. Dostupné z: <https://www.ejiltalk.org/what-exactly-was-agreed-in-kampala-on-the-crime-of-aggression/>. [cit. 2024-06-23].

AKANDE, Dapo. The ICC Assembly of States Parties Prepares to Activate the ICC's Jurisdiction over the Crime of Aggression: But Who Will be Covered by that Jurisdiction?

Online. Dostupné z: <https://www.ejiltalk.org/the-icc-assembly-of-states-parties-prepares-to-activate-the-iccs-jurisdiction-over-the-crime-of-aggression-but-who-will-be-covered-by-that-jurisdiction/>. [cit. 2024-06-23].

AKANDE, Dapo. The International Criminal Court Gets Jurisdiction Over the Crime of Aggression. Online. Dostupný z: <https://www.ejiltalk.org/the-international-criminal-court-gets-jurisdiction-over-the-crime-of-aggression/>. [cit. 2024-06-23].

AKANDE, Dapo a TZANAKOPOULOS, Antonios. The Crime of Aggression in the ICC and State Responsibility. Online. *Harvard International Law Journal*. 2017, vol. 58 Online Journal. Dostupné z: <https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/63592/Akande-and-Tzanakopoulos.pdf?sequence=1>. [cit. 2024-06-23].

AKANDE, Dapo a TZANAKOPOULOS, Antonios. Treaty law and ICC jurisdiction over the crime of aggression. Online. *European journal of international law*. 2018, roč. 29, č. 3, s. 939-959. ISSN 0938-5428. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/ejil/chy059>. [cit. 2024-06-23].

AMBOS, Kai. The Crime of Aggression After Kampala. Online. *German Yearbook of International Law*. 2010, vol. 53. ISSN 03443094. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/gyl53&i=464>. [cit. 2024-06-23].

BÍLKOVÁ, Veronika. Co je mezinárodní zločin? In: ŠTURMA, Pavel (ed.) a kol. *Odpověď mezinárodního práva na mezinárodní zločiny*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 1. vydání, 2014, s. 27-42. ISBN: 978-80-87975-16-9.

BARRIGA, Stefan, Against the Odds: The Results of the Special Working Group on the Crime of Aggression. In: BARRIGA, Stefan, DANSPECKGRUBER, Wolfgang & WENAWESER, Christian (eds.), *The Princeton Process on the Crime of Aggression*. Princeton: Liechtenstein Institute on Self-Determination, Princeton University, 2009.

BARRIGA, Stefan. The scope of ICC jurisdiction over the crime of aggression: a different perspective. Online. Dostupné z: <https://www.ejiltalk.org/the-scope-of-icc-jurisdiction-over-the-crime-of-aggression-a-different-perspective/>. [cit. 2024-06-23].

CLARK, Roger S. Ambiguities in Articles 5(2), 121 and 123 of the Rome Statute. Online. *Case Western Reserve Journal of International Law*. 2009, vol. 41, issue. Dostupné z: <https://scholarlycommons.law.case.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1266&context=jil>. [cit. 2024-06-23].

CLARK, Roger S. Amendments to the Rome Statute of the International Criminal Court Considered at the first Review Conference on the Court, Kampala, 31 May-11 June 2010. *Goettingen Journal of International Law*. 2010, vol. 2, no. 2. Dostupné z: https://www.gojil.eu/issues/22/22_article_clark.pdf. [cit. 2024-06-23].

CORACINI, Astrid Reisinger. The International Criminal Court's Exercise of Jurisdiction Over the Crime of Aggression – at Last ... in Reach ... Over Some. Online. *Goettingen Journal of International Law*. 2010, vol. 2, no. 2. Dostupné z: doi: 0.3249/1868-1581-2-2-Reisinger. [cit. 2024-06-23].

CORACINI, Astrid Reisinger. The Kampala Amendments on the Crime of Aggression Before Activation: Evaluating the Legal Framework of a Political Compromise (Part 1). Online. Dostupné z: <https://opiniojuris.org/2017/09/29/the-kampala-amendments-on-the-crime-of-aggression-before-activation-evaluating-the-legal-framework-of-a-political-compromise/>. [cit. 2024-06-23].

ELBE, Joachim von. The Evolution of the Concept of the Just War in International Law. *The American Journal of International Law*. 1939, vol. 33, no. 4. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2192879>. [cit. 2024-06-23].

FERENCZ, Benjamin B. A Nuremberg Legacy: the crime of aggression. Online. *Washington University global studies law review*. 2016, vol. 15, issue 4, s. 555. ISSN 1546-6981. Dostupný z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/wasglo15&i=579>. [cit. 2024-06-23].

FERNANDEZ DE GURMENDI, Silvia A. The Working Group on Aggression at the Preparatory Commission for the International Criminal Court. Online. *Fordham International Law Journal*. 2001, vol. 25, issue 3. Dostupné z: <https://core.ac.uk/download/pdf/144226733.pdf>. [cit. 2024-06-23].

FROWEIN, J.A., KRISCH, N., Chapter VII. Action with respect to Threats to the Peace, Breaches of the Peace, and Acts of Aggression. In: SIMMA, B. and others (editors). *The Charter of the United Nations: A Commentary, Volume I*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2002. ISBN: 0-19-924449-9.

HAJDIN, Nikola R. The actus reus of the crime of aggression. Online. *Leiden journal of international law*. 2021, vol. 34, no. 2. ISSN 0922-1565. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/S0922156521000042>. [cit. 2024-06-23].

HEINSCH, Robert. The Crime of Aggression after Kampala: Success or Burden for the Future? Online. *Goettingen Journal of the International Law*. 2010 vol. 2, issue 2. Dostupné z: https://www.gojil.eu/issues/22/22_article_heinsch.pdf. [cit. 2024-06-23].

HELLER, Kevin Jon and DUBBER, Markus. *The Handbook of Comparative Criminal Law*. Online. Redwood City: Stanford University Press, 2010. <https://doi.org/10.1515/9780804777292>. [cit. 2024-06-23].

HELLER, J. Kevin. The Uncertain Legal Status of the Aggression Understandings. *Journal of International Criminal Justice*. 2012, vol. 10 (1). ISSN 14781387. Dostupný z: <http://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/jicj10&i=231>. [cit. 2024-06-23].

HELLER, Kevin Jon. Who is Afraid of the Crime of Aggression? Online. *Journal of international criminal justice*. 2021, vol 19, issue 4. ISSN 1478-1387. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/jicj/mqab079>. [cit. 2024-06-23].

KING, Henry T. Jr. Nuremberg and Crimes against Peace. *Case Western Reserve Journal of International Law*. 2009, vol. 41, issues 2-3. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/cwrint41&i=277>. [cit. 2024-06-23].

KREß, Claus, VON HOLTZENDORFF, Leonie. The Kampala Compromise on the Crime of Aggression. Online. *Journal of International Criminal Justice*. 2010, vol. 8, issue 5. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/jicj/mqq069>. [cit. 2024-06-23].

KUNZ, Josef L. Bellum Justum and Bellum Legale. Online. *The American Journal of International Law*. 1951, vol. 45, no. 3. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/2194549>. [cit. 2024-06-23].

LIPOVSKÝ, Milan. Chapter 7 Mental Element (Mens Rea) of the Crime of Aggression and Related Issues. In: *The Rome statute of the ICC at its fifteenth anniversary: achievements and perspectives*. Leiden: Brill, 2019, s. 106-122. ISBN 978-90-04-37939-8.

LIPOVSKÝ, Milan. Nový (zvláštní) mezinárodní trestní tribunál pro zločin agrese vůči Ukrajině anebo „staré“ cesty? Online. *Jurisprudence*. 2023, roč. 32, č. 2. Dostupné z: <https://www.jurisprudence.cz/en/magazine/new-special-international-criminal-tribunal-for-the-crime-of-aggression-against-ukraine-or-old-paths.m-679.html>. [cit. 2024-06-23].

MCDUGALL, Carrie. The Imperative of Prosecuting Crimes of Aggression Committed against Ukraine. Online. *Journal of conflict & security law*. 2023, roč. 28, č. 2, s. 203-230. ISSN 1467-7954. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/jcsl/krad004>. [cit. 2024-06-23].

OBERG, Md. The legal effects of resolutions of the UN Security Council and General Assembly in the jurisprudence of the ICJ. Online. *European journal of international law*. 2005, vol. 16, no. 5. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/ejil/chi151>. [cit. 2024-06-23].

SCHMITT, Michael N. International Law and the Use of Force: The Jus Ad Bellum. Online. *Connections*. 2003, vol. 2, no. 3. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/26323011>. [cit. 2024-06-23].

SELLARS, Kirsten. The First World War, Wilhelm II and Article 227: The Origin of the Idea of 'Aggression' in International Criminal Law. In: KREß, C., BARRIGA, S., eds. *The Crime of Aggression: A Commentary*. Cambridge University Press. 2016.

STÜRCHLER, Nikolas. The Activation of the Crime of Aggression in Perspective. Online. Dostupné z: <https://www.ejiltalk.org/the-activation-of-the-crime-of-aggression-in-perspective/>. [cit. 2024-06-23].

ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinců podle mezinárodního práva*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0305-5.

ŠTURMA, Pavel. Změny Římského statutu Mezinárodního trestního soudu. Online. *Trestněprávní revue*. 2010, roč. 9, č. 8, s. 245-251. [cit. 2024-06-23].

RANDELZHOFFER, A., Chapter I. Purposes and Principles. In: SIMMA, B. and others (editors). *The Charter of the United Nations: A Commentary, Volume I*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2002. ISBN: 0-19-924449-9.

RUYS, Tom. Chapter 4, International Law on the Use of Force. In: WOUTERS, Jan, MAN, Philip De, VEERLINDEN, Nele, (eds). *Armed Conflicts and the Law*. Cambridge: Intersentia Ltd, 2016. ISBN 978-1-78068-320-1.

VAN DER VYVER, Johan. The International Criminal Court and the Concept of Mens Rea in International Criminal Law. Online. *University of Miami International & Comparative Law Review*, vol. 12, p. 57, 2004, Emory Public Law Research Paper. Dostupný z: <https://ssrn.com/abstract=1940084>. [cit. 2024-06-23].

WENAWESER, Christian. Reaching the Kampala Compromise on Aggression: The Chair's Perspective. *Leiden Journal of International Law*. 2010, vol. 23, issue 4. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/S0922156510000439>. [cit. 2024-06-23].

WONG, Meagan S. AGGRESSION AND STATE RESPONSIBILITY AT THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT. Online. *The International and comparative law*

quarterly. 2021, vol. 70, no. 4, s. 961-990. ISSN 0020-5893. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/S0020589321000373>. [cit. 2024-06-23].

3. Seznam právních předpisů, mezinárodních úmluv a dohod

Briand-Kelloggův pakt (General Treaty for Renunciation of War as an Instrument of National Policy), ze dne 27. srpna 1928, vyhlášen pod č. 126/1929 Sb., vstup v platnost 24. července 1929. V originále dostupné z:

<https://treaties.un.org/pages/showDetails.aspx?objid=0800000280168041>. [cit. 2024-06-23].

Control Council Law No. 10, ze dne 20. prosince 1945, dostupné z: <https://www.legal-tools.org/doc/ffda62/pdf/>. [cit. 2024-06-23].

Charta Spojených národů, 892 UNTS 119, sjednána 26. června 1945, v platnosti ode dne 24. října 1945, vyhlášena pod č. 30/1947 Sb.

Římský statut Mezinárodního trestního soudu. 2187 UNTS 3, sjednán dne 17. července 1998, v platnosti ode dne 1. července 2002, vyhlášen pod č. 84/2009 Sb.m.s.

Statut mezinárodního vojenského soudního dvora, který je připojen k Dohodě o stíhání a potrestání hlavních válečných zločinců Evropské osy, 82 UNTS 251, ze dne 8. srpna 1945, v platnosti ode dne 8. srpna 1945, vyhlášené pod č. 164/1947 Sb. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=164&r=1947>. [cit. 2024-06-23].

Statut Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ ze dne 19. ledna 1946, APO 500, (novelizován dne 26. dubna 1946), který byl zřízen z rozhodnutí Nejvyššího velitele Spojeneckých sil v Tokiu dne 19. ledna 1946, dostupný z: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocities-crimes/Doc.3_1946%20Tokyo%20Charter.pdf. [cit. 2024-06-23].

Úmluva (Pakt) o Společnosti národů, součást (Versaillské) Mírové smlouvy ze dne 28. června 1919, v češtině publikovaná pod č. 507/1921 Sb., část I., jako součást mírové smlouvy s Rakouskem.

Vídeňská úmluva o smluvním právu, 1155 UNTS 331, sjednaná dne 23. května 1969, v platnosti od 27. ledna 1980, pro ČR platná od 28. srpna 1987, vyhlášená na základě vyhlášky ministerstva zahraničních věcí ze dne 4. září 1987 o Vídeňské úmluvě o smluvním právu č. 15/1988 Sb.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

4. Seznam rezolucí a deklarácí

Political Declaration of the Ministerial Conference on Restoring Justice for Ukraine, ze dne 2. dubna 2024. Dostupné z: <https://www.government.nl/ministries/ministry-of-foreign-affairs/documents/diplomatic-statements/2024/04/02/political-declaration-of-the-ministerial-restoring-justice-for-ukraine-conference>. [cit. 2024-06-25].

RB OSN, rezoluce S/RES/387 (1976), ze dne 31. března 1976. Dostupné z: [https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=S%2FRES%2F387\(1976\)&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False](https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=S%2FRES%2F387(1976)&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False). [cit. 2024-06-23].

Rezoluce F, A/CONF.183/10, Annex I of the Final Act of the United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the Establishment of an International Criminal Court, ze dne 17. července 1998. Dostupné z: <https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FCONF.183%2F10&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False>. [cit. 2024-06-23].

Shromáždění smluvních stran, rezoluce ICC-ASP/1/Res.1, ze dne 9. září 2002, dostupné z: https://asp.icc-cpi.int/sites/asp/files/asp_docs/Resolutions/ICC-ASP-ASP1-Res-01-ENG.pdf. [cit. 2024-06-23].

MTS, Shromáždění smluvních stran, rezoluce č. ICC-ASP/8/Res.6, ze dne 26. listopadu 2009. Dostupné z: https://asp.icc-cpi.int/sites/asp/files/asp_docs/Publications/Compendium/Resolution-RC-Establishing-WGA-ENG.pdf. [cit. 2024-06-23].

MTS, Shromáždění smluvních stran, rezoluce RC/Res. 6, *The crime of aggression*, ze dne 11. června 2010. Dostupné z: <https://treaties.un.org/doc/source/docs/RC-Res.6-ENG.pdf>. [cit. 2024-06-23].

MTS, Shromáždění smluvních stran, Official Records, RC/11, Review Conference of The Rome Statute of The International Criminal Court. Online. Hague: International Criminal Court publication. 2010. ISBN No. 92-9227-198-9. Dostupné z: https://asp.icc-cpi.int/sites/asp/files/asp_docs/ASP9/OR/RC-11-ENG.pdf. [cit. 2024-06-23].

MTS, Shromáždění smluvních stran, rezoluce ASP/16/Res.5, *Activation of the jurisdiction of the Court over the crime of aggression*, ze dne 14. prosince 2017. Dostupné z: https://asp.icc-cpi.int/sites/asp/files/asp_docs/ASP16/Res.5-Activation-of-the-jurisdiction-of-the-Court-over-the-crime-of-aggression-ENG.pdf. [cit. 2024-06-23].

[cpi.int/sites/asp/files/asp_docs/Resolutions/ASP16/ICC-ASP-16-Res5-ENG.pdf](https://www.icj-cci.org/cpi.int/sites/asp/files/asp_docs/Resolutions/ASP16/ICC-ASP-16-Res5-ENG.pdf). [cit. 2024-06-23].

VS OSN, rezoluce A/RES/95(I), *Affirmation of the Principles of International Law recognized by the Charter of the Nürnberg Tribunal*, ze dne 11. prosince 1946. Dostupné z: [https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2F95\(i\)&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False](https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2F95(i)&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False). [cit. 2024-06-23].

VS OSN, rezoluce A/Res/42/22, *Declaration on the Enhancement of the Effectiveness of the Principles of Refraining from the Threat or Use of Force in International Relations*, ze dne 18. listopadu 1987.

VS OSN, rezoluce A/RES/44/39, ze dne 4. prosince 1989. Dostupné z: <https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=a%2FRES%2F44%2F39&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False>. [cit. 2024-06-23].

VS OSN, rezoluce A/RES/49/53, *Establishment of an international criminal court*, ze dne 9. prosince 1994. Dostupné z: <https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2F49%2F53&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False>. [cit. 2024-06-23].

VS OSN, rezoluce A/RES/50/46, *Establishment of an international criminal court*, ze dne 11. prosince 1995. Dostupné z: <https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2F50%2F46&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False>. [cit. 2024-06-23].

VS OSN, rezoluce A/RES/51/160, ze dne 16. prosince 1996. Dostupné z: <https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2F51%2F160&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False>. [cit. 2024-06-23].

VS OSN, rezoluce A/RES/52/160, *Establishment of an international criminal court*, ze dne 15. prosince 1997. Dostupné z: <https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2F52%2F160&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False>. [cit. 2024-06-23].

VS OSN, rezoluce A/RES/177(II), *Formulation of the principles recognized in the Charter of the Nuremberg Tribunal and in the judgment of the Tribunal*, ze dne 21. listopadu 1947. Dostupné z: <https://www.legal-tools.org/doc/57a28a/>. [cit. 2024-06-23].

VS OSN, rezoluce A/RES/260(III), *Prevention and punishment of the crime of genocide*, ze dne 9. prosince 1948, část B, *Study by the International Law Commission of the Question of an International Criminal Jurisdiction*. Dostupné z: <https://www.legal-tools.org/doc/49794f/pdf>. [cit. 2024-06-23].

VS OSN, rezoluce A/RES/489(V), *International criminal jurisdiction*, ze dne 12. prosince 1950. Dostupné z: <https://www.legal-tools.org/doc/40a6ca/>. [cit. 2024-06-23].

VS OSN, rezoluce A/RES/687(VII), *International criminal jurisdiction*, ze dne 5. prosince 1952. Dostupné z: <https://documents.un.org/doc/resolution/gen/nr0/080/30/pdf/nr008030.pdf?token=gl8tJEtQC8YJ3PRbaE&fe=true>. [cit. 2024-06-23].

VS OSN, rezoluce A/RES/688(VII), *Question of defining aggression*, ze dne 20. prosince 1952. Dostupné z: [https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2F688\(VII\)&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False](https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2F688(VII)&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False). [cit. 2024-06-23].

VS OSN, rezoluce A/RES/2734(XXV), *Declaration on the Strengthening of International Security*, ze dne 16. prosince 1970.

VS OSN, rezoluce A/RES/3314 (XXIX), *Definiton of Aggression*, ze dne 14. prosince 1974. Dostupné z: [https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2F3314\(XXIX\)&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False](https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2F3314(XXIX)&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False). [cit. 2024-06-23].

6. Seznam judikatury

The Ministries Case, United States of America vs. Ernst von Weizsaecker, et al., U.S. Military Tribunal Nuremberg, rozsudek ze dne 14. dubna 1949. Dostupné z: <https://www.legal-tools.org/doc/eb20f6/>. [cit. 2024-06-23].

MSD, *Vojenské a polovojenské aktivity v a proti Nikaragui* (Nikaragua v. USA), rozsudek v meritu ze dne 27. června 1986, ICJ Reports 1986.

MSD, *Případ týkající se ozbrojených aktivit na území Konga* (Dem. rep. Kongo v. Uganda), rozsudek v meritu ze dne 19. prosince 2005, ICJ Reports, 2005.

Rozsudek v procesu s hlavními německými válečnými zločinci, IMT, ze dní 30. září a 1. října 1946. Online. Dostupný z: <https://www.legal-tools.org/doc/45f18e/pdf>. [cit. 2024-06-23].

The High Command Case, United States of America, vs. Wilhelm von Leeb, et al., U.S. Military Tribunal Nuremberg, rozsudek ze dne 27. října 1948. Dostupné z: <https://www.legal-tools.org/doc/c340d7/>. [cit. 2024-06-23].

6. Ostatní použité zdroje

Článek ze stránek Just Security ze 3. června 2024. International Enough? A Council of Europe Special Tribunal for the Crime of Aggression. Dostupné z: <https://www.justsecurity.org/96320/council-of-europe-ukraine-tribunal/>. [cit. 2024-06-25].

ILC, Document A/47/10, Annex. Report of the Working Group on the Question of an International Criminal Jurisdiction. *Yearbook of the International Law Commission*, 1992, vol. II, (Part Two). Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/publications/yearbooks/english/ilc_1992_v2_p2.pdf. [cit. 2024-06-23].

ILC, Draft Code of Offences against the Peace and Security of Mankind (1951), *Yearbook of the International Law Commission*, 1951, vol. II. Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/publications/yearbooks/english/ilc_1951_v2.pdf. [cit. 2024-06-23].

ILC, Draft code of crimes against the peace and security of mankind (Part I). Online. *Summaries of the Work of the International Law Commission*. Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/summaries/7_3.shtml. [cit. 2024-06-23].

ILC, Draft Code of Crimes against the Peace and Security of Mankind (1996), *Yearbook of the International Law Commission*, 1996, vol. II (Part Two). Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/7_4_1996.pdf. [cit. 2024-06-23].

ILC, Draft Code of Offences against the Peace and Security of Mankind (1954), *Yearbook of the International Law Commission*, 1954, vol. II. Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/7_3_1954.pdf. [cit. 2024-06-23].

ILC, Draft code of crimes against the peace and security of mankind (Part II) — including the draft Statute for an international criminal court. Online. *Summaries of the Work of the*

International Law Commission. Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/summaries/7_4.shtml [cit. 2024-06-23].

ILC, Draft Statute for an International Criminal Court (1994). *Yearbook of the International Law Commission*, 1994, vol. II (Part Two). Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/7_4_1994.pdf. [cit. 2024-06-23].

ILC, Principles of International Law recognized in the Charter of the Nürnberg Tribunal and in the Judgment of the Tribunal, with commentaries. *Yearbook of the International Law Commission*. 1950, vol. II. Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/7_1_1950.pdf. [cit. 2024-06-23].

MTS, Shromáždění smluvních stran, Znaky skutkových podstat zločinů. Online. Official Records of the Assembly of States Parties to the Rome Statute of the International Criminal Court, First session, New York, 3-10 September 2002 (United Nations publication, Sales No. E.03.V.2 and corrigendum), part II.B. Dostupné z: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/Publications/Elements-of-Crimes.pdf>. [cit. 2024-06-23].

MTS, Shromáždění smluvních stran, Zpráva ASP/16/24, *Report on the facilitation on the activation of the jurisdiction of the International Criminal Court over the crime of aggression*, ze dne 27. listopadu 2017. Dostupné z: <https://www.legal-tools.org/doc/d22720/>. [cit. 2024-06-23].

Návrh na změnu čl. 15 bis ŘS vypracovaný *Global Institute for the Prevention of Aggression* ze dne 9. září 2023. Dostupný z: https://crimeofaggression.info/wp-content/uploads/GIPA-model-amendment-proposal_9-September-2023.pdf. [cit. 2024-06-23].

Principles of International Law Recognized in the Charter of the Nürnberg Tribunal and in the Judgment of the Tribunal, 1950. Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/7_1_1950.pdf. [cit. 2024-06-23].

Preparatory Commission for the International Criminal Court, Discussion Paper Proposed by the Coordinator, UN Doc. PCNICC/2002/WGCA/RT.1/Rev.2, ze dne 11. července 2002. Dostupné z: <https://legal.un.org/icc/documents/aggression/aggressiondocs.htm>. [cit. 2024-06-23].

Preparatory Commission for the International Criminal Court, Draft resolution of the Assembly of States Parties on the continuity of work in respect of the crime of aggression, PCNICC/2002/2/Add.2. Dostupné z: <https://www.legal-tools.org/doc/f7b3f6/pdf/>. [cit. 2024-06-23].

RB OSN, *Security Council official records*, 31st year, 1906th meeting, 31 March 1976, New York. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/70886?ln=en&v=pdf>. [cit. 2024-06-23].

The Council of Advisers on the Application of the Rome Statute to Cyberwarfare, Prepared by the Permanent Mission of Liechtenstein to the United Nations, August 2021. Online. Dostupné z: https://crimeofaggression.info/wp-content/uploads/GIPA_The-Council-of-Advisers-Report-on-the-Application-of-the-Rome-Statute-of-the-International-Criminal-Court-to-Cyberwarfare.pdf. [cit. 2024-06-23].

UN Treaty Collection:
https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-10-b&chapter=18&clang=en. [cit. 2024-06-23].

VS OSN, official records: 7th session, supplement no. 11 (A/2136), 1952, *Report of the Committee on International Criminal Jurisdiction*. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/708385>. [cit. 2024-06-23].

WILMSHURST, Elizabeth. Definition of Aggression. Online. *United Nations Audiovisual Library of International Law*. 2008. Dostupné z: https://legal.un.org/avl/pdf/ha/da/da_e.pdf. [cit. 2024-06-23]

VS OSN, official records: 9th session, supplement no. 12 (A/2645), 1954, *Report of the 1953 Committee on International Criminal Jurisdiction*. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/591815>. [cit. 2024-06-23].

Zločin agrese v Římském statutu MTS, Abstrakt

Práce se zaměřuje na popis a kritickou analýzu definice zločinu agrese v Římském statutu (ŘS) spolu s podmínkami Mezinárodního trestního soudu (MTS) pro výkon jurisdikce nad tímto zločinem. Práce bere v úvahu historický vývoj zákazu útočné války a zločinu agrese, fáze navrhování definice pro ŘS a nejnovější vývoj vedoucí k její aktivaci a související komplikace. Aktivace jurisdikce MTS nad zločinem agrese, která proběhla 17. července 2018 na dvacáté výročí přijetí Římského statutu, byla výsledkem dlouhého a komplexního politicko-právního procesu.

Práce poskytuje přehled historického kontextu a vývoje mezinárodního práva, který vedl k definici a aktivaci zločinu agrese. Klíčové kapitoly se zaměřují na zřízení MTS, hledání a přijetí definice zločinu agrese, její aktivaci a spory spojené s jurisdikcí soudu a samotný rozbor skutkové podstaty zločinu agrese v ŘS a jeho jurisdikční podmínky. Důraz je kladen na legislativní a politické aspekty, stejně jako na právní a interpretační problémy spojené s definicí a jurisdikčními podmínkami.

Závěrem práce konstatuje, že vzhledem k omezené jurisdikci a politickým překážkám je nepravděpodobné, že MTS bude v blízké budoucnosti schopen efektivně stíhat zločiny agrese.

Klíčová slova

Zločin agrese, Římský statut, Mezinárodní trestní soud

Crime of Aggression under the Rome Statute of ICC, Abstract

The thesis focuses on a description and critical analysis of the definition of the crime of aggression in the Rome Statute (RS), together with the conditions for the International Criminal Court (ICC) to exercise jurisdiction over this crime. The thesis takes into account the historical development of the prohibition of offensive war and the crime of aggression, the phases of the drafting of the definition for the RS, and recent developments leading to its activation and related complications. The activation of ICC jurisdiction over the crime of aggression, which took place on 17 July 2018 on the twentieth anniversary of the adoption of the Rome Statute, was the result of a long and complex political-legal process.

This thesis provides an overview of the historical context and the development of international law that led to the definition and activation of the crime of aggression. Key chapters focus on the establishment of the ICC, the search for and adoption of a definition of the crime of aggression, its activation and disputes related to the jurisdiction of the court, and the actual analysis of the mental elements and mens rea of the crime of aggression in the RS and its jurisdictional conditions. Emphasis is placed on legislative and policy aspects, as well as legal and interpretive issues related to the definition and jurisdictional conditions.

The thesis concludes that given the limited jurisdiction and political obstacles, it is unlikely that the ICC will be able to effectively prosecute crimes of aggression in the near future.

Key words

Crime of aggression, Rome Statute, International Criminal Court